

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PŘÍČINY VZNIKU A VÝVOJE JUVENILNÍCH
LOUPEŽNÝCH DELIKTŮ NA ÚZEMÍ KRAJE
VYSOČINA**

Autor práce: Jakub Vacata, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radek Fabian

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2025

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Jakub Vacata, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Příčiny vzniku a vývoje juvenilních loupežných deliktů na území Kraje Vysočina

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Causes of the Emergence and Development of Juvenile Robbery Offenses in the Vysočina Region

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. et Mgr. Radek Fabian

Datum zadání bakalářské práce: prosinec 2024

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je identifikovat hlavní příčiny vzniku juvenilních loupežných deliktů u mladistvých v Kraji Vysočina.

Vedlejším cílem bakalářské práce je navrhnout preventivní opatření zaměřená na snížení míry juvenilních loupežných deliktů s ohledem na regionální specifika Kraje Vysočina.

Student: Jakub Vacata, DiS.	4.12.2024 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radek Fabian	14.12.2024 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	16.12.2024 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	17.12.2024 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	20.1.2025 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Mgr. Radku Fabianovi za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

VACATA, J. *Příčiny vzniku a vývoje juvenilních loupežných deliktů na území Kraje Vysočina: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 96 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. et Mgr. Radek Fabian

Klíčová slova: Loupež, Loupežné delikty, Juvenilní, mladistvý, Kriminalistika, zločin, trestný čin

Bakalářská práce zkoumá zvláště závažný zločin loupeže podle § 173 trestního zákoníku páchaný osobami mladistvými na území Kraje Vysočina. Teoretická část obsahuje interpretaci pojmů a uvedení do problematiky daného tématu. Praktická část se zabývá analyzováním statistických dat spáchaných loupežných přepadení z let 2010 až 2024 a rozhovory. V závěru praktické části jsou prezentována získaná komplexní data a představeny preventivní opatření ke snížení počtu juvenilních deliktů loupeže v Kraji Vysočina.

ABSTRACT

VACATA, J. Causes of the Emergence and Development of Juvenile Robbery Offenses in the Vysočina Region: *Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2025. 96 pgs. Supervisor: Mgr. et Mgr. Radek Fabian

Key words: Robbery, Robbery offenses, Juvenile, Young offender, Criminalistics, Crime, Offense

The bachelor thesis focuses on the examination of particularly serious robbery crimes under § 173 of the Criminal Code committed by juveniles in the Vysočina Region. The theoretical part includes the interpretation of terms and an introduction to the issues of the topic. The practical part deals with analyzing statistical data on robbery offenses committed between 2010 and 2024 and interviews. The conclusion of the practical part presents the collected comprehensive data and introduces preventive measures to reduce the number of juvenile robbery offenses in the Vysočina Region.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
1.1 Cíl bakalářské práce	10
1.2 Metodika bakalářské práce	10
1.2.1 Rozhovory	10
1.2.2 Analýza dostupných dat	10
1.2.3 Komparativní analýza	10
2 Pojem loupež.....	12
2.1 Charakteristika a odlišení od jiných trestných činů.....	12
2.2 Základní a kvalifikované skutkové podstaty loupeže.....	14
3 Obecné pojmy užívané v průběhu trestního řízení.....	16
3.1 Pojem pachatel a spolupachatel trestného činu	16
3.2 Pojem nepřičetnost a zmenšená přičetnost	17
3.3 Vymezení účastníků trestného činu	19
3.4 Rozdělení pachatelů trestných činů dle věku	20
4 Příčiny kriminality mládeže	22
4.1 Psychosociální vývoj	22
4.2 Vliv rodinného prostředí	26
4.3 Vliv vrstevníků	28
4.4 Vliv návykových látek.....	29
4.5 Vliv médií a sociálních sítí	30
5 Kraj Vysočina.....	32
5.1 Instituce pro práci s mladistvými na území Kraje Vysočina	32
6 Trestní řízení vedené proti mladistvému.....	34
6.1 Vzetí mladistvého do vazby	37
7 Rozhovory s informanty.....	40
7.1 Informant územní odbor Jihlava.....	40

7.2	Informant územní odbor Havlíčkův Brod	42
7.3	Informant územní odbor Žďár nad Sázavou	44
7.4	Informant územní odbor Pelhřimov	45
7.5	Informant územní odbor Třebíč	49
7.6	Vyhodnocení provedených rozhovorů	50
7.6.1	Hlavní příčiny vzniku juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina.....	50
7.6.2	Návrh preventivních opatření ke snížení juvenilní kriminality.....	51
7.6.3	Závěr	52
8	Statistická data PČR k území Kraje Vysočina	53
8.1	Registrované skutky loupeže.....	53
8.2	Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let	55
8.3	Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými 15 – 17 let	60
8.4	Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15. let	64
8.5	Vyhodnocení získaných statistických dat.....	67
	Závěr	70
	Seznam zkratek	75
	Seznam tabulek a grafů	76
	Seznam příloh.....	78
	Přílohy	79

Úvod

Tématem závěrečné práce je objasnění příčin a vývoje loupežných deliktů, z hlediska mladistvého pachatele. Hlavním cílem bakalářské práce je identifikovat hlavní příčiny vzniku juvenilních loupežných deliktů u mladistvých v Kraji Vysočina. Cílem vedlejším je navrhnout preventivní opatření zaměřená na snížení míry juvenilních loupežných deliktů s ohledem na regionální specifika Kraje Vysočina.

Nejčastějším důvodem páchaní loupežného deliktu je vlastní obohacení na úkor jiné osoby. A to jak získání finanční hotovosti, tak jiných cenných předmětů, které se dají následně zpeněžit. Zpravidla je nazýváno loupežným přepadením, ačkoliv Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. uvádí tento delikt jako Loupež podle ustanovení § 173. Mezi loupežná přepadení můžeme zahrnout například přepadení benzínových stanic, obsluhy prodejen či jiných pracovišť, kde dochází k manipulaci s vyšší finanční hotovostí nebo cennými předměty. Zmíněné činy se však stávají zřídka a jsou z většiny případů prací organizované skupiny. Častější formou loupeží jsou ta, která se odehrávají v místech veřejně přístupných, ať už v uličkách měst, městských parcích, podchodech či nádražích hromadné přepravy, která vytváří vhodné prostředí pro pachatele. Cílem bývá čistě náhodná osoba. Tyto „drobné“ loupeže mají zpravidla na svědomí lidé na okraji společnosti nebo lidé silně pociťující sociální a rasové rozdíly. Pro tyto osoby se jedná o nejjednodušší cestu k obohacení sebe sama a následné využití nabytých finančních prostředků k vlastní potřebě. Na sledovaném území Kraje Vysočina se loupežných deliktů dopouštějí i mladiství, tedy osoby ve věku 15 až 18 let a to v nezanedbatelné míře. Příčinou jsou jak převzaté vzorce chování od rodiny, či od vrstevníků, tak i jistá míra defektní socializace.

Téma jsem si zvolil vzhledem ke služebnímu postavení u Policie České republiky. Zde mi náleží objasňovat násilnou trestnou činnost, kterou tato problematika bezesporu je. V rámci služby jsem poznal kolegy, kteří mají letité zkušenosti s objasňováním jmenovaných případů a v rámci této práce byli ochotni se o své poznatky podělit formou rozhovorů. Dalšími zdroji, které jsem zohlednil, jsou statistická data ze systému Policie České republiky z let 2010 až 2024, využitá ke komparaci s poznatky kolegů.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

1.1 Cíl bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je identifikovat hlavní příčiny vzniku juvenilních loupežných deliktů u mladistvých v Kraji Vysočina.

Na tento hlavní cíl navazuje vedlejší cíl, kterým je navrhnout preventivní opatření zaměřená na snížení míry juvenilních loupežných deliktů s ohledem na regionální specifika Kraje Vysočina.

Tyto cíle se zaměřují nejen na pochopení faktorů vedoucích ke spáchání těchto trestných činů, ale také na navržení efektivních opatření pro jejich prevenci.

1.2 Metodika bakalářské práce

K naplnění stanovených cílů bude využito kombinace kvantitativních a kvalitativních vědeckých metod.

1.2.1 Rozhovory

Rozhovory budou vedeny s kriminalisty zařazenými na oddělení obecné kriminality, služby kriminální police a vyšetřování v rámci územních odborů Kraje Vysočina, kteří mají zkušenosti s prací s mladistvými pachateli. Poznatky získané z rozhovorů pomohou při formulaci preventivních opatření.

1.2.2 Analýza dostupných dat

Práce bude zahrnovat analýzu sekundárních dat z oficiálních statistik Policie ČR let 2010 - 2024. Tato analýza poslouží k určení trendů a regionálních specifik výskytu juvenilních loupežných deliktů mezi okresy Kraje Vysočina.

1.2.3 Komparativní analýza

Cílem komparativní analýzy je identifikovat specifické faktory ovlivňující kriminalitu mladistvých v tomto kraji.

Použití výše uvedených metod zajistí komplexní přístup k problematice a umožní efektivní naplnění stanovených cílů bakalářské práce.

Ačkoli bylo v projektu bakalářské práce plánováno také dotazníkové šetření mezi kurátory orgánu sociálně-právní ochrany dětí, nebylo nakonec realizováno kvůli nízkému počtu respondentů, což by ohrozilo validitu šetření.

2 Pojem loupež

Pojem loupež je v českém trestním právu upraven v Trestním zákoníku, tedy v zákoně číslo 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Zde se tento zločin nachází v ustanovení § 173. Uvedený paragraf se nachází v hlavě II., jedná o čin spadající pod trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství. Dalším dělením můžeme sdělit, že se nachází také v prvním dílu výše zmíněné hlavy II., tedy v trestných činech, u kterých je brán jako hlavní objekt osobní svoboda a majetek. Jedná se o zvlášť závažný zločin, kterým pachatel násilně zasahuje do svobody rozhodování člověka, kdy usiluje o získání cizí věci násilím, či pohrůzkou bezprostředního násilí.

Ve slangu používaném jak policisty, i kriminální subkulturou, bývá tento čin jmenován jako „elpaso“. Výraz vyplývá z fonetické podoby pozměněné zkratky loupežného přepadení, nápadně připomínající název amerického města El Paso, se kterým však slangový výraz nesouvisí.¹

2.1 Charakteristika a odlišení od jiných trestných činů

Aby byla naplněna skutková podstata trestného činu loupeže, musí být naplněny její typové znaky. Ty jsou naplněny tím, že pachatel již vykonaným násilím, či pohrůzkou bezprostředního násilí, má v úmyslu zmocnit se cizí věci. Vykonaným násilím může být myšlen útok pachatele beze zbraně, či za použití zbraně. Zbraní se dle § 118 trestního zákoníku rozumí, pokud však z ustanovení nevyplývá nic jiného, cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznější. V praxi se tak může jednat o zbraně bodné, sečné, střelné, nebo například i o kámen, který je pachatelem vržen směrem k poškozenému za účelem jej zranit². Pro námi popisovaný zločin loupeže, vypracoval Vočka komentář v publikaci Trestní zákoník³, kde mimo jiné dále rozebírá pojem pohrůžka bezprostředního násilí. V komentáři je pro pojem uvedeno následující: „*Pohrůzkou bezprostředního násilí se rozumí hrozba okamžitým použitím násilí. Pohrůžka může směřovat jak přímo vůči poškozenému, tak i vůči jakékoliv jiné osobě či skupině osob nebo vůči věci, může být vyjádřena výslovně, avšak postačí i hrozba nevyslovená, ale vyjádřená chováním pachatele nebo pachatelů, pokud je z něj zřejmé, že se násilí ihned uskuteční, pokud*

¹ FLUHSOVÁ, J. *Charakteristika loupežných přepadení, příčiny jejich páchaní a prevence*. Praha, 2009. Bakalářská práce, s. 8

² Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 13. září 2006, sp. zn. 3 Tdo 840/2006.

³ DRAŠTÍK, A. et al. *Trestní zákoník: komentář*. I. díl (§ 1 až 232). Praha: Wolters Kluwer, 2015, Přístup přes systém ASPI

nebude požadavku vyhověno.“ Pro naplnění skutkové podstaty není důležité, zda věci pachatel dosáhl. Ačkoli dne 01. 10. 2020 nabyl účinnosti zákon číslo 333/2020 Sb., který zvyšuje hranice škod významných pro posuzování skutkových podstat trestných činů, hodnota věci, o kterou pachatel usiluje, nemá na naplnění základní skutkové podstaty zvlášť závažného zločinu loupeže vliv.

V případě srovnání námi popisované loupeže se zde nabízí možné zaměnění s trestným činem vydírání podle ustanovení § 175 trestního zákoníku. Oba výše zmíněné trestné činy se shodují ve znaku násilí, v dalších znacích však nikoliv. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR⁴ vyplývá že, trestný čin loupeže zahrnuje pohrůžku bezprostředního násilí, zatímco u trestného činu vydírání jde o pohrůžku násilí nebo jiné závažné újmy, což představuje rozdílné formální znaky. Tyto dva trestné činy se liší i z hlediska pachatelova záměru. Vydírání má širší charakter, jelikož jeho cílem je donutit jinou osobu k určitému jednání, nečinnosti nebo snášení něčeho. Oproti tomu loupež je specifitější, protože pachatel jedná s úmyslem zmocnit se cizí věci. Citované rozhodnutí bylo zpracováno pro trestní zákon číslo 140/1961 Sb. Tento zákon byl však roku 2009 nahrazen trestním zákoníkem, tedy zákonem číslo 40/2009 Sb. Při porovnání skutkové podstaty mezi těmito zákony zjistíme, že skutkové podstaty námi porovnávaných činů zůstaly nezměněny a proto se výše citované rozhodnutí hodí i pro naše vysvětlení daných skutků.

Zločin loupeže se také, při neznalosti problematiky, dá lehce zaměnit s trestným činem krádeže podle ustanovení § 205 odst. 1 písmene c) trestního zákoníku. Za účelem jasné diferenciací skutků, vypracoval Nejvyšší soud ČR usnesení⁵ ze dne 17. 03. 2020, kde zdůrazňuje rozdílnost činů, ve smyslu časového horizontu pohrůžky násilí. V usnesení se uvádí, že násilí nebo pohrůžka bezprostředního násilí slouží jako prostředek k získání cizí věci a proto musí jejich použití předcházet samotnému zmocnění se věci. Pokud pachatel použije násilí nebo pohrůžku bezprostředního násilí až poté, co si věc присvojil, s cílem si ji ponechat, naplňuje tím znak uvedený v § 205 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku, který se vztahuje k trestnému činu krádeže. Šámal a kolektiv k tomuto tématu vypracovali komentář,⁶ který se shoduje s výše zmíněným nálezem a uvádí, že rozhodující moment je užití násilí. Pokud pachatel užije násilí, či pohrůžku

⁴ Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 23. ledna 1981, sp. zn. 7 Tz 44/80.

⁵ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17. března 2020, sp. zn. 8 Tdo 200/2020.

⁶ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 218

bezprostředního násilí až poté, co se věci fakticky zmocnil, jde o krádež. Pokud se však pachatel k násilí či pohrůžce bezprostředního násilí uchýlí ve chvíli zmocňování se věci či před jeho začátkem, jedná se dle výše uvedeného o loupež.

Dalším, poměrně skutkově podobným, zvlášť závažným zločinem je tzv. loupežná vražda podle § 140 odstavce 3 písmene j) trestního zákoníku. Pachatel při tomto zločinu jedná v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch⁷. Do tohoto bodu jsou si ustanovení podobná, avšak loupežná vražda se liší v úmyslu usmrcení poškozeného. Tato kvalifikovaná skutková podstata vraždy je naplněna ve chvíli, kdy pachatel úmyslně usmrtí poškozeného, aby získal majetkový prospěch. V publikaci⁸ se uvádí například vražda, za kterou pachatel dostane odměnu. Loupežnou vraždou je dle výše zmíněného komentáře také případ, kdy pachatel usmrtí ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, například usmrcení svědka předchozí trestné činnosti. Uvedený druh vraždy nemůže být veden v souběhu s trestným činem loupeže.⁹ Pokud se ovšem stane, že pachatel loupeže omylem usmrtí při svém jednání poškozeného, jedná se podle aktuálního znění o čin spáchaný podle § 173 odstavce 4 trestního zákoníku.

2.2 Základní a kvalifikované skutkové podstaty loupeže

Za spáchání zločinu loupeže dle ustanovení § 173 trestního zákoníku, ukládá tento zákon základní trestní sazbu v rozmezí dvou až deseti let odnětí svobody, kdy tento trest je uváděn pro základní skutkovou podstatu. Vzhledem k výši trestní sazby, kdy je horní hranice stanovena na 10 let, jedná se dle ustanovení § 14 odst. 2 trestního zákoníku o zvlášť závažný zločin. Pro druhý odstavec výše zmíněného ustanovení, tedy kvalifikovanou skutkovou podstatu, byla stanovena trestní sazba odnětí svobody v délce pěti až dvanácti let. Pachatel bude takto potrestán, pokud se činu dopustí jako člen organizované skupiny, způsobí jím těžkou újmu na zdraví či značnou škodu, přičemž za značnou škodu je podle novely trestního zákoníku provedené zákonem č. 333/2020 Sb.,¹⁰ stanovena částka 1 000 000 Kč, nebo pokud čin spáchá s úmyslem umožnit či usnadnit teroristický trestný čin, trestný čin financování terorismu nebo vyhrožování teroristickým činem. Pokud pachatel způsobí činem uvedeným

⁷ JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020, s. 213

⁸ Taktéž

⁹ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní právo hmotné*. 8. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 555

¹⁰ ČESKO. Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Sbírka zákonů České republiky. 2020, částka 135.

v prvním odstavci škodu velkého rozsahu, která byla stanovena na částku 10 000 000 Kč, bude podle odstavce 3 trestního zákoníku potrestán odnětím svobody na osm až patnáct let. Čtvrtý odstavec uvádí, že pachatel bude potrestán odnětím svobody v rozmezí od deseti až osmnácti let, pokud svým činem způsobí smrt. I příprava takového zločinu je trestná.

Pokud je loupež spáchána ve stádiu pokusu, který trestní zákoník upravuje v § 21, bude trestní sazba stejná, jako v případě dokonání skutku. Ve věci stádia pokusu byl Sotolářem v publikaci *Trestní zákoník*¹¹ vypracován komentář, který uvádí, že pokus trestného činu je natolik blízko jeho dokonání, že pachatel již může naplnit některé znaky skutkové podstaty daného trestného činu, avšak ne všechny, jelikož by tím trestný čin dokončil. Naplňování těchto znaků naznačuje, že fáze přípravy přešla do pokusu. Ve srovnání s dokonáním trestným činem u pokusu zpravidla chybí samotný následek nebo účinek, který je nezbytný pro naplnění skutkové podstaty. Pokus je spojen především s vyvoláním nebezpečí porušení či ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem. Dále, v komentáři k těmto ustanovením, také Sotolář zmiňuje, že trestní postih za pokus není z povahy věci možný v případě, kdy je příprava, či pokus povýšen na dokonání trestného činu. V takovém případě mluvíme například o námi probírané loupeži nebo také o výrobě předmětu určeného k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek podle ustanovení § 286 trestního zákoníku.

¹¹ DRAŠTÍK, A. et al. *Trestní zákoník: komentář*. I. díl (§ 1 až 232). Praha: Wolters Kluwer, 2015, komentář k § 21. Přístup přes systém ASPI.

3 Obecné pojmy užívané v průběhu trestního řízení

Následující kapitola bude věnována vysvětlení pojmů, které jsou hojně užívány v průběhu trestního řízení, a je třeba je znát pro správnou orientaci v dané problematice.

3.1 Pojem pachatel a spolupachatel trestného činu

Pojem pachatel je v trestním zákoníku uveden pod ustanovením § 22. Pachatelem může být jak fyzická osoba, tak právnická osoba. U fyzických osob se trestní odpovědnost odvíjí od splnění tří základních kritérií: pachatel musí být fyzickou osobou, která je příčetná a splňuje minimální věkovou hranici patnácti let a jednoho dne (je tedy trestně odpovědná). Naproti tomu právnické osoby nemají věkovou hranici ani pojem příčetnosti, jejich odpovědnost se řídí zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob.

Sotolář vypracoval pro ustanovení § 22, ve výše zmíněné publikaci¹² komentář, ve kterém popisuje, že pachatelem ve smyslu trestního zákoníku je osoba, která jednáním naplnila znaky trestného činu, pokusila se o jejich naplnění nebo jejich naplnění alespoň připravovala. U fyzických osob také zda bylo v době páčání činu příčetná a naplnila podmínku věku předpokládanou trestním zákoníkem. Pokud se ovšem jedná o osobu mladistvou, je také třeba aby byla dostatečně rozumově a mravně vyspělá.

Pachatelem ovšem může být i ten, kdo dle ustanovení druhého odstavce § 22 trestního zákoníku k jeho spáchání využil jinou osobu, která není trestně odpovědná z důvodu nízkého věku, nepříčetnosti, omylu nebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiných okolností vylučujících protiprávnost. Stejně tak může být pachatelem ten, kdo k činu využil osobu, která sama nejednala, jednala bez zavinění nebo nejednala se zvláštním úmyslem či z pohnutky vyžadované zákonem. V takových případech však není vyloučena trestní odpovědnost této osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.

Pojmu spolupachatel se věnuje hned následující ustanovení trestního zákoníku, tedy § 23. I pro popisované ustanovení vypracoval Sotolář ve výše zmíněné publikaci¹³ komentář, který objasňuje, že spolupachatelství se vztahuje na případy, kdy je trestný čin spáchán společně dvěma nebo více osobami. Tento pojem vychází z definice pachatele,

¹² DRAŠTÍK, A. et al. *Trestní zákoník: komentář*. I. díl (§ 1 až 232). Praha: Wolters Kluwer, 2015, komentář k § 22. Přístup přes systém ASPI.

¹³ Taktéž, komentář k § 23.

kterým je osoba, jež svým jednáním naplní znaky skutkové podstaty trestného činu, jeho pokusu nebo trestné přípravy (§ 22). Spolupachatelem se pak rozumí osoba, která úmyslně spáchala trestný čin společným jednáním s jedním nebo více dalšími pachateli, přičemž všichni nesou odpovědnost za stejný čin.

Spolupachatelství je tedy založeno na dvou základních prvcích – společném jednání vedoucím ke spáchání trestného činu a úmyslu takový čin vykonat. Spolupachatelé sdílejí jak úmysl, tak jednání, které dohromady naplňuje znaky daného trestného činu. Podle trestního zákoníku pak každý spolupachatel nese odpovědnost, jako by čin spáchal samostatně.

3.2 Pojem nepřičetnost a zmenšená přičetnost

Pro objasnění pojmů nepřičetnost, který je uvedený v trestním zákoníku pod ustanovením § 26, a zmenšená přičetnost, který se nachází v téže zákoně pod ustanovením § 27, byly nalezeny komentáře v dílech Jelínka¹⁴ a Šámala¹⁵. Trestní zákoník o nepřičetnosti uvádí, že „*Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozeznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.*“ Výše zmíněné publikace uvádějí, že se jedná o důvod vylučující trestní odpovědnost. Nepřičetností se dle výše zmíněných komentářů rozumí stav, kdy někdo pro duševní poruchu, která je v době spáchání činu, nemůže buďto rozpoznat, že je jeho jednání protiprávní, anebo nemůže své jednání ovládat (pro splnění podmínek postačí nedostatek jedné ze zmíněných schopností). Ovšem duševní porucha, která by nevyvolala nedostatek schopnosti rozpoznávací, či určovací, nemůže být brána jako důvod nepřičetnosti.

Ve věci, kdy se deliktu dopustí mladistvý, je nutné také vzít v potaz, že se mimo přičetnosti a věku, pro splnění trestní odpovědnosti musí také přihlížet k rozumové a mravní vyspělosti mladistvého. Zmíněné nařízení je uvedeno v Zákoně o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., přesněji v ustanovení dle § 5 odst. 1. Zmíněné ustanovení podle Šámala¹⁶ uvádí u mladistvých takzvanou podmíněnou či relativní přičetnost, a to vedle nepřičetnosti podle § 26 trestního zákoníku. Ta se plně uplatní v případě, že u mladistvých je shledán nedostatek rozpoznávací, či ovládací schopnosti

¹⁴ JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020, s. 60 - 62.

¹⁵ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní právo hmotné*. 8. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 158 - 171.

¹⁶ Taktéž

(případně i obou) což, má svou příčinu v duševní poruše. Podle § 5 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, mladiství, který v době spáchání činu nedosáhl takové mravní a rozumové vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. Tento typ nepřičetnosti není tedy vázán na duševní poruchu, ale na rozumovou a mravní vyspělost. Šámal¹⁷ také uvádí, že tzv. podmíněnou přičetnost je třeba chápat jako speciální důvod nepřičetnosti, a nikoli jako samostatný důvod vylučující trestní odpovědnost, byť samozřejmě souvisí i s významem věku pro trestní právo.

V otázce přičetnosti a nepřičetnosti je také nutno přihlídnout k tomu, že přičetnost je presumována, avšak nepřičetnost musí být dokázána. Nepřičetnost se dokazuje formou znaleckého zkoumání osoby, kdy musí být přizván znalec v oboru psychiatrie. V případě mladistvého delikventa a zkoumání otázky nepřičetnosti, anebo jeho rozumové či mravní vyspělosti, je nutné přibrat znalce dva. A to jednoho psychiatra se specializací na dětskou psychiatrii, a dalšího z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie se specializací na dětskou psychologii. Přibraný znalec, či znalci na předmětnou osobu vypracují znalecký posudek, který bude rozhodný ve věci řešení otázky její přičetnosti.

Definice pojmu zmenšená přičetnost je v trestním zákoníku vedena v § 27, který říká, že „*Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně přičetný.*“ Jelínek ve své publikaci¹⁸ sděluje, že rozdílem mezi nepřičetností a zmenšenou přičetností je přítomnost rozpoznávacích a ovládacích funkcí osoby. U nepřičetnosti jsou ve zkratce zmíněné funkce zcela vymizelé, ačkoliv u zmenšené přičetnosti jsou buďto podstatně, či výrazně oslabené. Na otázku do jaké míry byla osoba v době páchaní deliktu přičetná, odpoví, jako v předchozím případě, pouze znalecké zkoumání osoby. Ve vypracovaném znaleckém posudku by mělo být co nejpřesněji stanoveno, do jaké míry z kvalitativního i z kvantitativního hlediska duševní porucha ovlivnila pachatelovu schopnost rozpoznávací a ovládací, zda se tyto či alespoň jedna z nich již blížila stavu vymizení. Respektive stanoví v jakém směru a rozsahu zůstaly tyto schopnosti pachatele zachovány.

¹⁷ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní právo hmotné*. 8. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 158 - 171.

¹⁸ JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020, s. 62 - 63.

3.3 Vymezení účastníků trestného činu

V úvodu této kapitoly je dobré zmínit, že aby se osoba mohla stát účastníkem, musí dle Jelínka¹⁹ být předmětný trestný čin dokonaný, nebo alespoň spáchán ve stádiu pokusu dle § 21 trestního zákoníku. Pokud se však pachatel o trestný čin ani nepokusil, půjde u účastníka pouze o trestní odpovědnost za přípravu k trestnému činu. Dále se požaduje, aby pachatel hlavního trestného činu byl po všech stránkách trestně odpovědným subjektem.

Trestní zákoník se pojmu účastenství věnuje v ustanovení § 24, kde jsou vyjmenovány celkem tři formy účastenství. Jedná se o role organizátor, návodce a pomocník.

Organizátorem je ten kdo spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR²⁰ vyplývá, že organizátorství je oproti návodu považováno za závažnější a nebezpečnější formu trestné součinnosti, protože organizátor se neomezuje pouze na vyvolání rozhodnutí spáchat trestný čin. Naopak vyvíjí rozsáhlejší a intenzivnější činnost, která svou povahou naplňuje zákonné znaky “zosnování” a “řízení” trestného činu, tedy aktivně plánuje, koordinuje nebo usměrňuje jeho spáchání.

Návodce je osoba, která vzbudila v jiné osobě rozhodnutí trestný čin spáchat, nebo umožnila či usnadnila jinému jeho spáchání. Forma návodu však není v zákoně blíže specifikována. Může se jednat o formu písemnou, či ústní. Šámal ve vypracovaném komentáři²¹ uvádí, že „*po objektivní stránce je pro trestní odpovědnost návodce nutná příčinná souvislost mezi jeho jednáním a trestným činem pachatele.*“ Níže také pojednává o nutnosti rozlišovat návod a psychickou pomoc. V případě, že pachatel byl již čin rozhodnutý spáchat, v době kdy účastník započal svého jednání, nejedná se z jeho strany o pomoc, nýbrž o psychickou pomoc. Trestná je provokace, kdy účastník pachatele ke spáchání činu navede, pod pohnutkou jej udat a touto formou trestnému činu zabránit.

Pomocník je ten, který opatřil pachateli prostředky, odstranil překážky, vylákal poškozeného na místo činu, hlídal při činu, radou nebo utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispěl po trestném činu. Dle komentáře Šámala²² může mít forma pomoci dvě roviny. Rovinu fyzické pomoci a taktéž rovinu pomoci psychologické. Za fyzickou

¹⁹ JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020, s. 54 - 59.

²⁰ Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 5. dubna 1971, sp. zn. 11 To 3/71.

²¹ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní právo hmotné*. 8. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 264 – 269.

²² Taktéž

se považují i příklady opatření prostředků potřebných ke spáchání činu, odstraněním překážek pro umožnění jeho provedení nebo i hlídání okolí při činu pachatele. Jako psychickou formu lze pro příklad uvést dávání rad, pro efektivnější spáchání deliktu, či slíbení pomoci s legalizací získaného předmětu.

3.4 Rozdělení pachatelů trestných činů dle věku

Pachatele všech trestných činů můžeme dělit dle mnoha kritérií. Například podle pohlaví, etniky, sociálních vrstev, ale pro problematiku práce bude nejdůležitější dělení dle věku. Této problematice se nejvíce dopodrobna věnují dva zákony, a to zákon číslo 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a dále zákon číslo 40/2009 Sb. Trestní zákoník.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v ustanovení § 2 uvádí, že dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání skutku nedovršil patnáctý rok věku. Za dovršení patnáctého roku se považuje lhůta patnácti let a jednoho dne. Taková osoba se podle ustanovení § 25 trestního zákoníku nemůže dopustit trestného činu, jelikož není trestně odpovědná. Z tohoto důvodu nazýváme skutky dětí mladších patnácti let **činy jinak trestnými**.

Osobou, kterou v zákon č. 218/2003 Sb. označuje za mladistvou, je ten kdo v době spáchání protiprávního jednání splnil podmínku dovršení patnáctého roku života, ale nepřekročil rok osmnáctý. Má se však za to, že mladistvým je i ten, kdo v době spáchání činu dovršil rok patnáctý, avšak není možné bez pochybností určit, zda překročil rok osmnáctý. Jak již bylo dříve uvedeno v kapitole věnující se nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti, odpovědnost mladistvého je upravena v ustanovení § 5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Jelikož mladistvý již splňuje podmínku trestní odpovědnosti, avšak dosud nedovršil osmnáctý rok věku, nazýváme činy jím způsobené, **proviněním**. Spolu s pojmem osoby mladistvé, je provázán také pojem osoba blízká věku mladistvého. Zde se jedná o osobu ve věku 18 až 21 let. Pokud se pachatel v tomto věkovém rozmezí dopustí trestného činu a soud uzná za vhodné, vzhledem k pochybnostem, zkoumat jeho mravní a psychickou vyspělost, je po prokázání snížené formy vyspělosti možné, proti této osobě za určitých podmínek postupovat dle speciální právní úpravy pro mladistvé. Zmíněná úprava umožňuje zmírnění jeho postavení, především v oblasti sankcí.²³

²³ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 10.

Trestní zákoník, dle ustanovení § 126, však o každé osobě mladší 18 let hovoří jako o dítěti.

Trestnými činy spáchanými osobami, které nedovršily 18 roku života, se zabývá dle ustanovení § 2 odstavce 2 písm. c) a d) zákona o soudnictví ve věcech mládeže, soud pro mládež. Soud pro mládež je tvořen zvláštním senátem anebo v zákonech stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu. Na soud městský v Brně se pohlíží ve stejné rovině, jako na soud okresní, ovšem městský soud v Praze vykonává působnost soudu krajského.²⁴

Největší skupinou pachatelů protiprávního jednání jsou osoby dospělé, tedy ti, kteří dovršili věku osmnácti let. V takových případech se pachatelé dopouštějí trestných činů.

²⁴ ŠÁMAL, P. et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, Komentář k § 2. Přístup přes Beck-online.

4 Příčiny kriminality mládeže

Příčiny kriminality mládeže jsou velice podrobně popsány v rámci jednotlivých teorií, například biologických, psychologických, či sociálně orientovaných. Tyto teorie popisují tzv. etiologii kriminalistiky. Pokud se budeme snažit vyložit příčiny vzniku juvenilní kriminality, musíme brát v potaz konkrétní dispozice jedince, které mohou výrazně ovlivnit socializační proces a další faktory, které práce u jedince v průběhu socializačního zrání mohou sehrát individuálně odlišnou roli. Jednotlivé faktory nepůsobí izolovaně a spolu s dalšími v individuálních interakcích mohou osobnost ovlivnit ať už pozitivně, či vést jedince k delikvenci.²⁵

4.1 Psychosociální vývoj

Vývoj dítěte je značně individuální proces, který se utváří skrze jednotlivá vývojová období.

Jako prvním vývojovým obdobím uvádí Firstová²⁶ období prenatální s následným vysvětlením, proč je i toto období do publikace zařazeno. V tomto období je velice důležitý vztah matky k nenarozenému dítěti. Dítě již v této době může vycítit například, pokud ho matka podvědomě nenávidí, což může po narození přerůst v do lhostejnosti k dítěti, nezájmu o dítě ze strany matky a celkově citově chladnému přístupu.

Prvním rizikovějším obdobím je zmíněno období kolem prvního roku života. Pro dítě v předmětném věku je normální navázání silného vztahu zejména s jednou osobou. Ve většině případech s matkou. Následně se objevuje strach z cizích lidí, což je znakem správného emočního vývoje jedince. Langmeiner²⁷ uvádí, že děti v ústavní péči, u nichž nedošlo k navázání silného vztahu k výš zmíněné osobě, postrádají emotivní reakce ve smyslu strachu z cizích lidí. Již takové děti, mohou být do budoucna považovány na rizikové z pohledu dalšího vývoje osobnosti. Může se následně objevit vyšší poruchovost v přátelství, v partnerských vztazích ale i v rodičovství. Tyto problémy mohou následně vyústit v rozvoj různých asociálních projevů chování, které zabírají i větší míru páchání kriminálních deliktů.

²⁵ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.42.

²⁶ Tamtéž, s. 48 – 61.

²⁷ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 63.

Další věkové období je pojmenováno jako batolecí věk. Jedná se o období mezi prvním až třetím rokem života. V tomto období dochází k výraznému rozvoji osobnosti.²⁸ Dítě je pořád silně citově vázané na matku, avšak začíná rozšiřovat svůj sociální dosah mezi své vrstevníky, nicméně tyto známosti nesehrávají zatím tak důležitou roli jako v případě předškolního věku. Batolecí období je velice důležité pro osvojení si takzvaného altruistického chování,²⁹ což znamená chování ve prospěch druhých, bez toho aby člověk očekával přímou odměnu nebo osobní prospěch.³⁰ Dítě si v tomto období také ověřuje své vlastní limity a hranice, které byly sociálně dané. Začíná si také již uvědomovat, kde končí jeho svoboda, a začínají platit obecná pravidla.³¹ Tato zkušenost, která dává dítěti určitý řád, je nedocenitelná pro jeho další vývoj. Je důležité, aby především matka dávala jasné hranice ve smyslu toho co je v jeho chování akceptovatelné a co již nikoliv. Pokud ovšem dítě žije v disfunkční rodině a rodiče nepředávají správný vzorec chování, je jeho budoucí vývoj ohrožen a dává podloží pro budoucí rozvoj problematického chování, například kriminality.

Předškolní věk. Jedná se o věkové rozmezí, mezi třetím až šestým rokem dítěte, kdy v tomto období většinou navštěvuje mateřskou školu. V tomto věku dochází k uvolňování vazeb na rodinu, která však i nadále zůstává jeho základním socializačním článkem. Velkou roli zde začíná hrát také skupina vrstevníků, mezi které se snaží začlenit a vydobýt si svou sociální roli. Dále se také rozvíjí takzvaná seberegulace, kdy se dítě učí sebekontroly, která se zde podstatně rychle rozvíjí. Děti v tomto životním období dostávají pojem o správném chování, což je vštěpováno převážně nápodobou rodiny. Pokud je rodina disfunkční, či předává nesprávný vzorec chování, nebo vůbec žádný, může to mít u jedince za důsledek výskyt sociálně patologických jevů.³²

Dalším, velmi významným obdobím pro duševní rozvoj dítěte, je školní věk. Ten bývá v odborné literatuře nejčastěji dále členěn do třech období. Jedná se o období mladšího školního věku, tedy mezi šestým nebo sedmým rokem života až do osmi či devíti let. Dále období středního školního věku, od osmi či devíti let až do jedenáctého

²⁸ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.50.

²⁹ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 82.

³⁰ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2008, s.285

³¹ VÁGNEROVÁ, M.. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, s.87

³² FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.51 - 53.

nebo dvanáctého roku. Poslední obdobím je starší školní věk, který končí dovršením povinné školní docházky, tedy kolem věku 15 roku života.³³

V mladším školním věku se dítěte vyskytuje slábnoucí postavení školy ve smyslu socializační instituce a zesiluje vliv mimoškolních faktorů, jako například spolužáků a kamarádů. Student se začleňuje do kolektivu spolužáků, kdy ve třídní hierarchii zjišťuje své postavení. Tělesná konstituce daného jedince může také sehrát velkou roli v oblíbenosti u spolužáků. V tomto ohledu bývají často upozadřováni jedinci slabší, menší, kteří mohou být ze strany spolužáků hůře, či vůbec nepřijímáni. To může mít za důsledek jejich neurotické poruchy, až poruchy chování.³⁴ Dítě školou povinné si musí osvojit nejen vzorec chování doma, kde je rodiči formován, ale také ve školním zařízení, kde platí školní řád. Norma chování určená školou jistým způsobem reguluje jeho chování na půdě vzdělávacího zařízení, což může být rozličné od požadavků domácích. Pochopení hodnot, mravních norem, a jednání v souladu s nimi je závislé především na rozumové vyspělosti dítěte. Student je v této životní fázi stále závislý na úsudku dospělého, který určí, co je dobré a co špatné, avšak jeho morální posouzení ze strany rodiče, či učitele postupně oslabuje a dítě se v hodnocení stává nezávislejší a samostatnější.³⁵

Ve středním školním věku má již dítě větší schopnost diferenciací v různých normativních systémech a přizpůsobuje se daným podmínkám. Stále více narůstá význam vrstevnických vztahů, potřeba zapadat do skupiny, kdy její normy a hodnoty se nemusí být v souladu s názorem dospělých. Začíná zde velmi silně působit otázka, že nebude-li se chovat tak jak společenství vyžaduje, nebude kamarády přijat. V tomto období je strach z odmítnutí vrstevníky natolik silný, že se dítě normám skupiny podřídí. Pokud se jedinec podřídí nastaveným hodnotám a normám společenství, do kterého chce být začleněn, dá se mluvit o takzvaném vstupním rituálu. Ten často vyžadují i kriminálně závadové party.³⁶ Normou chování se v takových to skupinách může stát i násilí, které poté skupina očekává i od svých členů. To je důležité i z hlediska uvědomování si, že děti se na rozdíl od dospělých pachatelů dopouštějí kriminálních skutků častěji ve skupinách, nežli samy. Přitom bohužel páčání násilných deliktů ve skupině může zvýšit krutost, či bezohlednost

³³ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.53 - 61.

³⁴ NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000, s. 21

³⁵ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.53 - 61.

³⁶ Tamtéž

vůči oběti. Důvodem tohoto jevu bývá uváděna touha se předvést před ostatními a také je zde pocit menší osobní odpovědnosti.³⁷

Starší školní věk neboli v období pubescence, dochází k odpoutání se od hodnotového systému rodiny, kdy jde dítěti někdy více o to, co říká, než o to co dělá. Zároveň dochází k určité emancipaci, tedy odpoutání se od rodinného prostředí. Tělo a mysl dítěte prochází velkými proměnami. Tělesné změny úzce souvisí s hormonální proměnou, která u dospívajícího probíhá, což se také výrazně odráží v jeho prožívání různých situací. Můžeme pozorovat kolísavost emočního ladění, větší labilitu, precitlivělost vůči běžným podmětům, také větší impulzivnímu a problémy v oblasti seberegulace.³⁸ Pro dospívajícího mají obrovský význam hodnoty nastavené vrstevníky, které snadno převládají nad normami vštěpovaných z rodinného prostředí. Normy vrstevníků však v některých případech vyvracejí normy stanovené rodinným prostředím a mohou být brány za standart chování v určitém okruhu lidí. Tento standart bývá ve většině případů striktně vyžadován, kdy jeho porušení může mít za důsledek vyloučení jedince. Takovéto případy nejsou výjimkou ani v kriminálně závadových skupinách, kde může být stanovenou normou například konzumace alkoholu, drog, či násilí mezi sebou a k okolí. Toto období bývá nazýváno hledáním vlastní identity.³⁹ I přes takto nízký věk, tedy 12 až 15 let, má řada dětí zkušenost s návykovými látkami. Na vrcholu žebříčku nejvyskytovanějších látek je alkohol, kdy Humáková⁴⁰ v roce 2023 uvádí, že jeden z aktuálních výzkumů ukazuje, že v životě alkohol ochutnalo 95,1% šestnáctiletých a průměrný věk první konzumace celé sklenice byl zjištěn jako 13,1 let. Dále také pokračuje s tvrzením, že alkohol může být v etiologii násilných skutků jedním z rozhodujících činitelů, neboť jeho požití uvolňuje v některých jedincích agresivní tendence, a současně snižuje rozpoznávací a ovládací schopnosti. Na dalším stupínku jsou zejména kanabinoidy, které zkusila alespoň jedna třetina šestnáctiletých. Užití jiných drog je v tomto věkovém období méně časté.

Věkové období, po které je dítě nazýváno mladistvým, tedy rozmezí mezi 15. až 18. rokem se z pohledu psychologického označuje jako období adolescence. Adolescentní období se však může týkat i osob, z pohledu zákona, dospělých. Jeho rozpětí se uvádí

³⁷ HULMÁKOVÁ, J. et al. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023, s. 27

³⁸ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.53 - 61.

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ HULMÁKOVÁ, J. et al. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023, s. 26

od 15. do 22. roku života. Dolní hranice adolescence souvisí s biologickým dozráváním jedince a zároveň s komplexní psychosociální proměnou. Dítě zpravidla končí základní školní docházku a nastává další milník jeho života. Jedná se především o středoškolské studium, kde je ze strany adolescenta velký tlak na zapadnutí do kolektivu. Zde se opět podřizuje nastaveným normám kolektivu, kdy ve snaze zapadnout mezi nové vrstevníky, upozadňuje zažité standarty přejaté z rodiny, či ze základní školy.⁴¹ Snaha udělat dojem na nové spolužáky, může být u jedinců, kteří si nejsou schopni získat uznání jiným způsobem, tak silná, že se uchýlí i k agresivnímu chování. Rizikovým faktorem se také v průběhu adolescence stává nevhodně trávený čas, při němž právě delikventní kamarádi zvyšují pravděpodobnost, že se bude dítě podílet v závadových aktivitách. Může se jednat například o užívání drog, obtěžování lidí pro zábavu nebo páčání kriminálních skutků.⁴² Názor rodičů, či vyučujících je spíše doporučujícím a neklade mu zpravidla velkého důrazu. Dítěti se však také mění jeho sociální pozice na dospívajícího, učí se nové sociální role, jež jsou v tomto období spojeny s vyšší sociální prestiží. Blíží se jeho ekonomická samostatnost, což se u určitých jedinců, kteří se cítí být zralými pro pracovní aktivitu a jsou stále nuceni navštěvovat školu, může projevit v rámci poruch chování.⁴³ Stejně jako v případě staršího školního věku užívá stále více adolescentů návykové látky, které mají vliv na jejich rozpoznávací a ovládací schopnosti. Z překladu díla Jessora⁴⁴ vychází najevo, že problém s návykovými látkami však nejde odstranit jich zakázáním. Dle jeho tvrzení je třeba najít mladistvým alternativní chování, které by mohlo posloužit stejným účelem, ale bylo méně nebezpečné pro jejich život a zdraví. Dle Hulmákové⁴⁵ si delikventní vrstevníci mají zjevně tendenci hledat kamarády a vztahy mezi jinými delikventními vrstevníky.

4.2 Vliv rodinného prostředí

V teoriích kriminálního chování mládeže se rodina vyskytuje jako jeden z významných okruhů, který z hlediska působení negativních jevů, silně podporuje deviantní chování u mládeže. Rodina výrazně formuje osobnost každého z nás a to především v období raného dětství, kdy je člověk ke všem přichozím jevům

⁴¹ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.59 - 61.

⁴² HULMÁKOVÁ, J. et al. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023, s. 27

⁴³ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.59 - 61.

⁴⁴ JESSOR, R. *Risk Behavior in Adolescence: A Psychosocial Framework for Understanding and Action*. Journal of Adolescent Health, 1991, s. 2

⁴⁵ HULMÁKOVÁ, J. et al. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023, s. 27

nejcitlivější a nejvšímavější. Dítě v rodině pozoruje ostatní členy rodiny, napodobuje jejich jednání a přejímá jejich chování.⁴⁶ Přejímání chování v rodině je jednou z nejvýznamnějších teorií, teorie sociálního učení. Dle této teorie vzniká delikventní chování v rámci vytvořené, či naučené vazby nebo spojení s delikventními osobami. Takovéto osoby mohou jedinci poskytovat jak modely, tak hodnoty delikventního chování, ale také ho v delikventním chování mohou utvrzovat.⁴⁷ Na základě této teorie vyplývá, že vliv rodinný je zcela podstatný pro psychologický vývoj jedince. Kriminální jednání může být v rodině považováno za zcela normální, kdy dítě ho tedy přirozeně opakuje.⁴⁸ Na chování dítěte má samozřejmě také vliv styl rodiči užívané výchovy. Za nevhodně zvolenou výchovu můžeme považovat extrémně přísnou, kdy dítě jedná podle rodinou udávané normy spíše ze strachu z trestu, ale také výchovu extrémně benevolentní, kdy zákonní zástupci nemají pojem o tom, co dítě dělá ve svém volném čase, nenastolují a nevyžadují žádná pravidla a řád, funguje v ní slabá vřelost vztahu, či není ze strany dospělých zájem o společně trávený čas. Nejisté dítě si může tuto frustraci kompenzovat násilným či bezohledným chováním vůči jiným lidem.⁴⁹

Na opačné straně spektra však máme případy, kdy dítě rodinné zázemí nepozná vůbec a od útlého věku je vychováváno v náhradních institucích v rámci sociálně- právní ochrany dětí. Takové dítě může být citově deprivované a cítí se nechtěně, dokonce odmítavě.⁵⁰

Velkým problémem jsou také časté změny v rodinném zázemí. Může se jednat o změny vychovatelů, kdy jeden z rodičů často střídá partnery, nebo časté stěhování, což zapříčiňuje nutnost měnit školu a tím pádem znovu zapadat o kolektivu vrstevníků. Děti, které se musí znovu a znovu adaptovat na nastalé změny výchovného prostředí a k tomu si hledat nové kamarády, podstupují značné ztížení jejich adaptace, kdy takovéto jednání bývá destabilizujícím prvkem.⁵¹

Dalším významným faktorem je ekonomická situace v rodině. Pokud je rodina ekonomicky slabá a nemá finanční prostředky pro zajištění chodu domácnosti, na oblečení pro členy domácnosti, jídlo nebo například na školní výlet pro děti, nastává

⁴⁶ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.61- 62

⁴⁷ Zoubková, I., Moulisová, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004, s. 53

⁴⁸ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.61- 62

⁴⁹ HULMÁKOVÁ, J. et al. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023, s. 27

⁵⁰ VEČERKA, K., HULMÁKOVÁ, J., ŠTĚCHOVÁ, M. *Mladiství v procesu poruchové socializace*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 138

⁵¹ Tamtéž

zde problém v zajištění základních životních potřeb. To může být ze strany dítěte velice frustrující v kontrastu života spolužáků, či kamarádů a může tak dát dítěti negativní podnět pro obstarání finančních prostředků protiprávním způsobem. Z většiny případů se tak uchylují k drobným krádežím, či jiné majetkové kriminalitě, loupeží nevyjímaje. Na druhé straně jsou poté rodiny, kdy rodiče pracují z důvodu co nejlepšího materiálního zajištění rodiny, až příliš. Ve výsledku se poté snaží přenášet své rodičovské povinnosti na jiné osoby, například starší sourozence nebo prarodiče, kteří nemohou suplovat výchovnou roli v plném rozsahu. Rodiče se poté snaží kompenzovat nedostatek času tráveného s potomkem materiálními „úplatky“ a volnější výchovou, což v mnoha případech vede k sebeprosazování se za každou cenu a citové deprivaci, která opět zavdává podnět k delikventnímu chování.⁵² Ekonomická situace ovšem nemusí být problém pouze jedné rodiny, kdy bylo zjištěno, že v oblastech, kde je výskyt delikventního jednání vyšší, je také problém s chudobou, nevyhovujícím bydlením, časté změny ve složení obyvatelstva a jejich celkový nezájem o řešení problémů. Závažnější situace nastává ve chvíli, kdy se více těchto negativních faktorů koncentruje na jednom území, například v městské čtvrti, kde pak vznikají takzvané vyloučené lokality.⁵³

4.3 Vliv vrstevníků

Problémy s vlivem vrstevníků na osobnost dospívající osoby byly již nastíněny v kapitole 4.1 psychosociální vývoj, kde se hovořilo převážně o kolektivu ve školských zařízeních. Zde se blíže podíváme na vliv vrstevníků z hlediska volnočasových aktivit.

Skupiny vrstevníků můžeme dle Firstové⁵⁴ dělit například na pozitivně a negativně orientované. V případě pozitivně orientovaných skupin, v nichž fungují kamarádské a kolektivní vztahy, může dítě z těchto vztahů čerpat mnoho pozitivního pro svůj další rozvoj. Negativně orientované skupiny se mohou vyznačovat jistými asociálními charakteristikami. V jejich vedení jsou ve většině případů vůdci, kteří jsou morálně narušení a vedou svou činnost, tedy i činnost skupiny, sociálně negativním směrem. Do takových skupin ve většině případů přicházejí jedinci, kteří jsou morálně nezralí, labilní, vyrůstající v nevhodném prostředí a bez převzatých norem chování. Pro takové

⁵² FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.64

⁵³ HULMÁKOVÁ, J. et al. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023, s. 28

⁵⁴ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.100 - 104

jedince, je vrstevnická skupina daleko důležitější, než pro děti z úplných a spořádaných rodin, které jim zajišťují podporu a bezpečí.

Přátelé a členové part či skupin, se ve většině případů scházejí v rámci svého volného času, který je v knize Firstové⁵⁵ definován jako čas, se kterým si člověk může naložit dle vlastní vůle zohledňujíc přitom své zájmy. Je to především ta část mimoškolního času, která zůstává po zajištění individuálních a rodinných, existenčních a biologických potřeb. Děti sice mohou využívat takzvaných volnočasových kroužků, jako například sporty nebo umění, ale jejich dostupnost na menších městech je omezená, nebo na ně někteří jedinci vlivem ekonomické situace v rodině nemohou docházet. Z takových důvodů se mladiství v některých případech uchylují k negativní formě trávení volného času. Navštěvují bary, diskotéky nebo jen tak „zabijí“ čas na veřejně přístupných místech. Aktivita pak bývá vyvíjena z důvodu zahánění nudy a děti se snaží nějakým způsobem zabavit. V rámci zahánění nudy v kombinaci s negativně orientovanou skupinou vrstevníků, se jedinci často dostávají do problémů a uchylují se k delikventnímu chování.

4.4 Vliv návykových látek

Vliv návykových látek na psychiku a chování mladistvých je enormní. K tématu vydali autoři Večerka, Hulmanová a Štěchová publikaci,⁵⁶ kdy v jedné její části vedli rozhovory s juvenilními delikventy umístěnými ve věznici pro mladistvé a ptali se jich mimo jiné na to, jak užívání návykových látek ovlivnilo jejich život. Z šetření vyplynulo, že mnozí z dotazovaných si uvědomují, že potřeba získání těchto látek za každou cenu je do značné míry příčinou jejich opakované trestné činnosti. Drogy člověku, který je užívá, pozměňují psychiku a odstraňují zábrany, což je cesta k antisociálním způsobům jednání. V úryvcích z rozhovorů s informanty se uvádí opakující se důvod pro začátek braní drog, jako útěk od reality, či snahu si ulevit od aktuálních problémů.

Jejich dalším šetřením vyšlo najevo, že většina uživatelů referovala o brzkém začátku pravidelného kouření cigaret. „Startovní“ věk pro pravidelné kouření byl zprůměrován na stáří kolem 11. roku života. Brzké počátky byly usnadněny faktorem, že většina členů rodiny, či vychovatelů, bývá silnými kuřáky a kouření je tedy považováno za normální a jistou známku dospělosti. U respondentů nebyvalo bráněno časnému užívání cigaret, v některých případech k tomu byli dokonce podněcováni.

⁵⁵ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.100 - 104

⁵⁶ VEČERKA, K., HULMÁKOVÁ, J., ŠTĚCHOVÁ, M. *Mladiství v procesu poruchové socializace*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 138

Pro věk kolem 11. - 13. roku věku byla stanovena hranice začátku užívání marihuany. Od běžné populace byl nalezen rozdíl jak věk věku začátku užívání, tedy podstatně nižší, tak i ve frekvenci a množství užívané látky.

Kolem 14. – 15. roku věku se u většiny respondentů objevuje další návyková látka. Jedná se o pervitin, který je v českém prostředí poměrně snadno dostupný. Dále také méně v četnosti zastoupené látky jako Kokain, heroin, LSD a další.

Dotazovaní se shodli na tvrzení, že „fetování“ není individuální aktivita, ale jedná se o záležitost celých skupin stejně zaměřených lidí. Prostředí takovýchto part většinou posiluje závislost na látkách z důvodu častější aplikace a posiluje to asocialitu vůči vnějšímu prostředí party. Většina vězněných mladistvých se do střetu se zákonem dostávali ve snaze získat finanční prostředky. Uchylovali se ke krádežím, k loupežím, či k distribuci drog jako takových.

4.5 Vliv médií a sociálních sítí

Jak již to již u mladistvých bývá, média jsou velmi významnou částí trávení jejich volného času. Ať se jedná o sledování televize, streamovacích platform, internetu či různých sociálních sítí, děti na nich v posledních letech tráví stále více času a snižuje se jejich čas pro přátele z masa a kostí. Postupné vzdalování se od kolektivu vlivem médií, může mít u jedince za příčinu vzniku asociálního chování.

Jejich působení na rozvoj dítěte však může mít jak pozitivní, tak negativní charakter. V případě, kdy dospívající jedinci tráví veliké množství času u takovýchto prostředků, je důležité, aby rodiče, či jiní vychovatelé, zastávali roli průvodce ve světě médií, kteří budou dávat zpětnou vazbu k zobrazovaným skutečnostem. Média totiž významným způsobem formují myšlení jedince, jeho jednání a cítění. V médiích je například často zobrazováno násilí, kdy jeho intenzivní působení na dítě může vést ke vzbuzení přesvědčení o přípustnosti, legitimitě, funkčnosti násilí, kterým lze řešit problémy.⁵⁷ Martínek⁵⁸ v této souvislosti hovoří o takzvaném oživení scénáře násilí. Jedná se o případ, kdy dítě sledující svého akčního hrdinu obkouvává jeho řešení konfliktních situací. Ve chvíli kdy se dostane z jeho pohledu do konfliktní situace, sahá po řešení, které užívá i jeho vzor. To je zapříčiněno tím, že dítě není schopno na základě své omezené psychické vybavenosti a nedostatku zkušeností odlišit, čeho chce jeho hrdina dosáhnout a proč

⁵⁷ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.109 - 113

⁵⁸ MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, 2009, s.79

se tedy chová v dané situaci agresivně. Může se jednat i o případ, kdy kladný hrdina užije násilí za účelem ochrany jiné osoby. Pokud po zhlédnutí takovéto scény neposkytne rodič, či jiný vychovatel, k jednání hrdiny zpětnou vazbu, může to u něj vzbudit právě negativní efekt, ve smyslu napodobování chování.⁵⁹ Agresivita v mediích je poměrně často diskutované téma. Vyskytuje se již v seriálech pro nejmenší. Podívejme se například na dvojici myši a kočky zvanou Tom a Jerry. Dále zde máme počítačové a mobilní hry, kde je násilí zastoupeno ve velké míře a děti se k jejich hraní často uchylují. I zde může dojít jedinec k pocitu nesmrtelnosti. A to jak své, tak svého okolí.

⁵⁹ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.109 - 113

5 Kraj Vysočina

Kraj Vysočina se nachází ve střední části České republiky a tvoří přechod mezi Čechami a Moravou. Tento kraj má rozlohu přibližně 6 796 km², což jej řadí mezi středně velké kraje v rámci České republiky. Sídlem kraje je město Jihlava, které je zároveň největším městem regionu.

Žije zde přibližně 500 000 obyvatel, což je oproti celorepublikovému průměru nižší hustota zalidnění, která činí zhruba 74 obyvatel na km². To je výrazně méně než v hustě osídlených oblastech Česka, jako je Praha nebo Moravskoslezský kraj.⁶⁰ To může být zapříčiněno zejména výraznou orientací na zemědělství. Velkou část území lidé využívají k zemědělské výrobě, která hraje důležitou roli v ekonomice regionu. Kraj je také hustě zalesněn.⁶¹

Kraj se administrativně dělí na pět okresů. Největší a zároveň nejvýznamnější městem kraje je Jihlava, která slouží jako jeho správní centrum. Dalšími okresními městy jsou Havlíčkův Brod, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou.⁶²

Z hlediska ekonomické situace patří Kraj Vysočina mezi oblasti s nižšími průměrnými mzdami, což jej v tomto ohledu řadí pod celostátní průměr. Přestože kraj disponuje stabilním průmyslem, hlavně v oblasti strojírenství a automobilového průmyslu, menší obce často čelí vyšší nezaměstnanosti a nedostatku pracovních příležitostí.

Dalším důležitým aspektem je dostupnost služeb a možností trávení volného času pro mladistvé. V menších městech a venkovských oblastech často chybí rozmanitá nabídka volnočasových aktivit. Občanská vybavenost je však ve většině obcí na vysoké úrovni, nebo v patřičné dojezdové vzdálenosti.

5.1 Instituce pro práci s mladistvými na území Kraje Vysočina

Stěžejní institucí je orgán sociálně-právní ochrany dětí, který řeší problematiku ohrožených dětí a mladistvých pachatelů kriminality. Orgány SPOD působí ve městech s rozšířenou působností v Kraji Vysočina, konkrétně v Jihlavě, Třebíči, Havlíčkově Brodě, Žďáru nad Sázavou a Pelhřimově.

⁶⁰ REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS. *Statistické údaje o Kraji Vysočina* [online]. RIS, 2024.

⁶¹ KRAJ VYSOČINA. *Životní prostředí a zemědělství v Kraji Vysočina* [online]. Kraj Vysočina, 2024.

⁶² KRAJ VYSOČINA. *Struktura území kraje* [online]. Kraj Vysočina, 2024.

V kraji se také nachází několik výchovných ústavů a středisek výchovné péče, které poskytují pomoc mladistvým s poruchami chování nebo delikventní minulostí.

Jedná se o

- Výchovný ústav Velké Meziříčí – Zařízení pro chlapce s vážnými poruchami chování
- Výchovný ústav Jemnice – Zařízení zaměřené na chlapce s nařízenou ústavní výchovou, kde je poskytována odborná výchovná péče.
- Výchovný ústav Janštejn – Odloučené pracoviště Výchovného ústavu Velké Meziříčí, specializující se na dívky ve věku od 14 do 18 let s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou.
- Výchovný ústav Počátky – Zařízení pro dívky ve věku od 12 do 18 let s nařízenou ústavní výchovou.
- Středisko výchovné péče Jihlava – Zaměřené na prevenci a řešení problémového chování mladistvých.
- Středisko výchovné péče Žďár nad Sázavou – Zaměřené na mladistvé, kteří mají potíže s adaptací ve školním prostředí, či vykazují rizikové chování.

Dále se zde nachází také neziskové organizace, které napomáhají ucelené prevenci a následné péči o oběti trestných činů.

- Bílý kruh bezpečí – Nezisková organizace se sídlem v Jihlavě, která poskytuje pomoc obětem trestných činů.
- Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Vrakbar Jihlava – Napomáhá mladistvým, kteří zažívají nepříznivé situace, poskytuje bezpečný prostor k řešení jejich obtíží a seberealizaci.
- Charitativní centra pro mládež v Třebíči a Havlíčkově Brodě nabízející volnočasové aktivity a podporu pro mladistvé ze znevýhodněných rodin.

6 Trestní řízení vedené proti mladistvému

Při spáchání trestného činu uvedeného v trestním zákoníku jsou orgánem činným v trestním řízení zahájeny úkony v trestním řízení dle ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu. Tato část se nazývá prověřování. V případě, že v době oznámení trestného činu či v době, kdy skutek vyšel najevo, a neznáme s jistotou osobu pachatele, jsou úkony v trestním řízení zahájeny proti neznámému pachateli. Pokud policejním orgánem v rámci prověřování vznikne důvodná obava, že pachatelem trestného činu je osoba mladistvá, je třeba na rozdíl od řízení s osobou dospělou, postupovat také podle zákona číslo 218/2003 Sb. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, z důvodu zachování práv mladistvých.

Práva mladistvého jsou uvedena v ustanovení § 42 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Na základě toho ustanovení má mladistvý právo na zacházení přiměřeně k jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu. V dalších odstavcích je stanoveno, že orgány činné v trestním řízení jsou dle výše uvedeného zákona povinny mladistvého náležitě poučit o jeho právech a poskytnout plnou možnost jejich uplatnění. Dále je mladistvého třeba poučit o stádiích trestního řízení a úloze orgánů činných dle tohoto zákona v různých stádiích. Také o právu zákonného zástupce nebo opatrovníka a jejich zúčastňování se u úkonů, kterých se může dle zákona účastnit mladistvý, také o jeho ochraně soukromí v trestním řízení. Podle odstavce 3 písmena e) je nutné také mladistvého poučit o povinnostech orgánů činných v trestním řízení dle tohoto zákona se zvláštní pečlivostí objasňovat a dokazovat příčiny provinění mladistvého. Dále je zde pojednáno o nutnosti zjištění skutečností významných pro posouzení jeho osobních, rodinných i jiných poměrů a o nutnosti konat hlavní líčení a veřejné zasedání v jeho přítomnosti, nejde-li o řízení proti uprchlému.

Významným odlišením od vedení trestního řízení proti sobě dospělé je fakt, že dle ustanovení § 42a zákona o soudnictví ve věcech mládeže, je veden institut nutné obhajoby pro jakékoliv spáchané provinění a to již v době před zahájením trestního stíhání osoby obviněné, podle ustanovení § 160 trestního řádu. Mladistvý musí mít obhájce konkrétně od okamžiku, kdy jsou proti osobě mladistvé užita opatření podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže nebo trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných. Výjimka zde platí pouze v případě, že není možné provedení úkonu odložit a zajistit vyrozumění obhájce o daném úkonu. V tomto případě nemusí být obhájce přítomen. Obhájcem v trestním řízení může být pouze advokát, který je osobě

mladistvé poskytnut z důvodu zajištění odborné právní pomoci.⁶³ Hranice poskytování nutné obhajoby může být navýšena až do dovršení jednadvaceti let věku prověřovaného, pokud tomu soud a v přípravném řízení státní zástupce uznají za vhodné, s přihlédnutím k dosaženému stupni rozumové, mravní vyspělosti a okolnostem případu.

Ustanovení obhájce samotného je upraveno v ustanovení § 44 Zákona o soudnictví ve věcech mládeže, podle kterého nemůže být obhájcem ten, kdo zastupuje osobu, jejíž zájmy si odporují se zájmy mladistvého a ten kdo byl mladistvému jako obhájce takovou osobou zvolen. V praxi se dá toto ustanovení použít k přirovnání, že mladistvý pachatel nemůže mít ustaveného obhájce, kterému ho zvolili rodiče figurující jako poškození. Právního zástupce si může mladistvý zvolit buďto sám, neučiní-li tak, mohou mu ho zvolit zákonní zástupci. Pokud ani ti tak neučiní, může mu ho zvolit jeho příbuzný v pokolení přímém či manžel nebo druh. Jestliže mladistvý ovšem nepřekročil 18. rok života, mohou tak zmíněné osoby učinit i proti jeho vůli. Pokud byl obhájce zvolen některou z výše uvedených osob a není s výběrem spokojen, může si obhájce změnit. Výjimka z tohoto pravidla platí v případě, že mladistvý není plně svéprávný. V tomto případě může obhájce vykonávat svou či nosit i proti jeho vůli. V případě, že není obhájce zvolen, či o to patřičná osoba požádá, je obhájce ustanoven soudem pro mládež, nebo v přípravném řízení státním zástupcem, dle zákonných pravidel o ustanovování ze seznamu advokátů takzvaných "ex offio". Po vybrání advokáta soudem, je vydáno usnesení o jeho ustanovení obhájcem mladistvého. Postup při ustanovování je řízen na základě ustanovení v trestním řádu a v zákoně o advokacii č. 85/1996 Sb.

Orgány činné v trestním řízení úzce spolupracují s místně příslušným orgánem sociálně – právní ochrany dětí, zkráceně OSPOD. Spolupráce je prováděna z důvodu posílení výchovného působení na mladistvé. Dále také aby byly vytvořeny podmínky pro individuální přístup k řešení nastalých situací, pro včasnou reakci na potřeby a zájmy mladistvých, čímž mohou zamezovat a dále předcházet páchání trestné činnosti.

Pokud v průběhu prověřování vyjdou najevo oprávněné a dostatečně podložené skutečnosti naznačující, že došlo ke spáchání konkrétního trestného činu, a pokud lze zároveň důvodně usuzovat, že se jej dopustila určitá osoba, rozhodne policejní orgán bez zbytečného odkladu o zahájení trestního stíhání této osoby podle § 160 trestního řádu.

⁶³ ŠÁMAL, P. et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, Komentář k § 42. Přístup přes Beck-online.

Tímto rozhodnutím dochází ke změně jejího procesního postavení z podezřelého na obviněného.

Usnesení o zahájení trestního stíhání je nutné doručit obviněnému, a v případě mladistvého rovněž jeho zákonnému zástupci. Toto doručení musí proběhnout nejpozději při prvním výslechu. Současně musí být rozhodnutí doručeno do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci. Podle ustanovení § 60 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, je policejní orgán povinen bez zbytečného odkladu informovat také zákonného zástupce nebo opatrovníka mladistvého, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a probační a mediační službu.⁶⁴ Dalším subjektem, který musí být, v případě že o to požádal, vyrozuměn je osoba poškozeného, což je uvedeno v ustanovení § 11 odstavce 1 písmene c) zákona číslo 45/2013 Sb. O obětech trestných činů. Orgánem činným v trestním řízení je oběti zpravidla poskytnuto vyrozumění formou citace skutkové věty, ze kterého je osoba, proti níž je řízení v dané věci vedeno, obviněna.⁶⁵

Usnesení musí obsahovat popis skutku a jeho právní kvalifikaci, tedy označení trestného činu, v němž je skutek spatřován. V odůvodnění tohoto rozhodnutí je nezbytné uvést skutečnosti, které zakládají důvodnost trestního stíhání⁶⁶. Proti usnesení lze podat stížnost do tří dnů od jeho doručení, přičemž podání stížnosti nemá odkladný účinek. Tato fáze trestního řízení je označována jako vyšetřování.

Ve vyšetřování postupuje policejní orgán z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji a v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech skutečností důležitých pro trestní řízení.

Pokud policejní orgán dospěje k závěru, že vyšetřování bylo ukončeno a jeho výsledky jsou dostatečné pro podání obžaloby, umožní obviněnému, jeho obhájci a poškozenému ve stanovené lhůtě nahlédnout do spisu a podat návrhy na doplnění vyšetřování. Pokud policejní orgán shledá, že navrhované doplnění není nezbytné, může jej odmítnout.

⁶⁴ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní řád: Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, komentář k § 160. Přístup přes Beck online.

⁶⁵ DURDÍK, T. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 107

⁶⁶ JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020, s. 908 - 914

Po skončení vyšetřování předává policejní orgán státnímu zástupci spis spolu s návrhem na podání obžaloby a seznamem důkazů, které mají být v řízení před soudem provedeny.

6.1 Vzetí mladistvého do vazby

Vazba je procesní úkon, kterým se zajišťuje osoba obviněného pro účely trestního řízení a výkonu trestu. Hlavním znakem vazby je dočasné zbavení osobní svobody obviněného. Institut vazby je vždy fakultativní.⁶⁷

Osobu lze vzít do vazby, pro trestný čin, v případě mladistvého pro provinění, po splnění skutkových okolností dle ustanovení § 68 odstavce 1 zákona číslo 141/1961 Sb. Trestního řádu. Je nutné aby se jednalo o provinění úmyslné a na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí minimálně dva roky. Pro provinění neúmyslné, je stanovena horní hranice trestu odnětí svobody v minimální výši tři roky. Tyto omezení se však neužijí v případech uvedených v odstavci třetím téhož ustanovení, tedy jestli pachatel:

- Uprchl nebo skrýval,
- Opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- Je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- Již působil na svědky nebo na spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání,
- Již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Dále se také neužije omezení v odstavci druhém, v případě, že je dán důvod vazby podle ustanovení § 67 písmene c) trestního řádu s přihlédnutím na k povaze takového trestného činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.

⁶⁷ JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020, s. 721 - 724

Pro vzetí do vazby musí být také splněn některý z vazebních důvodů uvedených v ustanovení § 67 trestního řádu. Zde jsou tyto důvody uvedeny pod písmeny a) – c) a jsou jimi:

- Podle písmene a) tzv. Vazba útěková, kdy pro splnění tohoto důvodu musí být předpoklad, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu. Dále také pokud nelze-li zjistit jeho totožnost, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest. Hrozba vysokým trestem již však není dále specifikována a je třeba takovou výši individuálně odvodit.
- Podle písmene b) tzv. Vazba koluzní, je předpoklad, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, či jinak mařit řádné objasňování věci. Důvod obavy, že bude působit na svědky, popřípadě spolu obviněné, musí být značně podložený. Nestací to, že ve věci doposud nebyli ostatní zainteresovaní doposud vyslechnuti.
- Podle písmene c) tzv. Vazba předstižná, že bude opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval, či jím hrozil. Tento druh vazby přichází v úvahu jen pro řízení vedené ve věci úmyslného trestného činu.

Z písmene c) § 67 trestního řádu dále vyplývá, že zjištěné skutečnosti musí nasvědčovat tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán obviněným nebo obžalovaným.

Pokud je obviněný, či obžalovaný mladistvý musí být také splněna podmínka, že nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, poté může být mladistvý podle § 46 zákona o soudnictví ve věcech mládeže vzat do vazby.⁶⁸

O vzetí do vazby rozhoduje soudce na návrh státního zástupce dle ustanovení § 73b trestního řádu. Soudce jedná o vzetí osoby do vazby v průběhu vazebního zasedání, při kterém se neprojednává spáchaný čin, ale pouze okolnosti vzetí do vazby či nikoliv. Soudce rozhoduje formou usnesení, proti kterému je přípustná stížnost dle ustanovení § 74 trestního řádu.

V případě mladistvého jsou lhůty maximální možné doby vazby zkráceny oproti vazbě osoby plnoleté dle ustanovení § 47 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

⁶⁸ JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020, s. 721 - 724

V případě provinění je základní doba vazby stanovena na dva měsíce, dále se může v přípravném řízení prodloužit o další dva měsíce a v hlavním líčení také o dva měsíce. V případě zvlášť závažného provinění se jedná o dobu základní v délce šesti měsíců, která se dá v přípravném řízení prodloužit o dalších šest měsíců a v hlavním líčení také o šest měsíců. O prodloužení lhůty vazby v přípravném řízení rozhoduje soudce okresního soudu pro mládež. Mladiství se propustí na svobodu v případě, že pominou důvody trvání vazby, anebo nejdéle den po uplynutí lhůty vazby.⁶⁹

⁶⁹ ŠÁMAL, P. et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, Komentář k § 47. Přístup přes Beck-online.

7 Rozhovory s informanty

V rámci kvalitativního šetření bylo provedeno celkem pět strukturovaných rozhovorů. Informanti byli voleni z řad Policie České republiky, zařazení na Službě kriminální policie a vyšetřování, Oddělení obecné kriminality. Z každého z pěti územních odborů Kraje Vysočina byl osloven jeden kriminalista, věnující se problematice násilí. Územním odbor je území bývalých okresních měst, kdy členění bývalých okresů zůstalo v rámci policie k lepšímu rozložení sil a prostředků. Na území Kraje Vysočina jich nalezneme celkem pět. Jsou to ÚO Jihlava, ÚO Havlíčkův Brod, ÚO Žďár nad Sázavou, ÚO Třebíč, ÚO Pelhřimov.

Dotazování, byli seznámeni s obsahem a důvodem vedení rozhovoru, byli náležitě poučeni o užití získaných informací, kdy uvedenému všichni rozuměli. Následně podepsali informovaný souhlas, kdy jeho vzor je přiložen jako Příloha 1.

Informantům bylo položeno celkem 12 otázek, které byly rozčleněny do šesti tematických celků. Seznam otázek je vložen do příloh pod označením Příloha 2.

Rozhovory byly vedeny v prostředí informantům známém, přičemž byly uskutečněny hlasové nahrávky a následně, s jejich souhlasem, proběhl přepis.

Jednotlivé rozhovory byly vyhodnoceny a na závěr došlo k celkovému shrnutí kvalitativní části.

7.1 Informant územní odbor Jihlava

Doslovný přepis vložen do příloh jako Příloha 3

První otázka je zaměřena na osobu informanta, který uvedl, že slouží jako operativec ve Službě kriminální policie a vyšetřování na Oddělení obecné kriminality, Územního odboru Jihlava, kde prověřuje násilnou a mravnostní trestnou činnost. Praxe dotazovaného kriminalisty je celkem 22 let z čehož 18 let prověřuje násilnou kriminalitu.

Na dotaz ohledně zkušeností s juvenilní loupežnou kriminalitou uvedl, že za dlouhé roky praxe, výše zmíněných 18 let na úseku násilné problematiky, prověřoval desítky takových pachatelů a vybavuje si velkou různorodost spáchaných loupežných deliktů.

K charakteristice aktuální situace v oblasti loupežných deliktů mladistvých v Kraji Vysočina nemohl odpovědět k celému území, vyjádřil se pouze k oblasti bývalého okresu Jihlava z důvodu jeho pracovního zařazení. K území jemu známému uvedl, že počet

takových skutků vykazuje spíše sestupný trend. Dále pokračoval, že dříve páchali tyto skutky především mladiství ze sociálně vyloučeného prostředí, kteří silně vnímali sociální a finanční rozdíl mezi sebou a většinovou společností. Vzhledem k úbytku sociálně slabých rodin se snižuje i počet pachatelů z těchto vrstev společnosti.

Jako hlavní příčinu vedoucí mladistvé k páchání loupežných deliktů označil především rodinné zázemí. Myšlenku následně rozvedl a podložil své tvrzení o hypotézu, že pokud je rodina neúplná a nemá tedy dítě dostatečný vzor v obou vychovatelích, může snadněji než jiní sklouznout k páchání trestné činnosti. Rovněž si myslí, že určitou roli hraje také nutnost předvádět se před členy sociální skupiny, ve které se nachází, což vede jedince k jednání, které by jinak neudělali. Svým jednáním mají také potřebu utvrzovat své postavení v hierarchii skupiny.

K páté otázce, zaměřující se na změny v chování mladistvých pachatelů uvedl, že dle jeho osobního pozorování jsou mladiství pachatelé více agresivní, postrádají jakýkoliv respekt k autoritám a naproti tomu jsou ale sofistikovanější ve smyslu lepšího plánování realizace skutku jako takového

Další otázka byla zaměřena na faktory ovlivňující sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů, kdy se informant domnívá, že se v menších městech tato trestná činnost tolik nepáchá, na rozdíl od měst větších. Jako příklad uvedl bývalá okresní města. Rovněž dle jeho názoru hrají velkou roli také příjmy rodin, v nichž mladiství vyrůstají a jsou vychováni. Zde se mladistvým nedostává finanční podpory na zajištění základních životních potřeb, například na koníčky, oblečení, díky kterému by zapadali do kolektivu, dokonce obědy nebo svačiny ve škole. Z tohoto důvodu se mladiství kolikrát uchylují k trestné činnosti.

Ke konkrétním faktorům a problémům v Kraji Vysočina uvedl, že na územním odboru Jihlava je zásadní problém v umístění několika zařízení pro mladistvé s nařízenou ochranou nebo ústavní výchovou. V mnoha případech pachatelé pochází právě z prostředí těchto zařízení.

Spolupráci mezi policií a institucemi jako OSPOD a školami na jeho území, hodnotí jako naprosto příkladnou. Spolupráce dle jeho pohledu funguje a rád by vyzdvihl rychlost plnění případné spolupráce.

Dále ke spolupráci uvedl, že dalšího zlepšování není třeba. Dle pohledu informanta je naprosto dostačující a nadmíru splňuje jeho očekávání.

Preventivní opatření zaměřená na mladistvé, které dle názoru informanta fungují, nebylo možné uvést, protože dle jeho názoru spíše nefungují. Mladiství, dle jeho názoru, neberou osvětu ze strany orgánů s nimi spolupracujících vážně a nemají snahu spolupracovat. Zastávají názor, že jen jejich pohled na věc je ten správný.

Jako konkrétní kroky či opatření ke snížení výskytu zkoumaného zločinu uvedl, že z jeho pohledu by bylo jediné funkční řešení začít u rodiny jako takové. Jeho myšlenka spočívá v tom, že by bylo dobré implementovat určité restriktce týkajících se sociálních dávek. V případě opakovaného páchání trestné činnosti, by se dávka mohla určitou měrou krátit, což by mohlo mít za důsledek zájem rodiny o výchovu a následné chování jejich potomků a členů rodiny.

Jako hlavní mezery v současném systému prevence nebo řešení deliktů vidí také v tom, že je velký problém v prevenci. Dle jeho názoru by bylo správnou cestou více ji přesunout na sociální sítě, kde mladí tráví velmi podstatnou část svého volného času. Ta by zde měla být prováděna formou krátkých, výstižných videí, která budou tvořena ve stylu jim blízkém. Obsahem by měl být i výčet konkrétních trestných činů s uvedením trestních sazeb pachatelům hrozících.

7.2 Informant územní odbor Havlíčkův Brod

Doslovný přepis vložen do příloh jako Příloha 6

Informant slouží jako komisař na Službě kriminální policie a vyšetřování, Oddělení obecné kriminality, Územní odbor Havlíčkův Brod, kde působí jako operativec. Celkově odsloužil 38 let, z toho 33 let na oddělení obecné kriminality. Specializuje se na násilnou kriminalitu, požáry, výbuchy, převaděčství a mravnostní delikty.

Během své kariéry se setkal s několika případy mladistvých pachatelů loupeží, které však nevnímá je jako časté.

Na Havlíčkovobrodsku nepovažuje situaci za vážnou. Mládež zde sice páchá trestnou činnost, ale k loupežím dochází zřídka.

Nejčastějším motivem je podle něj finanční potřeba. Mladiství chtějí získat peníze na návykové látky nebo drahé oblečení. Někdy si ukradené věci ponechávají, protože se jim líbí a nevidí jiný způsob, jak je získat. Nemají strach z dopadení.

Informant dále uvedl, že pozoruje nárůst mladistvých pachatelů závislých na drogách. Ti své činy neplánují dopředu a jednají impulzivně v nahodilých situacích.

V menších městech panuje dle dotazovaného nižší anonymita, což vede k menšímu počtu loupežných trestných činů. Nízké rodinné příjmy však mohou hrát důležitý faktor, stejně jako celkové rodinné prostředí.

Na otázku konkrétních faktorů odpověděl, že jako stěžejní problém vnímá nedostatek volnočasových aktivit pro děti a mladistvé do 15 let. Ti často tráví čas na sociálních sítích a sledují streamery, kteří ve většině případů neposkytují pozitivní vzory.

Spolupráci s ostatními institucemi, jako například OSPOD, v rámci Územního odboru Havlíčkův Brod hodnotí pozitivně. Občas se vyskytne problém, ale většinou je vyřešen vzájemnou komunikací.

K možnému zlepšení spolupráce uvedl, že vše lze zlepšit. Doporučil například častější setkávání institucí na poradách, kde by se vyjasnila problematika praktického využívání jejich oprávnění.

Ovšem současná preventivní opatření nevnímá jako efektivní. Policisté občas pořádají besedy ve školách, informant si ale nemyslí, že to je ta správná cesta prevence.

Nejlepším způsobem snížení výskytu mladistvých pachatelů, by dle informanta mohlo být mladistvé zaměstnat. Rozvíjet sportovní aktivity, uměleckou tvorbu nebo ruční výrobu. Pokud by měli koníčky, trávili by méně času s vrstevníky v prostředí, které je může vést k páchání kriminality.

V otázce doporučení lepšího systému prevence proti narůstajícímu počtu mladistvých pachatelů uvedl, že by bylo dobré zaměřit se více na internetové prostředí. Oslovit například známé osobnosti v jejich zájmu, které by mladistvým přiblížily problematiku a dopady užívání návykových látek a právní důsledky trestné činnosti z toho vyplývající. Říct pár odstrašujících příkladů a vysvětlit jim celý problém jejich mluvou a stylem.

7.3 Informant územní odbor Žďár nad Sázavou

Doslovný přepis vložen do příloh jako Příloha 5

K první otázce vedené na pracovní pozici a zařazení dotazovaného bylo zjištěno, že informant je vedený jako operativec prověřující mimo jiné násilnou kriminalitu, ve Službě kriminální policie a vyšetřování na Oddělení obecné kriminality, Územního odboru Žďár nad Sázavou. Na zmíněné pozici slouží již sedm let, což je dostačující pro objektivní názor na věc.

V otázce na jeho zkušenosti s juvenilní loupežnou kriminalitou uvedl, že se během praxe setkal hned s několika mladistvými delikventy, kteří páchali násilnou trestnou činnost.

Pro hodnocení současné situace v oblasti juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina informant sdělil, že v rámci územního odboru, na kterém je zařazen, zaujímá mladistvý pachatel asi 3 % v rámci páchání násilné kriminality. Dále však upřesnil, že loupežné delikty páchané juvenilní osobou, jsou zastoupeny ve statistikách územního odboru spíše výjimečně. Kriminalita mladistvých je zde vázána spíše k výchovným ústavům, které jsou umístěny na území, kde dotazovaný působí.

Jako hlavní příčinu pro páchání loupežných skutků uvedl zejména vliv rodinného prostředí, ve kterém je osoba pachatele vychovávána. Dle jeho názoru, je pro rozvoj psychiky a přejímání společensky uznávaných norem, důležité aby byla rodina kompletní a v případě, že jeden z rodičů, ať otec či matka, není ve výchově zastoupen, může to mít negativní vliv na celkový vývoj pachatele. Dále také zmínil ekonomickou situaci v rodině delikventa, která je problém především v mladistvém věku. V tomto období od 15 do 18 let se dle tvrzení dotazovaného, snaží mladistvý vypadat co nejlépe a tím zvedat svou sociální prestiž. Následně vzniká potřeba drahého značkového oblečení, mobilního telefonu a dalších „trendy“ věcí, což si sociálně slabší rodiny nemohou dovolit a děti se pro získání finančních prostředků mnohdy uchylují k páchání trestné činnosti.

Na otázku, zda si v posledních době všiml změny v chování nebo motivaci mladistvých pachatelů uvedl, že změny přicházejí s různými generacemi a jejich potřebami. Zmínil především tzv. „Generaci Z“, do které spadají osoby narozené od roku 1995 do 2014, a dále také mladší generace. Zástupci v tomto věkovém rozmezí jsou dle něj častěji sebestřednější a emocionálně nevyzrálí, čímž se mění i jejich motivace. Ovšem jak se mění, už dále neuvedl.

Další otázka byla zaměřena na faktory, které mohou ovlivňovat sklony mladistvých k páchaní loupežných deliktů. Zde informant odpověděl, že dle jeho názoru bude určitě více spáchaných loupežných deliktů na území velkých měst, než ve městech menších. Své tvrzení odůvodnil větší koncentrací osob a také odlišnou mentalitou. Dále se zde tvoří více part a gangů.

Na otázku číslo sedm, týkající se konkrétních faktorů nebo problémů v Kraji Vysočina přispívajících ke vzniku juvenilních loupežných deliktů, bylo odpovězeno, že na území Kraje si není takových vědom. Dále pokračoval, že Vysočina je malým krajem, kde není rozvoj takovéto kriminality tak markantní.

Spolupráce mezi jednotlivými institucemi ohodnotil jako dobrou, zmínil ovšem výtoku k občasné expresivitě institucí ve snaze zveličít problém.

V otázce zlepšení spolupráce uvedl, že jde vždy spolupráce zlepšovat, pro zlepšení je samozřejmě nutná snaha obou stran. Pro konkrétní případ uvedl, možnost společných porad.

Jako fungující preventivní opatření zaměřená na mladistvé uvedl osvětu možných problémů především na sociálních sítích, kde mladí bez debat tráví stále víc času.

Předposlední otázka se věnovala návrhu preventivního opatření, které bude dle informanta funkční a povede ke snížení výskytu loupežných deliktů páchaných mladistvými. Zde informant navrhnul opakované a pravidelné poučování o tom jak postupovat životem, bez jakéhokoliv kontaktu s trestně právní rovinou.

Za mezeru v současném systému prevence označil spolupráci Policie ČR, OSPOD, a dalších institucí, které jsou ve styku s mladistvými. Mezera by šla vyplnit, dle tvrzení dotazovaného například společnými besedami, cvičeními, otevřenými diskuzemi a intenzivnějším propagováním poučných videí na sociálních sítích.

7.4 Informant územní odbor Pelhřimov

Doslovný přepis vložen do příloh jako Příloha 7

První otázka se opět týkala pracovního zařazení informanta rozhovoru. Ten téměř čtyři roky slouží jako komisař na Oddělení obecné kriminality, Územního odboru Pelhřimov. Zde je veden jako operativec prověřující násilnou trestnou činnost.

Dále také působí jako metodik/školitel kriminální služby ve věci problematiky domácího násilí na Územním odboru Pelhřimov.

Ke zkušenostem s prověřováním juvenilních loupežných deliktů řekl, že za dobu své služby na pozici komisaře, prověřoval pouze dva takové skutky.

V charakteristice současné situace v oblasti zkoumaného zločinu na území Kraje Vysočina informant uvedl, že neví, jestli je schopen posoudit Kraj jako celek. Dle jeho tvrzení uvádí pouze jeho osobní vnímání problematiky. Dle jeho názoru se nejedná o obvyklý trestný čin, ke kterému dochází pravidelně. Dochází k němu spíše nahodile a nevybavuje si, že by na jejich území byla skupina mladistvých, která by systematicky loupeže páchala. V případech, u kterých vedl prověřování, byla v prvním případě loupež spáchána mezi spolužáky odborného učiliště, která byla vrcholem dlouhodobější šikany poškozeného. V druhém případě si pachatelé náhodně vybrali podnapilého muže, jehož v noci na cestě domů z restauračního zařízení přepadli.

Jako hlavní příčiny vedoucí mladistvé k páchání loupežných deliktů uvedl, že stěžejním faktorem je rozhodně rodinné prostředí, které na potencionálního pachatele bezesporu působí. Rodina je základní stavební složkou ve formování osobnosti dítěte a jeho návyků chování. Jako další stěžejní vliv uvedl působení vrstevníků. Pokud se dítě cítí ostrčené od kolektivu, může vlivem chůce k zalíbení se, sklouznout k disociálnímu chování, kterého by se jinak nedopouštělo. Dále je zastává názor, že takovéto chování je možné odstranit vhodným pedagogickým přístupem. Ačkoli uvádí, že ekonomická situace pachatele nehrála v jeho zkušenostech s prověřováním nikdy roli, je schopen si takovou situaci představit a pochopit, že i takovýmto způsobem se může mysl jedince vyprofilovat k páchání trestné činnosti.

Na otázku týkající se změn chování nebo motivace mladistvých pachatelů bylo ze strany informanta odpovězeno, že nikoliv. Všechny okolnosti týkající se motivace a chování mladistvých pachatelů, jež měl možnost prověřovat, jsou dle jeho názoru, velmi dobře literárně popsány a nesetkal se s žádnou anomálií, která by se dala považovat za odbočení z odborných poznatků.

Další otázka byla zaměřena na faktory, které mohou ovlivňovat sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů, kde se od dotazovaného dostalo opravdu vyčerpávající odpovědi. Informant odpověděl, že na základě jeho předchozího sebevzdělávání četl teorii, na jejíž název si bohužel nevzpomíná, ve které byl vypracovaný graf znázorňující

v otázce vedené faktory v porovnání se sklony mladistvých páchat násilnou trestnou činnost. V grafu měl být zahrnut i zvlášť závažný zločin loupeže, kdy na základě zjištění výzkumu se k páchání této trestné činnosti uchýlovaly především děti z rodin se sociálními a ekonomickými problémy, které pocházely spíše z menších a větších měst. Dále uvádí, že se v praxi setkal s případem, kdy mladistvý pocházející ze samoty, s dobrým rodinným zázemím, jež do školy docházel v menším městě, začal právě tuto činnost páchat pod vlivem školního kolektivu, jehož byl součástí. Právě ostatní členové kolektivu byli ze sociálně slabších vrstev, měli neúplné či náhradní rodiny a jejich vliv na žáka, který k takovému jednání neměl predispozice, byl markantní. Dle informanta tedy nelze explicitně tvrdit, že tento trestný čin mohou páchat pouze děti z určité sociální vrstvy obyvatelstva, ale procentuálně je jejich zastoupení rozhodně větší. Jako další možný pohled na věc byl uveden pohled etiologický, v něm hraje svou roli biologická, psychologická a také sociokulturní stránka věci. Právě té sociokulturní dává dotazovaný operativec nejvyšší váhu, neboť jejím vlivem mohou jedinci násilí považovat za součást společenského prostředí. Dalším velkým faktorem, na který se v poslední době dle jeho názoru zapomíná, je vliv médií. Jde o to, že média záměrně věnují pozornost hlavně případům, které jsou senzační a více závažné, což v lidech vzbuzuje neodůvodněný strach. Na děti, které se své chování teprve učí a snaží se napodobovat jednání okolí, mohou mít právě média velký vliv. Svým velkým dosahem mohou ovlivňovat dětské jednání a chování, čímž může vznikat podloží pro budoucí páchání trestné činnosti.

Na otázku číslo sedm, týkající se konkrétních faktorů nebo problémů v Kraji Vysočina, přispívající vzniku juvenilních loupežných deliktů mimo jiné uvedl, že na základě zkušeností z jím prověřovaných případů se jednalo vždy o takzvaný „hec“ mezi vrstevníky. Vzpomněl, že ve velkých městech Kraje Vysočina, ve kterých žila početná Romská komunita, býval problém s mladistvými, kteří neváhali páchat loupež na náhodných kolemjdoucích. V tu dobu byla jejich motivace spíše vidina ekonomického zisku pro svou vlastní potřebu. Jednalo se převážně o jedince, kteří vybočovali z jakéhosi standartu komunity. V takových případech se jednalo spíše o finančně nezabezpečené rodiny, které svým dětem nevštěpovaly jakékoli základní zásady společensky přijatelného chování a svým laxním přístupem v nich rodina vytvořila disociální, potažmo antisociální prvky jejich chování. Zároveň tyto rodiny nestály o jakékoliv poskytnutí prevence ze strany odborných pracovišť, ať již ze státních či neziskových organizací. Jak dotazovaný zdůraznil, nelze všechny takzvaně „házet do jednoho pytle“. V současné době však,

minimálně na jemu náležícím území, nezaznamenal obdobný problém a páchaní loupeže mladistvým pachatelem je spíše nahodilého charakteru.

Spolupráci mezi institucemi jako OSPOD, školami a policií hodnotil, stejně jako předchozí informanti v pozitivní rovině a označil ji za vcelku propracovanou. Podstupují společná školení týkající se násilné trestné kriminality i trestných činů mladistvých pachatelů. Konkrétní pracovníci mají dobrou znalost problematiky a spolupráce funguje velmi dobře.

Vidí tu ovšem prostor pro zlepšení, které uvedl v další otázce a to, že každý pracovník má svá odvětví, specializaci, s čímž souvisí odlišné pohledy na věc a názory k řešení situace. Chápe, že je to tak v pořádku, neboť není každý odborník na všechny problematiky a snaží se dělat svou práci co nejlépe, aby to v konečném stádiu přineslo věci užitek. Uvedl však příklad, kdy v místní pobočce neziskové organizace Bílý kruh bezpečí působil pracovník, který při každé příležitosti kritizoval postupy PČR, neboť se domníval, že není činěno, jak by bylo hodno. Nicméně ve chvíli, kdy dostal možnost obhájit si své myšlenky na zlepšení, nedokázal účinně argumentovat z důvodu nedostatečné znalosti předmětné právní úpravy. Tím chtěl dotazovaný poukázat na nutnost vzdělávání pracovníků napříč spolupracujícími institucemi, které je nezbytné pro efektivní fungování systému a přínosné pro všechny zapojené subjekty.

V otázce preventivních opatření zaměřených na mladistvé pachatele, které nejlépe fungují, vyjádřil své pozorování, na jehož základě došel k závěru, že represivní přístup, jakožto reakce na spáchanou trestnou činnost mladistvých, se jeví jako málo účinná. Stále více se také prohlubují pochybnosti o účinnosti sankční politiky vůči dětským pachatelům. Dle jeho názoru by bylo dobré vytvářet podmínky společenského života v oblastech ekonomických, sociálních, vzdělávacích, volnočasových, psychologických a podobných. Hlavně se také zaměřit na změnu nepříznivých aspektů života jednotlivých dětí a společnosti jako celku. Jako případ k dosažení zmíněného uvedl, že by se mělo více dbát na povinnosti školní docházky, více řešit otázku sociálního bydlení, zefektivnit vzdělávací proces a dále lepší možnost uplatňování na trhu práce.

V předposlední otázce odkázal na otázku předchozí, kde již do jisté míry odpověděl. Nicméně upřesnil, že juvenilní loupežné delikty se na území Pelhřimova dějí spíše nahodile a domnívá se, že v současné době je jich výskyt v celém Kraji Vysočina malý.

Za mezery v současném systému prevence nebo řešení loupežných deliktů, kterých se dopouštějí mladiství, označil především fakt, že by se mělo více dbát na dodržování školní docházky. Dále také aby nezaměstnaní rodiče těchto dětí byli prospěšní pro společnost a měli stálé zaměstnání. Aby děti navštěvovaly mimoškolní aktivity, ať už se jedná o činnost uměleckou či sportovní a především, aby měly dobré vzory, které jsou hodné následování. Je mu ovšem jasné, že se nikdy na sto procent nepovede vymýtit kriminalitu, vždy se objeví nějaké odchylky od společností uznávaných norem. Je ovšem třeba podporovat instituce, které se pomoci a snaze prosazování změn budou věnovat v maximální možné míře.

7.5 Informant územní odbor Třebíč

Doslovný přepis vložen do příloh jako Příloha 4

Dotazovaný působí na Službě kriminální policie a vyšetřování, Oddělení obecné kriminality, Územní odbor Třebíč, jako operativec. Na této pozici pracuje necelé čtyři roky a zaměřuje se na násilnou a majetkovou kriminalitu.

Během své praxe řešil jen několik případů loupeží páchaných mladistvými, což naznačuje, že tento typ kriminality není v regionu příliš častý.

Ve věci dotazu na situaci s mladistvými pachateli loupeží v Kraji Vysočina uvedl, že není schopen odpovědět pro celý Kraj z důvodu nedostatku informací, ale v rámci Třebíčska jsou tyto delikty spíše výjimkou. Mladiství páchají převážně majetkovou kriminalitu, ale bez použití násilí.

Podle informanta má na osobnost mladistvého jeho ekonomická situace, zejména finanční zázemí rodiny a tlak na udržení životního stylu, který si chce mladý člověk dovolit, velký vliv. Tyto důvody pak mohou vést k rozhodnutí spáchat loupež.

Na otázku změn v chování mladistvých odpověděl, že mladiství často bagatelizují svou trestní odpovědnost a nechápou reálné následky svého jednání. Zároveň je ze strany mladistvých patrný nedostatek respektu vůči autoritám.

Jedním z faktorů ovlivňujícím sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů jsou menší města, která podle něj působí spíše jako ochranný faktor, protože nižší anonymita snižuje pravděpodobnost páchání trestné činnosti. Naopak ve větších městech, kde se mladiství mohou „ztratit“, je kriminalita častější.

Za hlavním problémem na území Kraje Vysočina informant označil zejména nedostatek dostupných volnočasových aktivit pro mladistvé. Chybí zájmové kroužky, které by mohly být financovány krajem nebo státem, aby se do nich mohly zapojit i děti ze sociálně slabších rodin.

Naopak spolupráce mezi institucemi, je dle jeho názoru na velmi vysoké úrovni. Komunikace je bezproblémová a vyzdvihl také rychlost a efektivnost spolupráce.

V otázce zlepšení sice uvedl, že každá spolupráce by šla ještě vylepšit, ovšem žádný konkrétní návrh ho nenapadl.

Za nejlepší preventivní opatření zaměřené na mladistvé pachatele uvedl, vést mladistvé ke smysluplnému trávení volného času. Rodiče by měli hrát aktivnější roli v tom, jak děti tráví svůj čas a zároveň je vést k osobní odpovědnosti, která jim bude v budoucnu užitečná.

Konkrétním krokem ke snížení výskytu loupeží na území Kraje Vysočina, je podle informanta, více zapojit rodiče do řízení volného času jejich dětí. Pokud toho nejsou schopni, měl by stát poskytnout možnosti, jak jejich čas strukturovat. Ať už jde o sportovní aktivity, umění nebo řemeslné kroužky, důležité je nabídnout mladým lidem něco, co je zaměstná a motivuje.

Hlavní mezeru v prevenci vidí hlavně v tom, že není přizpůsobena dnešní době. Mělo by se pracovat s internetem a sociálními sítěmi, kde by mladistvým byly ukazovány reálné důsledky jejich činů. Například formou rozhovorů s vězni, kteří by sdíleli své příběhy a varovali mladé lidi před špatnými rozhodnutími.

7.6 Vyhodnocení provedených rozhovorů

Následné vyhodnocení je rozděleno do dvou hlavních částí, odpovídajících cílům práce. První část se zaměřuje na identifikaci hlavních příčin juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina, druhá část pak navrhuje preventivní opatření s ohledem na regionální specifika.

7.6.1 Hlavní příčiny vzniku juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina

Většina informantů se shoduje, že mladiství páchají loupežné trestné činy především z ekonomických důvodů. Loupeže často souvisejí s touhou získat peníze na návykové látky, drahé oblečení nebo elektroniku, kterou si jinak nemohou dovolit.

Někteří pachatelé předměty pocházející z trestné činnosti prodají a nechají si utržený zisk, ovšem ve výjimkách případů si předměty zájmu loupeží ponechávají k vlastnímu užívání.

Velký vliv má výchova v rodinném prostředí. Děti z neúplných rodin nebo z rodin s nízkým zájmem rodičů o jejich potomky, mají větší sklony k delikventnímu chování. Pokud mladiství nemají stabilní zázemí a pozitivní vzory, snáze se dostávají do problémů.

Mladiství jsou ovšem také silně ovlivňováni svými vrstevníky a často páchají trestnou činnost, aby se před ostatními předvedli a vydobyli, či ujasnili si postavení v často defektním kolektivu. V případě páchání loupeží se také může jednat takzvanou skupinovou dynamiku, kdy se jednotlivci nechají vyprovokovat a stáhnout ke skutkům, které by sami neudělali.

Oslovení kriminalisté také upozorňují na to, že dnešní mládež ztrácí respekt k autoritám a nechápe důsledky svých činů. Mnozí považují trestnou činnost za běžnou součást života a nemají obavy z postihu.

Loupežné delikty jsou častější ve větších městech, kde mají mladiství více anonymity a větší možnost se zapojit do rizikového chování. Menší města a venkovské oblasti nacházející se na území Kraje Vysočina v hojném počtu jsou naopak považovány za bezpečnější, protože zde lidé mají lepší přehled o tom co se děje a více se mezi sebou znají.

7.6.2 Návrh preventivních opatření ke snížení juvenilní kriminality

Informanty nejčastěji zmiňované preventivní opatření je nabídka strukturovaných volnočasových aktivit. Shodují se, že pokud mají mladiství smysluplné využití času, snižuje se pravděpodobnost, že se zapojí do trestné činnosti. Stát by měl podporovat sportovní, umělecké a řemeslné aktivity, zejména pro děti ze sociálně slabších rodin.

Dále uvedli, že je třeba pracovat nejen s dětmi, ale i jejich rodinami. Jeden z kriminalistů dokonce navrhl podmínit sociální dávky tím, že dítě nebude opakovaně páchat trestnou činnost, pod pohrůžkou snížení jejich výše. Z celkového pohledu by se však hlavně rodina měla více zapojovat, snažit se o výchovu tím „správným“ směrem a zajímat se o to, jak dítě tráví svůj volný čas.

Dalším návrhem bylo také striktněji kontrolovat školní docházku a podporovat děti ve vzdělávání. Čím více jsou děti zapojené do školních aktivit a jsou jim vštěpovány myšlenky na nutnost dobrého vzdělání, tím se snižuje pravděpodobnost uchýlení se ke kriminálním aktivitám.

Prevence by se také dle většiny dotazovaných měla přesunout zejména na sociální sítě a internet celkově. Zde mladiství tráví nejvíce času, a tak se zvyšuje šance jejího pozitivního vlivu. Efektivní by mohly být například krátká videa nebo rozhovory s bývalými pachateli, které by mladým lidem ukázaly reálné dopady trestné činnosti.

Ačkoli již Policie, OSPOD, školy a další instituce spolupracují, dle informantů, na velmi vysoké úrovni a nikdo z dotazovaných si na kooperaci nestěžoval, někteří navrhuji pravidelnější schůzky a výměnu informací, aby bylo možné efektivněji předcházet delikventnímu chování, či účinněji působit na osoby, které se již touto cestou vydaly.

7.6.3 Závěr

Z provedených rozhovorů vyplývá, že juvenilní loupežné delikty v Kraji Vysočina mají své kořeny především v ekonomických faktorech, rodinném prostředí, vlivu vrstevníků a absenci respektu k autoritám. Opatření zaměřená na prevenci by měla být orientována na podporu volnočasových aktivit, důslednější kontrolu školní docházky, práci s rodinami a využití moderních forem osvěty na sociálních sítích. Spolupráce mezi institucemi je již na dobré úrovni, ale její efektivita by mohla být posílena pravidelnými setkáními a koordinací preventivních opatření. Výsledky rozhovorů potvrzují důležitost komplexního přístupu k prevenci kriminality mladistvých.

8 Statistická data PČR k území Kraje Vysočina

Po provedení kvalitativního výzkumu byla získána statistická data, vedená Policií České republiky. V rámci reprezentativního vzorku trestného činu loupeže bylo vybráno období od roku 2010 do roku 2024 z území Kraje Vysočina a jeho územních celků, které jsou domácími útvary informantů.

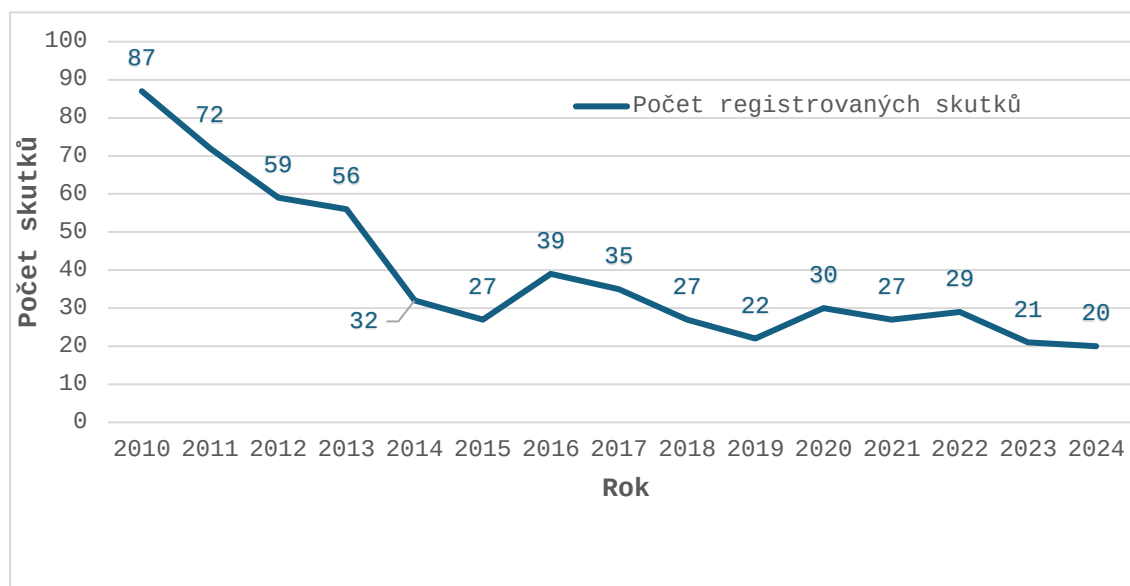
Ze statistických sestav byly vybrány celkem čtyři okruhy, které byly následně vyhotoveny pro výše uvedené období a území. Data byla graficky zpracována pro lepší přehlednost.

- Okruh 1: Registrované skutky loupeže
- Okruh 2: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let
- Okruh 3: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými 15 – 17 let
- Okruh 4: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let

8.1 Registrované skutky loupeže

Jak je patrné na níže zobrazeném grafu č. 1, počet skutků registrovaných v Kraji Vysočina má od roku 2010 sestupnou tendenci s mírným nárůstem v roce 2016. Od roku 2017 následovala další sestupná vlna, s mírným vzestupem v roce 2020, až k roku 2024, kdy byl zaznamenán nejnižší počet 20 skutků.

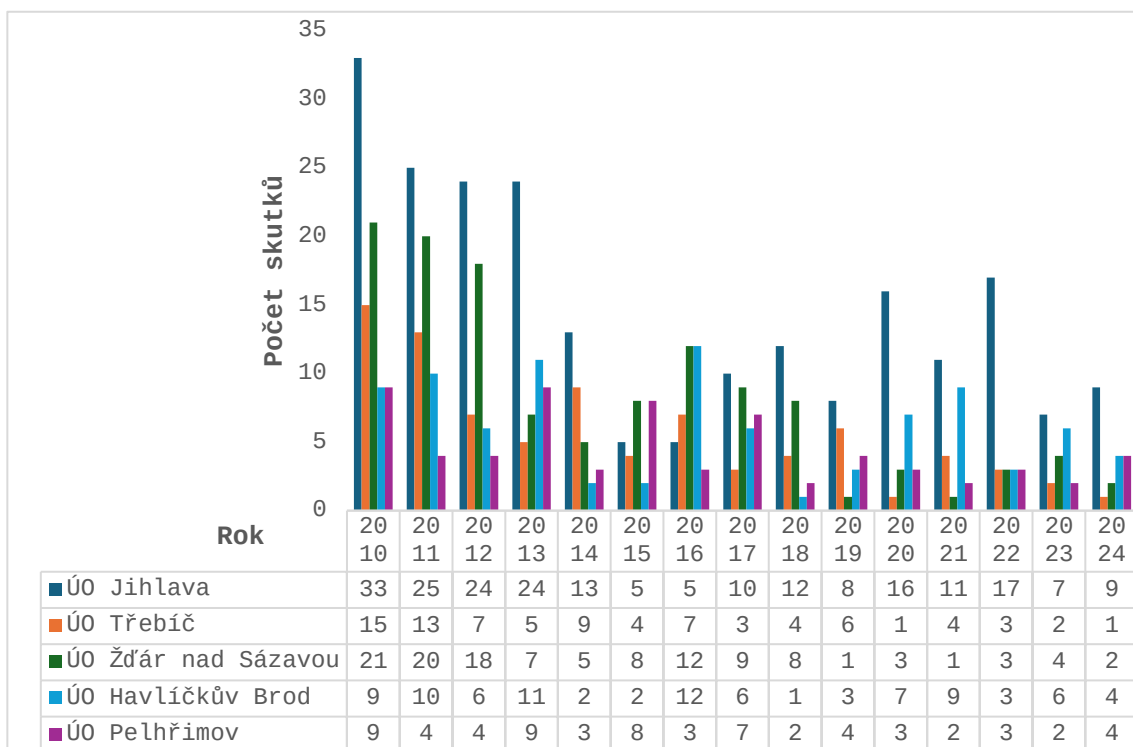
Graf 1: Počet registrovaných skutků loupeže v Kraji Vysočina v letech 2010 – 2024 ⁷⁰

⁷⁰ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

Graf č. 2 dává lepší přehled k počtu registrovaných skutků loupeže v rámci územních odborů Kraje Vysočina. Získaná data mají stejný trend jako v případě celého Kraje Vysočina, tedy klesající. V začátcích námi sledovaného období, byl počet registrovaných skutků, na každém územním celku vyšší, než v posledním sledovaném roce. Zatímco v případě Havlíčkovobrodsko a Pelhřimovska, se jedná o poloviční pokles dat, na území Jihlavska je pokles již více než dvě třetiny, avšak nutno podotknout, že Jihlavsko je doposud na nejvyšších číslech výskytu tohoto deliktu v kraji. K nejvyššímu poklesu došlo na územích Žďáru nad Sázavou a Třebíče. Na Třebíčsku byl zaznamenán pokles z čísla 15 registrovaných skutků v roce 2010 na pouhý jeden v roce 2024, což je spolu s rokem 2020 nejnižší zachycená hodnota. Naopak mírný nárůst, v jinak klesající tendenci, byl zaznamenán v roce 2014. Žďársko mělo v roce 2010 registrovaných skutků loupeže 21, kdy to je hned po Jihlavsku, druhá nejvyšší hodnota v Kraji Vysočina. Postupem času však začaly počty klesat, s mírným nárůstem v roce 2016, až na konečné číslo dvou registrovaných skutků v roce 2024. V každém roce, byl na všech ze sledovaných území registrován alespoň jeden zločin loupeže.

*Graf 2: Počet registrovaných skutků loupeže v rámci územních odborů v letech 2010 – 2024*⁷¹

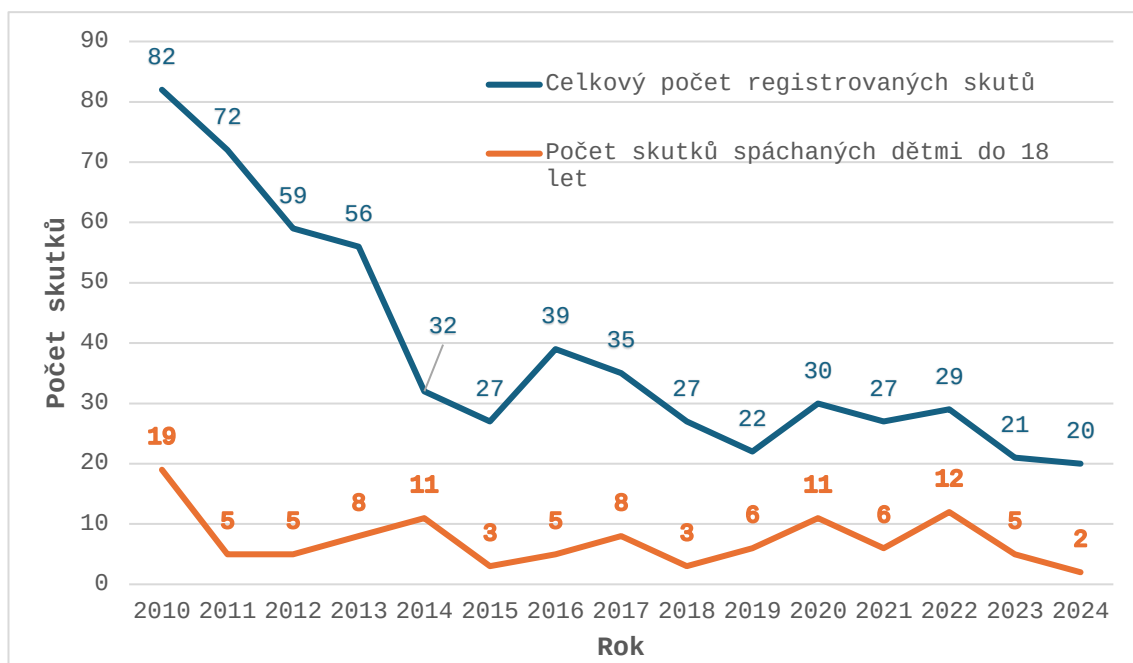
⁷¹ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

8.2 Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let

Pro výše zmíněnou skupinu pachatelů do 18 let je ve statistických tabulkách, vedených Policií České republiky, poznámka, která uvádí, že položka není součtem objasněných skutků spáchaných nezletilými a mladistvými, neboť jeden skutek mohl být spáchán osobami obou věkových skupin.

Graf č. 3 znázorňuje počty objasněných loupeží výše zmíněné věkové kategorie pro celé území Kraje Vysočina. Na počátku měření je hodnota spáchání loupeží dítětem do 18 let věku nejvyšší, ale zároveň je nejvyšší počet celkových spáchaných loupeží. Nejvyšší poměr celkových uskutečněných loupeží a loupeží spáchaných dětmi do 18 let nastal v roce 2022, kdy byl více než třetinový. Dále se pak také počty spáchaných loupeží dětmi pod 18 let přiblížily celkovému počtu v letech 2014 a 2020. Trend páchaní zločinu zájmovou věkovou skupinou zůstává během sledovaných let podobný.

Graf 3: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Kraj Vysočina v letech 2010-2024 ⁷²

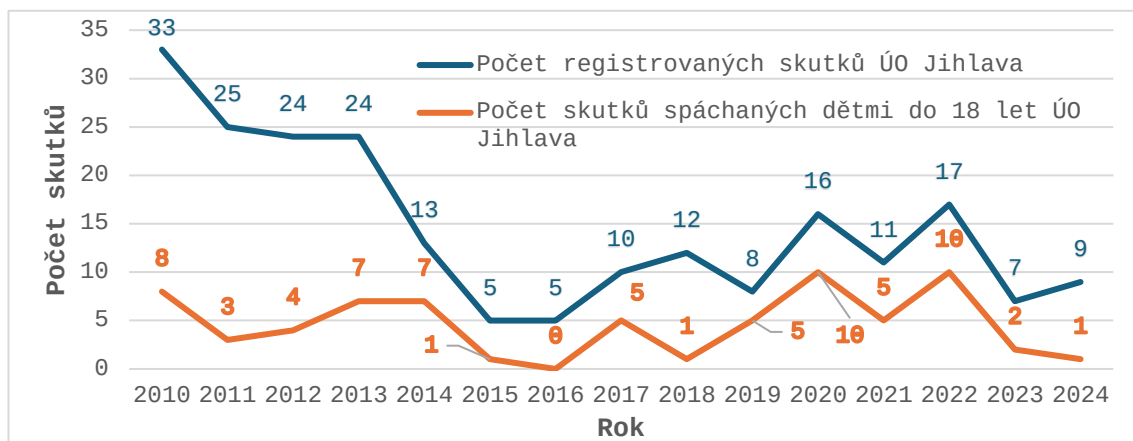

⁷² Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

Pro lepší přehlednost v datech budou vizualizace pro územní odbory rozděleny do samostatných grafů.

Pro územní odbor Jihlava jsou data vypracována v grafu č. 4. Zde je patrné, že křivka spojující znázorněná data, obsahuje mnoho ostrých lomů, což naznačuje velké výkyvy v hodnotách. Do grafu byl přidán celkový počet registrovaných skutků loupeže, pro stejné území, z důvodu možného porovnání nárůstu či poklesu míry spáchání dětmi. V letech 2010 až 2013 je v grafu patrný velký rozdíl mezi celkovým počtem a počtem loupeží spáchaných dětmi. V roce 2014 je poměr spáchání dětmi více než poloviční. V roce 2015 je poměr pětinnový a v roce 2016 dítě pod 18 let nespáchalo loupež žádnou. V roce 2017 je poměr pachatelů nad 18 let a pod 18 let přesně 50 %. Od roku 2019 do roku 2023 jsou data celkového počtu a počtu dětských pachatelů blízko u sebe, kdy v letech 2019, 2020, 2022 jsou poměry dokonce více než poloviční ve prospěch mladší skupiny pachatelů. V posledním sledovaném roce se křivka opět oddaluje, kdy z devíti registrovaných, dítě pod 18 let spáchalo pouze jednu loupež.

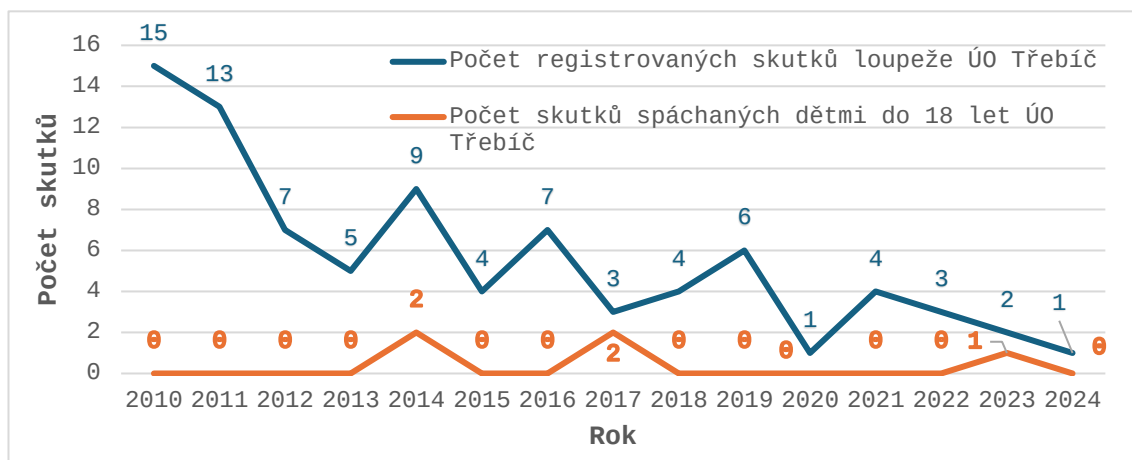
*Graf 4: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Jihlava v letech 2010 – 2024*⁷³

Na Třebíčsku, v porovnání s Jihlavskem, se loupeže páchané věkovou skupinou dětí do 18 let, vyskytují opravdu výjimečně, což je patrné na grafu č. 5. Za sledované období 14 let bylo zaznamenáno pouze pět skutků. Z toho dva se odehrály v roce 2014, další dva v roce 2017 a poslední v roce 2023. Ve zmíněném roce 2017, se však na území Třebíčka odehrály pouze tři loupeže, tudíž je zde podíl mladistvých dvou třetinový. V roce 2023 se na sledovaném území odehrály loupeže pouze dvě, kdy jedna z nich připadá pachateli mladšímu 18 let.

⁷³ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

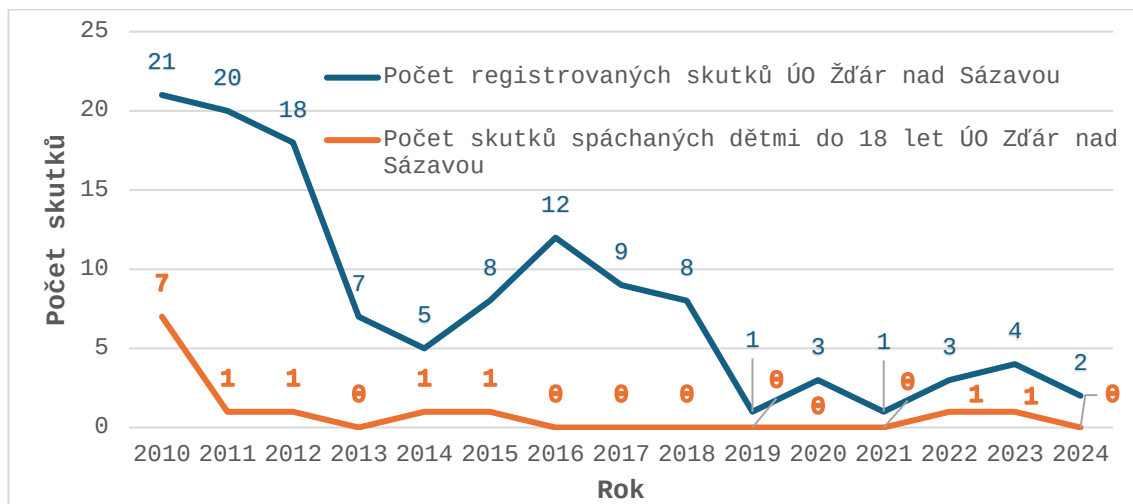
Graf 5: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Třebíč v letech 2010 – 2024 ⁷⁴

Graf č. 6 se věnuje Územnímu odboru Žďár nad Sázavou. Zde je výskyt sledovaného zločinu s pachatelem pod 18 let, vyšší než v případě Třebíčska vyhodnocovaného výše. Ihned v prvním sledovaném roce, tedy 2010, bylo z celkového počtu 21 loupeží spácháno hned sedm nezletilou osobou. Následoval prudký pád čísel v tomto odvětví a až do roku 2024 nebyla spáchána více jak jedna loupež osobou pod 18 let. Podobný trend je patrný v počtu celkových loupeží na sledovaném území. V roce 2010 byl celkový počet 21 skutků, následovaný sestupnou tendencí do roku 2014, s celkovým počtem pět loupeží. Poté se křivka opět začala zvedat, kdy druhého vrcholu dosáhla v roce 2016 s počtem 12 deliktů. Následovala opět degrese k roku 2019, kde byla spáchána loupež pouze jedna. Po zbylé sledované roky již celková čísla skutků nepřesáhla počet čtyř. Každý rok je zaznamenána alespoň jedna loupež na Žďársku.

⁷⁴ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

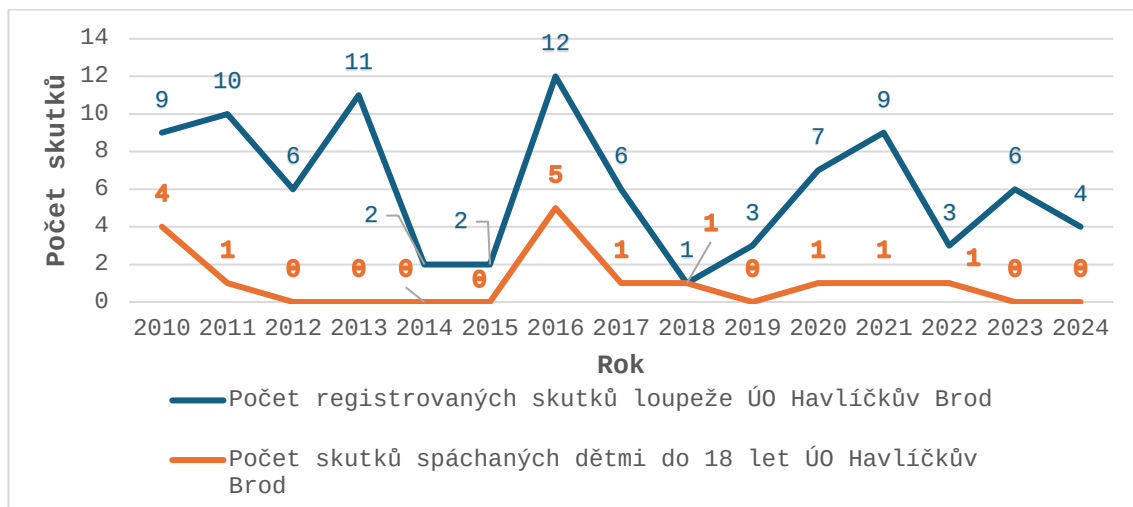
Graf 6: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Žďár nad Sázavou v letech 2010 – 2024⁷⁵

Havlíčkobrodsko, zobrazené na grafu č. 7, v případě páchaní loupeží zažívá určitou nepravidelnost počtů v rámci let. Nedá se zde mluvit o klesajících či rostoucích tendencích. Například v roce 2013 byl celkový počet skutků na úrovni čísla 11, kdy následující rok se loupeže staly pouze dvě. Dvě se také staly v roce 2015, avšak v roce 2016 bylo již opět zaznamenáno číslo 12 skutků. Křivka je zde jako na tzv. „horské dráze“. V oblasti páchaní osobami mladšími 18 let se však o určitém trendu mluvit dá. V prvním námi zaznamenaném roce bylo z celkového počtu devíti loupeží objasněno spáchaní čtyř loupeží pachateli mladšími 18 let. Následoval propad přes jednu loupež v roce 2011 až k žádnému skutku spáchaného sledovanou věkovou skupinou. V roce 2016 se ovšem počet z nuly zvedl na pět, kdy následně až do roku 2024 nepřesáhly počty číslo jedna.

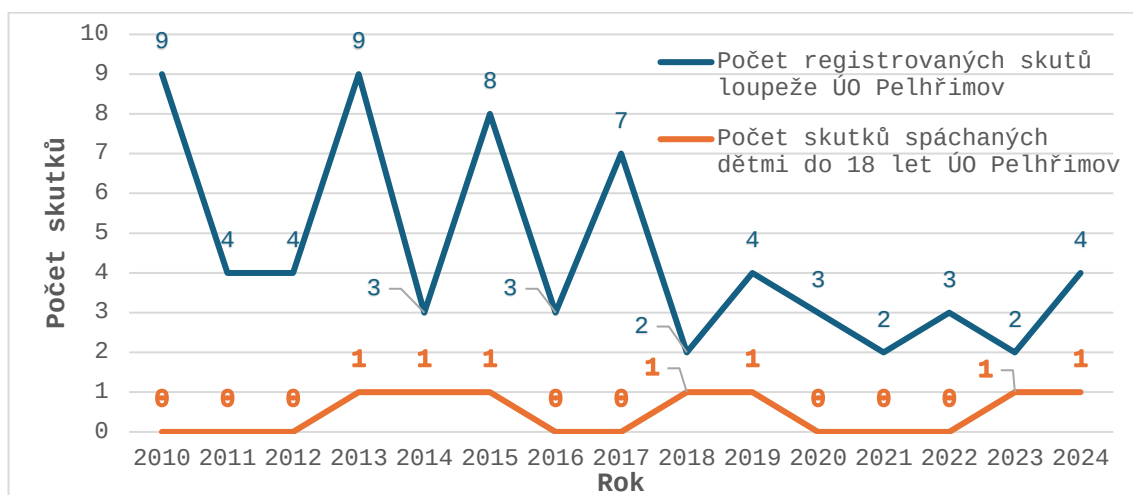
⁷⁵ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

Graf 7: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Havlíčkův Brod v letech 2010 – 2024 ⁷⁶

Jako poslední území bylo vyhodnoceno Pelhřimovsko, kdy výsledná vizualizace je patrna na grafu č. 8. Podobně jako v Havlíčkovobrodsku jsou hodnoty celkového počtu loupeží nepravidelné, zvláště v prvních sedmi letech sledovaného období. Co se týče výskytu kriminality osob pod 18 let, je také na velmi nízké úrovni. Za sledované období 14 let, bylo zaznamenáno pouze sedm skutků v četnosti jednu za rok. V letech 2018 a 2023 se však jednalo o polovinu všech spáchaných loupeží v okrese.

Graf 8: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Pelhřimov v letech 2010 – 2024 ⁷⁷

⁷⁶ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

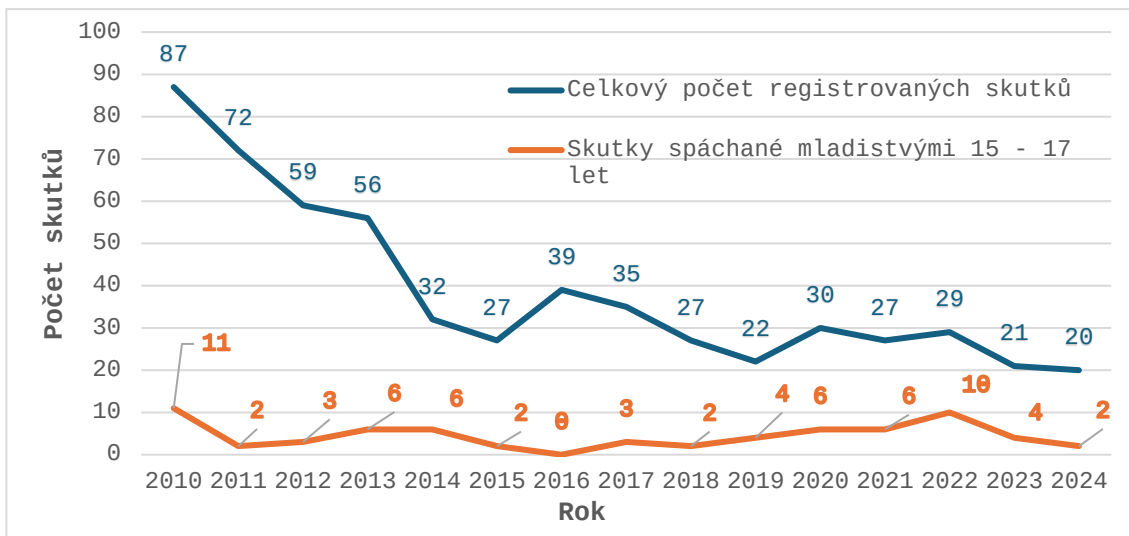
⁷⁷ Taktéž

8.3 Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými 15 – 17 let

Podskupinou výše vyhodnocovaného okruhu dětí do osmnácti let jsou mladiství, neboli osoby mezi patnáctým a nedovršeným osmnáctým rokem. Mladiství jsou námi sledovanou skupinou, proto jsou níže uvedena statistická data stěžejní pro vyhodnocení kvantitativního výzkumu.

Pro znázornění získaných statistických dat z území Kraje Vysočina, byl vypracován graf č. 9. Z dat je patrné, že v začátcích měření roku 2010 byl sice počet loupeží spáchaných mladistvými nejvyšší, tedy 11 skutků, ale celkový počet skutků byl 87. Následná křivka celkových skutků klesala až do roku 2015, kdy se zastavila na čísle 27 skutků. V daném roce byl počet skutků spáchaných mladistvými na čísle dva. Skutky mladistvých měly vzestupnou tendenci od roku 2019 až po rok 2022, kde se hranice zastavila na čísle 10 s počtem 29 celkových skutků. To znamená, že více než třetinu ze všech registrovaných skutků, spáchala osoba mezi patnáctým a nedovršeným osmnáctým rokem života.

Graf 9: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Kraj Vysočina v letech 2010 – 2024⁷⁸

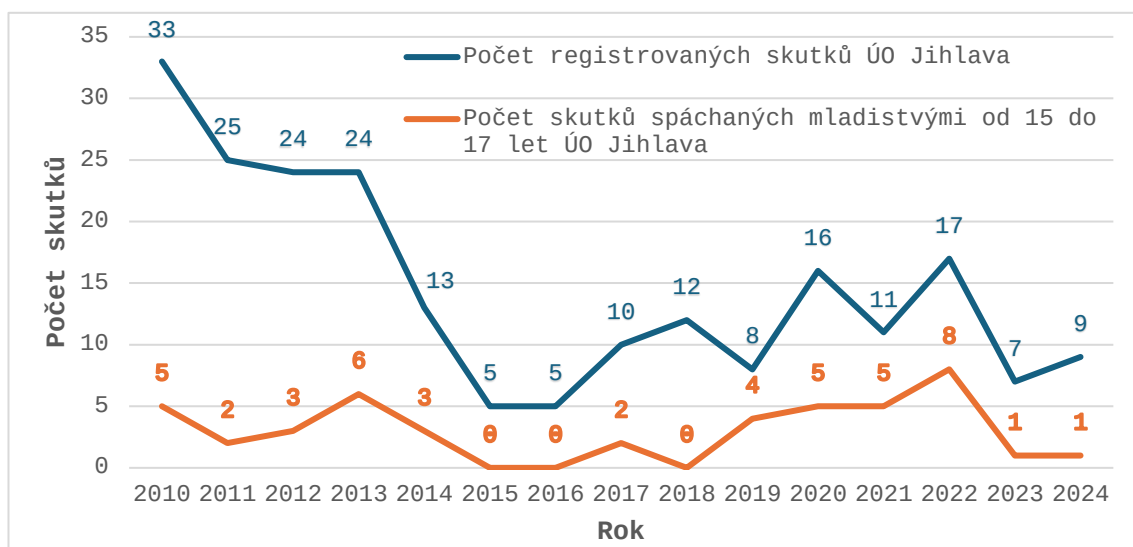

Situace Územního odboru Jihlava je vizualizována na grafu č. 10, kde je ze zjištěných dat patrné, že počty loupeží mladistvých byly nestálé, kdy křivka kolísala až do roku 2018. Po zmíněném roce nastal progres a počet skutků měl vzestupnou tendenci. V roce 2019 byl celkový počet registrovaných skutků osm, kdy počet skutků spáchaných mladistvými byl přesně polovina, tedy čtyři. V roce 2020 vzrostl sice počet

⁷⁸ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

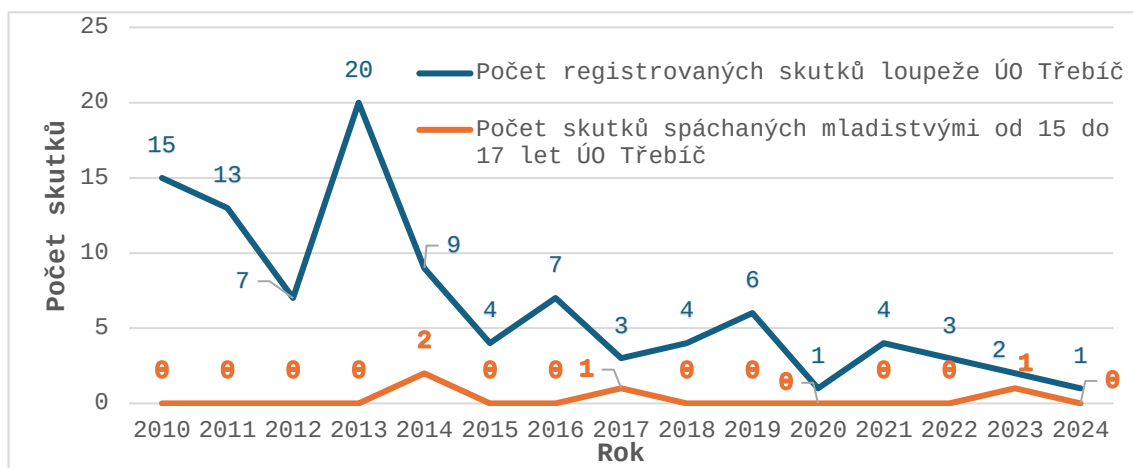
loupeží mladistvých na číslo pět, ale celkový počet byl již 16. Dle propočtů vychází tedy na mladistvého každá třetí loupež. V roce 2021 a 2022 byl poměr celkového počtu loupeží a loupeží spáchanými mladistvými téměř poloviční. Z daného zjištění lze říci, že mladistvý spáchal každou druhou loupež. V roce 2023 však nastalo oddálení křivek. Mladiství toho roku spáchali pouze 1 ze sedmi registrovaných loupeží.

Graf 10: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Jihlava v letech 2010 – 2024 ⁷⁹

Pro Územní odbor Třebíč byl vypracován graf č. 11. Jak již bylo konstatováno pro celkovou skupinu pachatelů pod 18 let, čísla způsobené pachateli mezi 15. – 17. rokem života jsou nízká. Oproti skupině do 18 let, která na Třebíčsku, dle zjištění z obrázku č. 5, provedla celkem pět loupeží, aktuálně sledovaná věková kategorie spáchala čtyři z pěti uvedených. V roce 2014 se osobám mezi 15. – 17. rokem života podařilo prokázat dvě loupeže a v letech 2017 a 2023 po jedné loupeži.

Graf 11: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Třebíč v letech 2010 – 2024 ⁸⁰

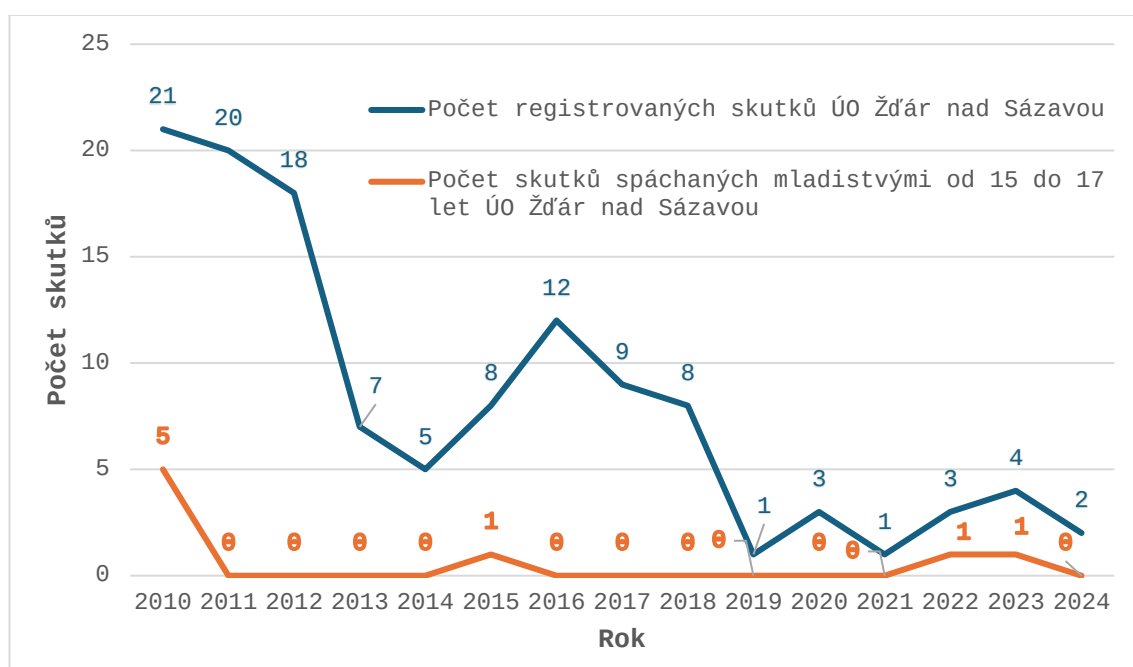

⁷⁹ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

⁸⁰ Taktéž

Graf č. 12, se věnuje statistickým datům z oblasti Územního odboru Žďáru nad Sázavou. Z celkového počtu registrovaných loupeží se jich pouze v sedmi dopustila námi sledovaná věková skupina, tedy mladiství od 15- 17. let. V roce 2010 byl zaznamenán nejvyšší počet takovýchto loupeží a to pět. V následujících čtyřech letech na se území Žďáru nad Sázavou nestala jediná loupež, která by byla objasněna jako spáchaná osobou mladistvou. V roce 2015 byl zaznamenán jeden případ, což se následujících šest let neopakovalo. V letech 2022 a 2023 byla spáchána mladistvým vždy jedna loupež.

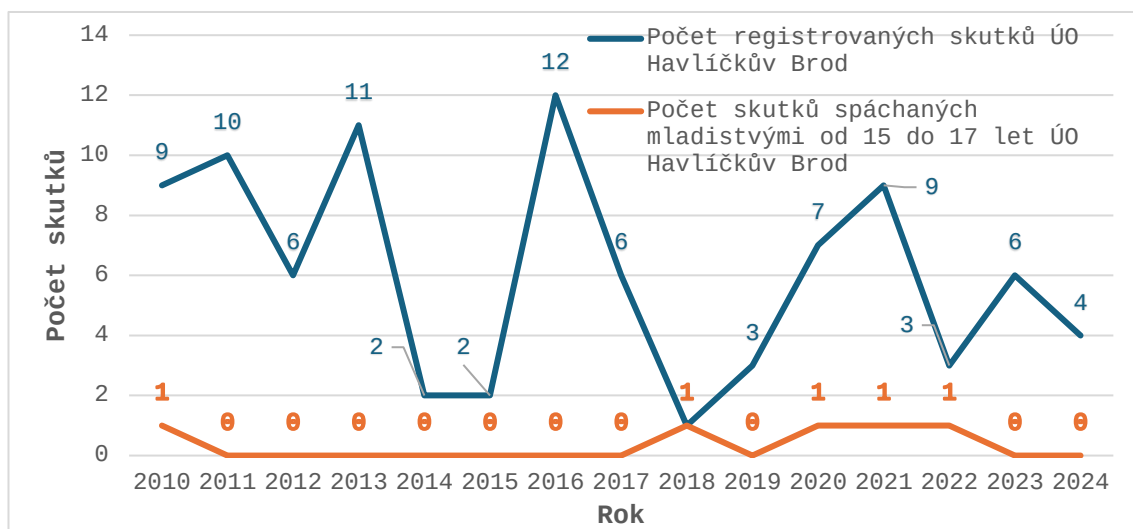
*Graf 12: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Žďár nad Sázavou v letech 2010 – 2024*⁸¹

Pro územní odbor Havlíčkova Brodu byl vypracován graf č. 13. Na Havlíčkovobrodsku dle statistických dat dochází k páchaní loupeží mladistvými spíše ojediněle. Nejvyšším zaznamenaným počtem loupeží spáchanými mladistvými je jedna loupež za kalendářní rok. V roce 2018 byla však zaznamenána pouze jediná loupež, a to spáchaná mladistvým.

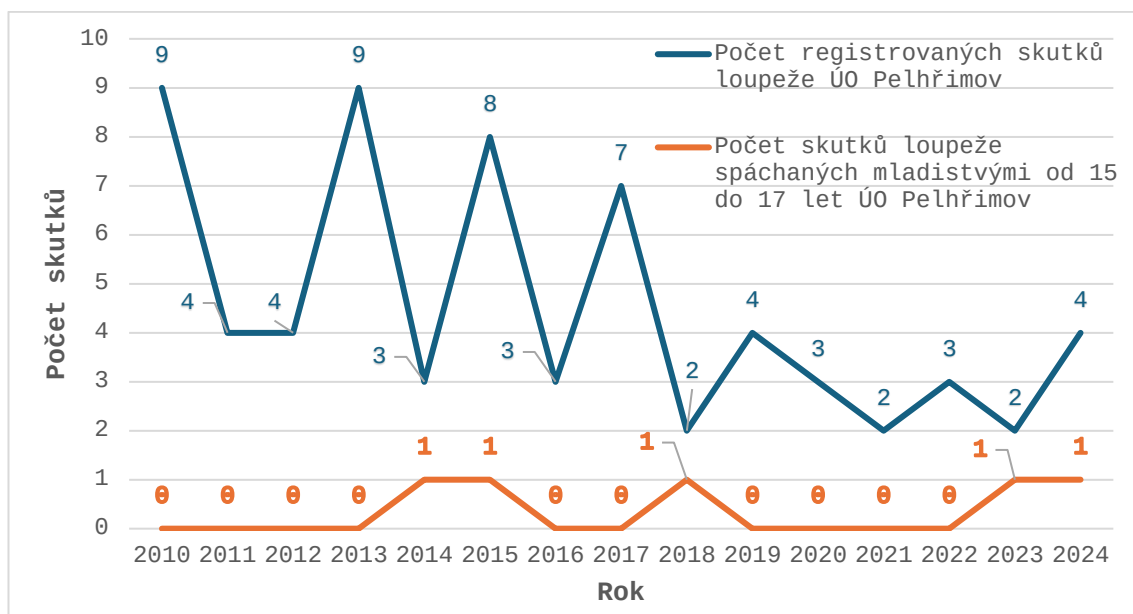
⁸¹ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

Graf 13: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Havlíčkův Brod v letech 2010 – 2024 ⁸²

Pelhřimovsko opět patří mezi území s nižším výskytem loupeží páchaných popisovanou věkovou skupinou. Za sledovaných 14 let páchala mládež mezi 15. a nedovršeným 18. rokem loupež pouze pětkrát. Byť se v letech 2018 a 2023 jedná o polovinu ze všech spáchaných loupeží na území bývalého okresu. Křivky jsou dobře patrné na níže uvedeném grafu č. 14.

Graf 14: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Pelhřimov v letech 2010 – 2024 ⁸³

⁸² Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

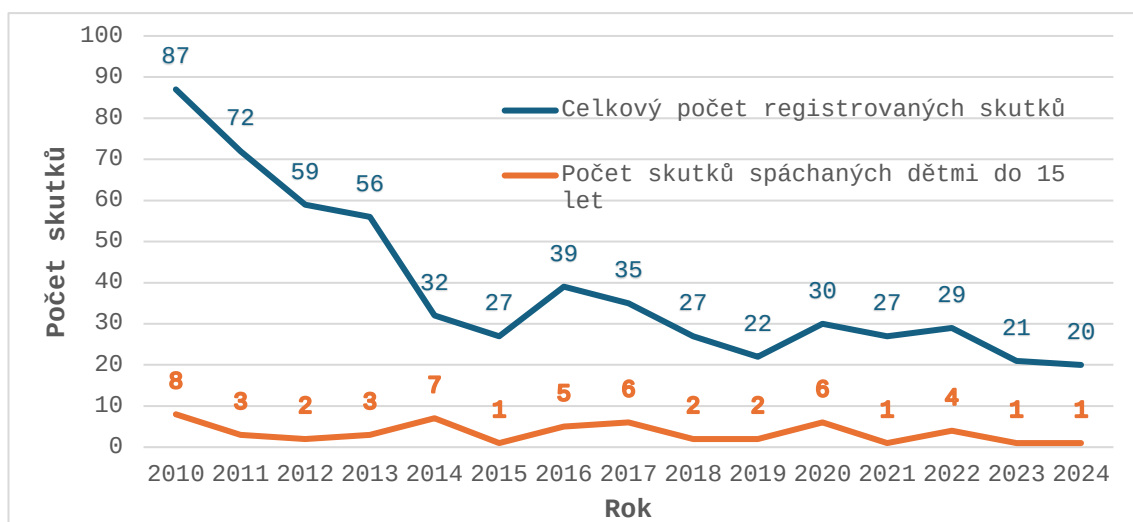
⁸³ Taktéž

8.4 Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15. let

Nejmladší skupinou obyvatel, která je sledována ve statistických datech Policie České republiky, jsou děti do věku 15 let.

Pro znázornění dat z území Kraje Vysočina, byl vypracován graf č. 15, který při porovnání s celkovým počtem loupeží ukazuje, že počet loupeží spáchaných dětmi do 15 let se drží ve stejných mezích v rámci celého vyhodnocovaného období. Nejvyšší číslo spáchaných skutků, bylo zaznamenáno ihned v prvním vyhodnocovaném roce s počtem 8 loupeží, kdy bylo ovšem 87 loupeží celkově. Druhá nejvyšší hodnota byla v roce 2014 s počtem 7, při celkovém počtu 32 loupeží.

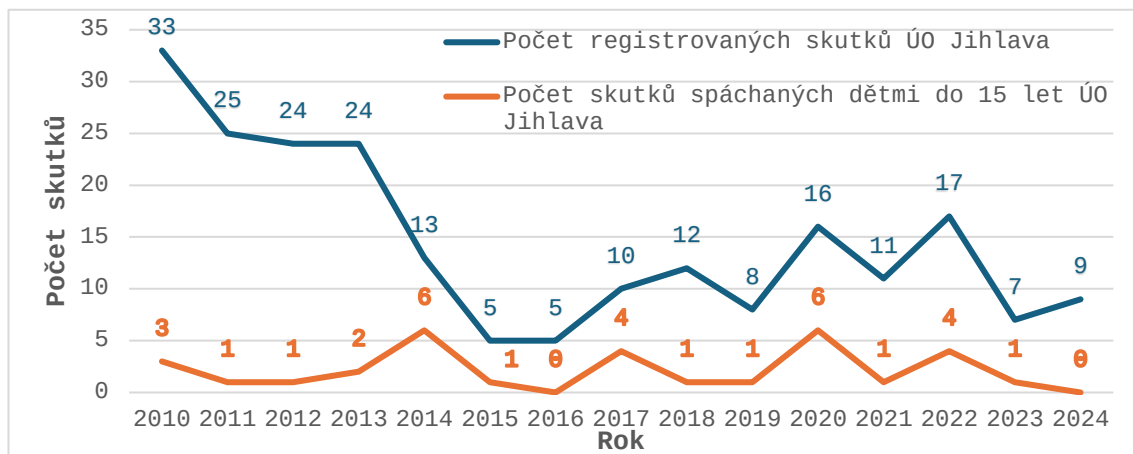
Graf 15: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, Kraj Vysočina v letech 2010 – 2024⁸⁴

Při pohledu na data získána pro územní odbor Jihlava, která jsou graficky znázorněna na grafu č. 16, zjistíme, že nejmladší skupina obyvatel zde zastává nemalou část z celkového počtu loupeží. V roce 2014, kdy v grafu dochází k prudkému poklesu počtu celkových loupeží, se křivka loupeží dětí nejvíce přibližuje a to s počtem 6 loupeží z 13 celkových. V roce 2020 se opět počet loupeží dětí vyšplhal na číslo 6 z celkového počtu 16 registrovaných loupeží. Křivka ovšem během let kolísá mezi čísly 0 až 6, kdy zde není patrný vzrůstající ani klesající trend v počtu dětských loupeží.

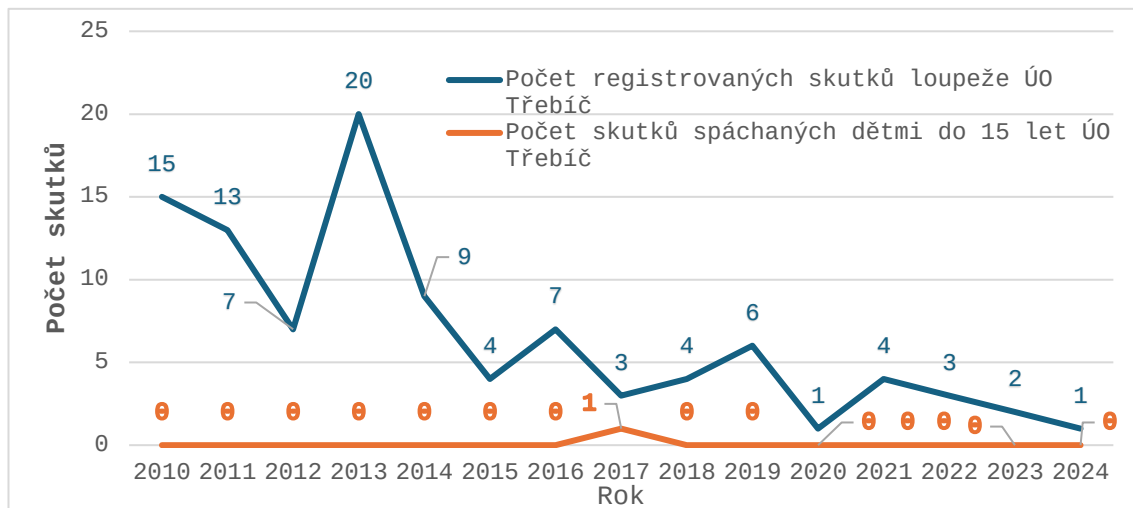
⁸⁴ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

Graf 16: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Jihlava v letech 2010 – 2024 ⁸⁵

Třebíčsko, na základě získaných statistických dat, má ze všech územních odborů nejmenší míru spáchání loupeží dětmi ve věku do 15. roku života. Jak je patrné na grafu 17, za posledních 14 let, byla zaznamenána pouze jediná loupež a to v roce 2017.

Graf 17: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Třebíč v letech 2010 – 2024 ⁸⁶

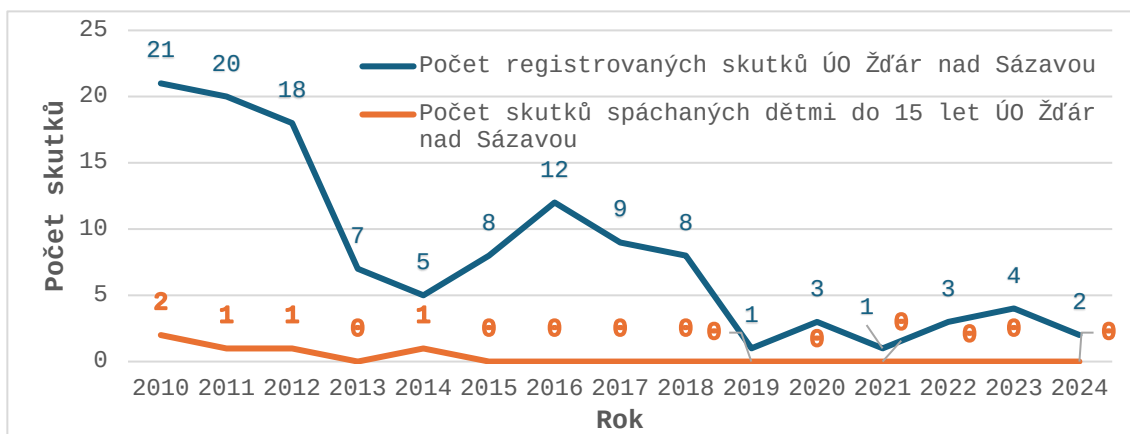
Na území Územního odboru Žďár nad Sázavou, jak je patrné na grafu č. 18, má z celkového počtu registrovaných loupeží, velmi malou míru loupeží spáchání dětí do 15 let. Po námi sledovanou dobu, bylo předmětnou věkovou skupinou spácháno pouze

⁸⁵ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

⁸⁶ Taktéž

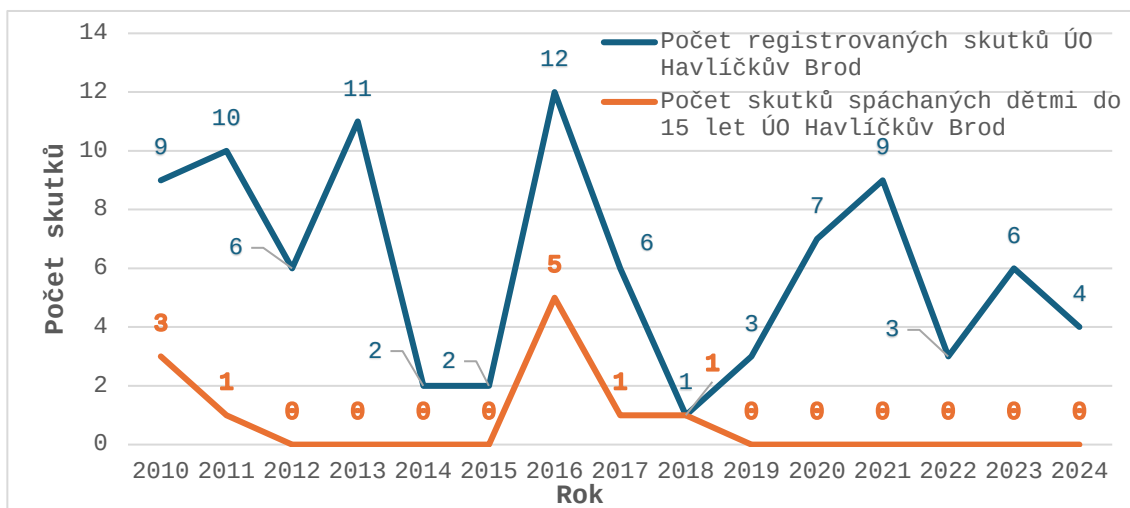
pět loupeží. Největší počet takto páchaných loupeží v jednom kalendářním roce, jsou dvě a to v roce 2010. V letech 2011, 2012, 2014 byly páchané dětmi pod 15 let v počtu jedna za rok.

Graf 18 : Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Žďár nad Sázavou v letech 2010 – 2024 ⁸⁷

Na Havlíčkovobrodsku je počet loupeží, spáchaných dětmi ve věku do 15 let, 11, což je podstatně více, nežli v případě Třebíčska a Žďárska. V roce 2010 byly popisovanou skupinou obyvatel spáchaný tři loupeže, což je třetina všech registrovaných skutků v uvedeném roce. Větší poměr byl zaznamenán v roce 2016, kde se děti do 15 let dopustily pěti loupeží z celkových 12. V roce 2018 byla na území Havlíčkova Brodu spáchána pouze jedna loupež, kterou spáchala právě osoba mladší 15 let. Další roky se tato skupina obyvatel žádné loupeže nedopustila nebo byla zaznamenána jen jediná loupež. Výše uvedená data jsou názorně zobrazeny na grafu č. 19.

Graf 19: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Havlíčkův Brod v letech 2010 – 2024 ⁸⁸

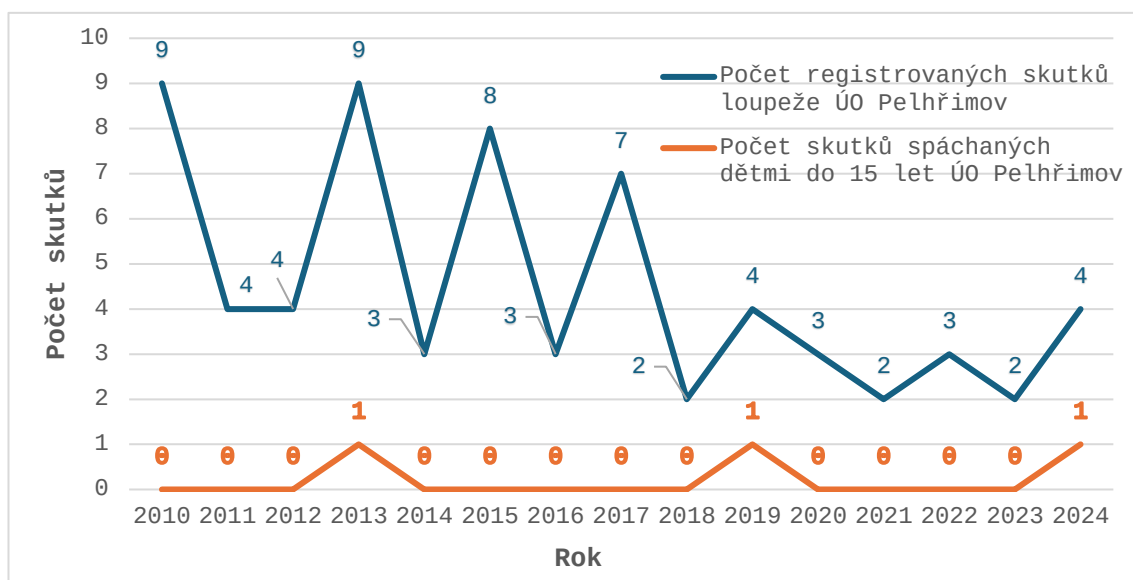

⁸⁷ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

⁸⁸ Taktéž

Poslední vyhodnocovaným územím je Územní odbor Pelhřimov, který se v počtu námi popisovaných deliktů, řadí ihned za Třebíčsko, s pouhými třemi loupežnými delikty spáchanými osobou mladší 15 let. První loupež se ve sledované době odehrála roku 2013, další 2019 a poslední v roce 2024. To svědčí o opravdu nahodilém deliktním chování, které nemá žádnou pravidelnost a pachatel neměl tendence uchylovat se k recidivnímu chování.

Graf 20: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Pelhřimov v letech 2010 – 2024⁸⁹

8.5 Vyhodnocení získaných statistických dat

Na základě získaných dat můžeme uvést, že v rámci Kraje Vysočina i jeho územních celků je nejčastějším pachatelem osoba zařazena do věkové skupiny dospělých. V průběhu let se celkové počty registrovaných loupeží snižují, kdy za rok 2024 bylo registrováno téměř 23% z celkového počtu spáchaných loupeží v roce 2010. V roce 2010 bylo na služebnách PČR v rámci celého Kraje Vysočina, nahlášeno a následně registrováno celkem 87 skutků loupeže, kdy v roce 2024 jich bylo 20.

Území Kraje Vysočina mělo ihned v počátku referenčního období nejvyšší zaznamenaný počet loupeží spáchaných mladistvým, tedy osobou mezi 15. a nedovršeným 18. rokem věku. Avšak v poměru 87 loupeží v roce 2010, bylo 11 loupeží spácháno hodnocenou věkovou skupinou, tedy méně než 13% z celkového počtu. Největší přiblížení křivek loupeží mladistvých ke křivce celkového počtu registrovaných

⁸⁹ Interní databáze statistických dat Policie České republiky, vlastní zpracování.

loupeží na území došlo v roce 2022, v tuto dobu byla více než každá třetí loupež spáchána juvenilním pachatelem.

Územní odbor Jihlava vykazuje nejvyšší incidenci loupežných deliktů páchaných mladistvými v Kraji Vysočina. V letech 2019 až 2022 představovaly loupeže spáchané mladistvými téměř polovinu všech loupežných trestných činů evidovaných na tomto území. Nejvíce těchto skutků bylo zaznamenáno v roce 2022, kdy mladiství pachatelé spáchali osm loupeží z celkového počtu sedmnácti. Naopak v letech 2015 a 2016 nebyl evidován žádný případ. V posledních dvou sledovaných letech se počet těchto deliktů ustálil na jedné loupeži ročně. Za sledované období bylo na Územním odboru Jihlava evidováno a následně objasněno, celkem 45 loupežných skutků s mladistvými pachateli z celkového počtu 219 registrovaných loupeží. Přibližně se tedy jedná o 20,5% míry páchaní mladistvých.

V ostatních územních odborech Třebíč, Žďár nad Sázavou, Havlíčkův Brod a Pelhřimov, se loupeže páchané mladistvými vyskytují spíše ojediněle. Například v celém inkriminovaném období 14 let byly na Územním odboru Třebíč objasněny pouze čtyři takové případy, což je nejnižší hodnota v rámci Kraje Vysočina. Naopak v Pelhřimově a Havlíčkově Brodě bylo shodně evidováno po pěti případech, zatímco na Územním odboru Žďár nad Sázavou bylo za sledované období evidováno osm případů, což je radí na druhé místo v četnosti výskytu tohoto deliktu mezi mladistvými. Nutno také podotknout, že čísla celkových registrovaných skutků loupeže na daných územích, jsou značně nižší. Například Třebíč s 99 registrovanými skutky je na polovině případů co Jihlavsko a Pelhřimovsko s 67 loupežemi, je opět na pomyslném prvním místě nejnižšího výskytu uváděného zločinu.

Skupině dětí do 15 let, páchající loupeže na území města Jihlavy se věnuje obrázek 15. Ačkoliv zde není patrný dlouhodobý nárůst, či pokles a čísla udávající počet loupeží této věkové skupiny jsou spíše nahodilá, jsou i tak alarmující. V roce 2014 je z celkových 13 registrovaných loupeží spácháno šest dětmi pod věkovou hranicí 15 let. Podobný jev je patrný i v roce 2020, kdy z celkového počtu 16 registrovaných loupeží, bylo dětmi pod 15 let spácháno šest loupeží. Z celkových 219 loupeží registrovaných na Jihlavsku, připadá pachatelům pod 15 let, celkem 32 loupeží, což je přibližně 14,6% z celkového počtu. Co se týče dalších sledovaných území, jsou loupeže dětí pod 15 let spíše ojedinělá záležitost. Po Jihlavsku následuje v druhém nejvyšším počtu loupeží spáchaných dětmi pod 15 let, Územní odbor Havlíčkův Brod, kde bylo spácháno 11 takových skutků.

Následuje Žďár nad Sázavou s pěti skutky, poté Pelhřimov se třemi skutky. Nejmenší počet páchaných loupeží dětmi do 15 let, byl evidován a následně objasněn na území Územního odboru Třebíč. Zde se za sledované období 14 let stala pouze jedna taková loupež.

Shrnutím lze konstatovat, že v Kraji Vysočina, jakožto ve sledovaném celku, se sice stávají loupeže páchané mladistvými, ale jedná se pouze o jednotky skutků a jejich počty se drží v poměrně podobné hladině. Jediný výrazný nárůst se vyskytnul ve zmiňovaném roce 2022, ale následně přišel opět útlum.

Závěr

Cílem této práce bylo identifikovat hlavní faktory vedoucí k páchání juvenilních loupežných deliktů na území Kraje Vysočina. Na základě provedené analýzy statistických dat Policie ČR za období 2010–2024 a rozhovorů s kriminalisty bylo zjištěno, že nejčastější motivací mladistvých pachatelů loupežných přepadení je snaha o finanční zisk, často spojená s potřebou získat prostředky na návykové látky, luxusní oblečení nebo elektroniku.

Významným faktorem, který se ve výzkumu opakovaně objevoval, je také rodinné zázemí pachatelů. Z rozhovorů vyplynuly klíčové prvky, dysfunkční rodina, kde chybí jasné hranice a výchovná autorita, nedostatečný dohled rodičů, časté střídání partnerů nebo celkově nezáměr o dítě, které mohou přispět k rozvoji kriminality.

Dále se ukázalo, že „vrstevnický“ vliv a sociální prostředí hrají významnou roli při formování delikventního chování. Mladiství se často inspiroují staršími vrstevníky, kteří jsou již trestně činní, nebo se pohybují v prostředí, kde je násilí akceptovanou normou. Kromě toho bylo zjištěno, že moderní sociální sítě a jejich obsah mohou mladistvé motivovat k rizikovému chování – zejména pokud sledují streamery či influencery, kteří prezentují agresivní nebo kriminální chování jako normální či dokonce obdivuhodné.

Regionální specifika Kraje Vysočina se na výskytu těchto deliktů podílejí zejména v omezené možnosti trávení volného času pro mladistvé. V některých oblastech to může vést mladé lidi k tomu, že se uchylují k nevhodným aktivitám, včetně trestné činnosti. Naopak nižší míra anonymity v menších městech, může snižovat četnost závažné kriminality mezi mladistvými.

Na základě výše uvedených zjištění byla formulována preventivní opatření, která by mohla přispět, ke snížení výskytu juvenilních loupežných deliktů na území Kraje Vysočina.

Zlepšení nabídky volnočasových aktivit – Větší podpora sportovních, uměleckých a vzdělávacích kroužků dostupných i pro sociálně slabší rodiny.

Intenzivnější spolupráce mezi školami, policií a OSPOD v rámci osvěty - Zvýšení frekvence preventivních besed ve školách, zaměřených na právní důsledky trestné činnosti.

Využití sociálních sítí k prevenci kriminality - Vytvoření preventivního obsahu na sociálních sítích, zaměřených na mládež (informační videa o krátké stopáži, rozhovory s vězni či bývalými narkomany.) Dále také navázání spolupráce s influencery a známými osobnostmi, které mají na mladistvé pozitivní vliv.

Podpora rodin s výchovnými problémy – Zvýšení dostupnosti rodinného poradenství a programů na posílení rodičovského postavení v rámci výchovného prostředí. Častější spolupráce s rodinami mladistvých delikventů prostřednictvím sociálních pracovníků.

Závěrem lze konstatovat, že problematika juvenilních loupežných deliktů je komplexním fenoménem, jehož řešení vyžaduje systematickou spolupráci různých institucí. I když se v Kraji Vysočina nevyskytují juvenilní loupeže ve vysoké míře, je důležité se zaměřit na prevenci a včasnou intervenci, aby bylo možné tento trend udržet, v případě Územního odboru Jihlava i nadále snižovat.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. **DRAŠTÍK, A. et al.** *Trestní zákoník: komentář*. I. díl (§ 1 až 232). Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1490 s. ISBN 978-80-7478-790-4. Přístup přes systém ASPI.
2. **DURDÍK, T.** *Zákon o obětech trestných činů: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 456 s. ISBN 978-80-7598-109-7.
3. **FIRSTOVÁ, J.** *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 215 s. ISBN 978-80-7380-521-0.
4. **HULMÁKOVÁ, J. et al.** *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023, 194 s. ISBN 978-80-7338-201-8.
5. **JELÍNEK, J. et al.** *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vyd. Praha: Leges, 2020. 1358 s. ISBN 978-80-7502-395-7.
6. **LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.** *Vývojová psychologie*. 2. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2006, 368 s. ISBN 80- 247-1284-9.
7. **MARTÍNEK, Z.** *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, 2009, 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
8. **NIKL, J.** *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000, 100 s. ISBN 80-7251-033-9.
9. **ŠÁMAL, P. et al.** *Trestní právo hmotné*. 8. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1052 s. ISBN 978-80-7552-358-7.
10. **ŠÁMAL, P. et al.** *Trestní řád: Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0. Přístup přes Beck online.
11. **ŠÁMAL, P. et al.** *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023. 4968 s. ISBN 978-80-7400-893-1.
12. **ŠÁMAL, P. et al.** *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9. Přístup přes Beck-online.
13. **VEČERKA, K., HULMÁKOVÁ, J., ŠTĚCHOVÁ, M.** *Mladiství v procesu poruchové socializace*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, 231 s. ISBN 978-80-7338-184-4
14. **VÁGNEROVÁ, M.** *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

15. **VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I.** *Sociální psychologie*. 2. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2008, 416 s. ISBN 978-80-247-1428-8
16. **ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M.** *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004, 146s. ISBN 80-86795-05-5.

Elektronické zdroje

1. **FLUHSOVÁ, J.** *Charakteristika loupežných přepadení, příčiny jejich páchaní a prevence*. Praha, 2009. Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha, Katedra ekonomických a sociálních věd. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Ingrid Matoušková, Ph.D. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/m13ms/BAKALARSKA_PRACE_.pdf
2. **JESSOR, R.** *Risk Behavior in Adolescence: A Psychosocial Framework for Understanding and Action*. Journal od Adolescent Healt, 1991, dostupné online: https://ibs.colorado.edu/jessor/pubs/1991_Jessor_JAH_RiskBehaviorinAdolescence.pdf
3. **KRAJ VYSOČINA.** *Struktura území kraje* [online]. Kraj Vysočina, 2024 [cit. 12. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/struktura-uzemi-kraje/ms-122757>
4. **KRAJ VYSOČINA.** *Životní prostředí a zemědělství v Kraji Vysočina* [online]. Kraj Vysočina, 2024 [cit. 12. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/zivotni%2Dprostredi%2Da%2Dzemedelstvi/ms-122256/p1=122256>
5. **REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS.** *Statistické údaje o Kraji Vysočina* [online]. RIS, 2024 [cit. 12. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.risy.cz/cs/krajske-ris/kraj-vysocina/okresy>
6. Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 23. ledna 1981, sp. zn. 7 Tz 44/80. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/2432/0/2/rozhodnuti-rt-c-7-tz-44-80-loupez-nebo-vydirani>.
7. Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 5. dubna 1971, sp. zn. 11 To 3/71. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/1287/1/2>.
8. Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 13. září 2006, sp. zn. 3 Tdo 840/2006. Dostupné z: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/14494/>.
9. Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17. března 2020, sp. zn. 8 Tdo 200/2020. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tdo-200-2020>.

Legislativní dokumenty

1. **ČESKO.** Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 73. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.
2. **ČESKO.** Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 84. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.
3. **ČESKO.** Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. *Sbírka zákonů České republiky*. 2020, částka 135. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-333>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Interní databáze statistických dat Policie České republiky

Seznam zkratek

OSPOD – Orgán sociálně – právní ochrany dětí

č. – číslo

tzv. – Takzvaný

OOK - Oddělení obecné kriminality

Seznam tabulek a grafů

Graf 1: Počet registrovaných skutků loupeže v Kraji Vysočina v letech 2010 - 2024 ...	53
Graf 2: Počet registrovaných skutků loupeže v rámci územních odborů v letech 2010 - 2024.....	54
Graf 3: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Kraj Vysočina v letech 2010 -2024	55
Graf 4: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Jihlava v letech 2010 - 2024.....	56
Graf 5: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Třebíč v letech 2010 - 2024	57
Graf 6: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Žďár nad Sázavou v letech 2010 - 2024	58
Graf 7: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Havlíčkův Brod v letech 2010 - 2024.....	59
Graf 8: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 18 let, Územní odbor Pelhřimov v letech 2010 - 2024.....	59
Graf 9: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Kraj Vysočina v letech 2010 - 2024.....	60
Graf 10: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Jihlava v letech 2010 - 2024.....	61
Graf 11: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Třebíč v letech 2010 - 2024	61
Graf 12: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Žďár nad Sázavou v letech 2010 - 2024	62
Graf 13: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Havlíčkův Brod v letech 2010 - 2024	63
Graf 14: Objasněné skutky loupeže spáchané mladistvými od 15 do 17 let, Územní odbor Pelhřimov v letech 2010 - 2024	63
Graf 15: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, Kraj Vysočina v letech 2010 - 2024	64
Graf 16: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Jihlava v letech 2010 - 2024.....	65
Graf 17: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Třebíč v letech 2010 - 2024.....	65

Graf 18 : Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Žďár nad Sázavou v letech 2010 - 2024	66
Graf 19: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Havlíčkův Brod v letech 2010 - 2024.....	66
Graf 20: Objasněné skutky loupeže spáchané dětmi do 15 let, územní odbor Pelhřimov v letech 2010 - 2024.....	67

Seznam příloh

Příloha 1: Informovaný souhlas	79
Příloha 2: Seznam otázek strukturovaného rozhovoru.....	80
Příloha 3: Přepis rozhovoru s informantem Jihlava	81
Příloha 4: Přepis rozhovoru s informantem Třebíč	84
Příloha 5: Přepis rozhovoru s informantem Žďár nad Sázavou	87
Příloha 6: Přepis rozhovoru s informantem Havlíčkův Brod.....	89
Příloha 7: Přepis rozhovoru s informantem Pelhřimov	92

Přílohy

Příloha 1: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a dalších informací pro

bakalářskou práci

Název práce: Příčiny vzniku a vývoje juvenilních loupežných deliktů na území Kraje Vysočina

Držitel souhlasu: Vacata Jakub, Rančířov.

E-mail: vacatajakub@gmail.com

Předmět a provedení:

Výzkum je zaměřen na kriminalisty zařazené na oddělení obecné kriminality se specializací na násilnou trestnou činnost. Hlavním cílem je identifikovat hlavní příčiny vzniku juvenilních loupežných deliktů u mladistvých v Kraji Vysočina. Na cíl hlavní navazuje cíl vedlejší, kterým je navrhnout preventivní opatření zaměřená na snížení míry juvenilních loupežných deliktů s ohledem na regionální specifika Kraje Vysočina. Výzkum je prováděn v rámci zpracování bakalářské práce na VŠERS v Českých Budějovicích.

Výzkum bude veden formou rozhovoru. Průběh rozhovoru bude nahráván a ze zvukového záznamu bude následně pořízen doslovný přepis, který bude dále analyzován a interpretován. Zvukový záznam bude sloužit pouze pro potřebu doslovného přepisu a bude k dispozici pouze dotazovateli. Doslovný přepis bude důsledně anonymizován tak, aby byla zaručena anonymita a ochrana všech osob zmíněných v průběhu rozhovoru, a aby nebylo možné tyto osoby na základě anonymizovaného přepisu identifikovat. Zejména nebudou zmíněna jména osob. Zvukový záznam a doslovný přepis bude zpracovatel uchovávat u sebe. V textu práce nebude tento informovaný souhlas uveden, pouze bude v příloze připojen vzor dokumentu. Doslovné citace částí anonymizovaného doslovného přepisu mohou být použity v závěrečné bakalářské práci.

Prohlášení:

- Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a dalších souvisejících informací.

- Rozumím výše uvedenému textu a souhlasím s jeho obsahem.
- Rozumím tomu, že obsahem rozhovoru a dalších informací mohou být i osobní a citlivé záležitosti a obtížná témata.
- Rozumím tomu, že nemusím odpovídat na obtížné nebo nepříjemné otázky a zároveň mám možnost ptát se na jakékoliv otázky ohledně výzkumu a dané práce.
- Rozumím tomu, že mohu úplně zrušit moji účast na výzkumu.

Jméno a příjmení:

Datum a podpis:

Příloha 2: Seznam otázek strukturovaného rozhovoru

I. Úvodní otázky – pracovní zařazení a zkušenosti

1. Jaká je vaše aktuální pracovní pozice, jak dlouho na ní pracujete a jaká je vaše hlavní náplň práce?
2. Jaké zkušenosti máte s řešením případů juvenilních loupežných deliktů?

II. Obecný pohled na juvenilní loupežné delikty

3. Jak byste charakterizoval/a současnou situaci v oblasti juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?
4. Jaké hlavní příčiny, podle vás, vedou mladistvé k páchání loupežných deliktů? Myslíte, že se jedná spíše o vlivy rodinného prostředí, vrstevníků, nebo například ekonomické či sociální problémy?
5. Všiml/a jste si v poslední době nějakých změn v chování nebo motivaci mladistvých pachatelů?

III. Regionální specifika

6. Jak podle vás faktory, menší města, nižší ekonomická úroveň nebo omezené možnosti rodin s nízkými příjmy, ovlivňují sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů?

7. Vidíte nějaké konkrétní faktory nebo problémy v Kraji Vysočina, které přispívají ke vzniku juvenilních loupežných deliktů?

IV. Spolupráce mezi institucemi

8. Jak hodnotíte spolupráci mezi jednotlivými institucemi (např. policie, OSPOD, školy) při řešení a prevenci juvenilních deliktů?

9. Myslíte si, že je možné tuto spolupráci zlepšit? Pokud ano, jakým způsobem?

V. Preventivní opatření

10. Jaká preventivní opatření zaměřená na mladistvé pachatele podle vás v současnosti fungují nejlépe?

VI. Návrhy na zlepšení

11. Jaké konkrétní kroky nebo opatření byste navrhl/a ke snížení výskytu juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

12. Vidíte nějaké mezery v současném systému prevence nebo řešení těchto deliktů? Pokud ano, jak byste je doporučil/a vyplnit?

Příloha 3: Přepis rozhovoru s informantem Jihlava

I. Úvodní otázky – pracovní zařazení a zkušenosti

1. Jaká je vaše aktuální pracovní pozice, jak dlouho na ní pracujete a jaká je vaše hlavní náplň práce?

Jsem vrchní inspektor sloužící ve Službě kriminální policie a vyšetřování na Oddělení obecné kriminality, Územního odboru Jihlava, jako operativec prověřující převážně násilnou a mravnostní trestnou činnost. Na Oddělení obecné kriminality sloužím 22 let, přičemž násilnou trestnou činnost prověřuji 18 let.

2. Jaké zkušenosti máte s řešením případů juvenilních loupežných deliktů?

Za mou letitou praxi jsem prověřoval desítky mladistvých pachatelů loupežných přepadení, které byly prováděny různou formou, brutalitou i na různé oběti.

II. Obecný pohled na juvenilní loupežné delikty

3. Jak byste charakterizoval/a současnou situaci v oblasti juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

Jelikož na svém místě prověřuji pouze území bývalého okresu Jihlava, nemohu se tedy dostatečně vyjádřit v rámci Kraje Vysočina, ale z mého pohledu na územním odboru Jihlava je tendence páchání mladistvými pachateli spíše klesající. Dříve takové skutky rozhodně častěji páchaly osoby na okraji společnosti, pociťující velký sociální a finanční rozdíl oproti běžně vyskytující se populaci. Jelikož se zde již takových rodin mnoho nenachází, ubývá dle mého také loupežných deliktů mladistvých.

4. Jaké hlavní příčiny, podle vás, vedou mladistvé k páchání loupežných deliktů? Myslíte, že se jedná spíše o vlivy rodinného prostředí, vrstevníků, nebo například ekonomické či sociální problémy?

Dle mého názoru je rodinné zázemí hlavní příčinou pro vznik budoucího pachatele. Pokud je rodina neúplná a nemá tedy dítě dostatečný vzor v obou rodičích, může snadno sklouznout k páchání trestné činnosti. Rovněž tak mají mladiství potřebu se předvádět před svými vrstevníky a často páchají věci, které by jinak neudělali a dokazují si tím postavení ve skupině.

5. Všiml/a jste si v poslední době nějakých změn v chování nebo motivaci mladistvých pachatelů?

Dle mého osobního názoru jsou v dnešní době mladiství otrlejší, sofistikovanější si dopředu vymýšlí postup páchání trestné činnosti, nemají respekt z autorit a jsou také daleko agresivnější.

III. Regionální specifika

6. Jak podle vás faktory, menší města, nižší ekonomická úroveň nebo omezené možnosti rodin s nízkými příjmy, ovlivňují sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů?

Dle mého názoru v menších městech se tato trestná činnost tolik nepáchá, jako například ve velkých (bývalých okresních) městech. Rovněž také velkou roli hrají příjmy rodin

mladistvých pachatelů, kdy se jim nedostává dostatek finančních prostředků na to, co by sami chtěli a z důvodu obstarávání financí páchají trestnou činnost.

7. Vidíte nějaké konkrétní faktory nebo problémy v Kraji Vysočina, které přispívají ke vzniku juvenilních loupežných deliktů?

Opět nevím jak v celém Kraji Vysočina, ale na územním odboru Jihlava bych viděl zásadní problém v tom, že se zde nachází několik nápravných zařízení pro nezletilé a mladistvé a v mnoha případech se jednalo právě o tyto chovance a klienty, kteří se dopouštěli trestné činnosti.

IV. Spolupráce mezi institucemi

8. Jak hodnotíte spolupráci mezi jednotlivými institucemi (např. policie, OSPOD, školy) při řešení a prevenci juvenilních deliktů?

V současné době je spolupráce s instituty jako například OSPOD nebo školami naprosto příkladná. Spolupráce funguje, dále bych také rád vyzdvihl rychlost plnění případné spolupráce.

9. Myslíte si, že je možné tuto spolupráci zlepšit? Pokud ano, jakým způsobem?

Vše se dá zlepšovat, ale v současné situaci si myslím, že spolupráce je dostačující a není dalšího zlepšení třeba.

V. Preventivní opatření

10. Jaká preventivní opatření zaměřená na mladistvé pachatele podle vás v současnosti fungují nejlépe?

Bohužel preventivní opatření dle mého názoru nefungují. Mladiství neberou osvětu ze strany orgánů s nimi spolupracujících vážně a nemají snahu spolupracovat. Na vše mají svůj názor, který je podle jejich mínění ten jediný správný.

VI. Návrhy na zlepšení

11. Jaké konkrétní kroky nebo opatření byste navrhl/a ke snížení výskytu juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

Jediné funkční řešení by dle mého názoru bylo začít u rodiny jako takové. V případě rodin sociálně slabších, kdy většina pachatelů je z takových rodin, by se mohlo začít jednat o určité restrikce týkajících se sociálních dávek. V případě páchání opakované trestné činnosti by se dávky mohly určitou měrou krátit, což by zapříčinilo zájem rodiny o správnou výchovu jedince.

12. Vidíte nějaké mezery v současném systému prevence nebo řešení těchto deliktů? Pokud ano, jak byste je doporučil/a vyplnit?

Řekl bych, že největší problém je v prevenci. Měla by se více přesunout na sociální síť, kde mladí tráví většinu svého volného času. Mělo by se jednat o krátká, výstižná videa, která budou tvořena ve stylu jim blízkém. Obsahem těchto videí by mohl být například i výčet konkrétních trestných činů i s uvedením sazeb pachatelů hrozícím.

Příloha 4: Přepis rozhovoru s informantem Třebíč

I. Úvodní otázky – pracovní zařazení a zkušenosti

1. Jaká je vaše aktuální pracovní pozice, jak dlouho na ní pracujete a jaká je vaše hlavní náplň práce?

Momentálně sloužím na Službě kriminální policie a vyšetřování, Oddělení obecné kriminality, Územní odbor Třebíč, jako operativec. Na tomto místě jsem téměř čtyři roky, kdy mou hlavní náplní práce je násilná trestná činnost spolu s majetkovou trestnou činností.

2. Jaké zkušenosti máte s řešením případů juvenilních loupežných deliktů?

Za roky mé praxe na OOK, jsem prověřoval pouze pár případů, kdy mladistvý pachatel provedl loupež.

II. Obecný pohled na juvenilní loupežné delikty

3. Jak byste charakterizoval/a současnou situaci v oblasti juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

Nevím, jak v celém Kraji Vysočina, avšak na Územním odboru Třebíč, se uvedený druh kriminality téměř nevyskytuje. Mladiství se při páchání trestné činnosti dopouští nejčastěji trestných činů zaměřených primárně proti majetku, bez použití násilí.

4. Jaké hlavní příčiny, podle vás, vedou mladistvé k páchání loupežných deliktů? Myslíte, že se jedná spíše o vlivy rodinného prostředí, vrstevníků, nebo například ekonomické či sociální problémy?

Podle mého názoru má na páchání loupeží největší vliv ekonomický faktor mladistvého, v kterém spatřuji finanční zázemí jeho rodiny, a tím spojené náklady na životní styl, který chce mladistvý praktikovat.

5. Všiml/a jste si v poslední době nějakých změn v chování nebo motivaci mladistvých pachatelů?

Dle mého názoru dochází k bagatelizaci trestnosti z pohledu mladistvých, nezvládnou dohlédnout následky svých činů, často se u nich projevuje nedostatek respektu vůči autoritám.

III. Regionální specifika

6. Jak podle vás faktory, menší města, nižší ekonomická úroveň nebo omezené možnosti rodin s nízkými příjmy, ovlivňují sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů?

Uvedené faktory významně ovlivňují chování mladistvých pachatelů, nicméně faktor menšího města ovlivňuje chování spíše pozitivně, kdy anonymita v případě velkých měst ulehčuje mladistvým páchání trestné činnosti.

7. Vidíte nějaké konkrétní faktory nebo problémy v Kraji Vysočina, které přispívají ke vzniku juvenilních loupežných deliktů?

Dle mého názoru, se v Kraji Vysočina potýkají s nedostatkem zájmových aktivit, které by byly cíleny na mladistvé, a které by byly dotovány Krajem, popřípadě státem, čímž by se těchto aktivit mohli účastnit i děti ze sociálně slabších rodin.

IV. Spolupráce mezi institucemi

8. Jak hodnotíte spolupráci mezi jednotlivými institucemi (např. policie, OSPOD, školy) při řešení a prevenci juvenilních deliktů?

V zásadě se spolupráce udržuje na vysoké úrovni. Nemáme žádný problém s komunikací a v případě potřeby je zde i dobrá rychlost vyřízení spolupráce.

9. Myslíte si, že je možné tuto spolupráci zlepšit? Pokud ano, jakým způsobem?

Vše lze zlepšit, nicméně v tomto případě mě nenapadají žádná opatření pro její zlepšení.

V. Preventivní opatření

10. Jaká preventivní opatření zaměřená na mladistvé pachatele podle vás v současnosti fungují nejlépe?

Myslím, že nejlépe funguje vyplnit volný čas mladistvých smysluplnou činností. Rodiče by měli více dbát na trávení volného času jejich dětí a vést je k povinnostem, které se jim budou hodit do samotného života.

VI. Návrhy na zlepšení

11. Jaké konkrétní kroky nebo opatření byste navrhl/a ke snížení výskytu juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

V případě, že rodiče nejsou částečného řízení volného času potomka schopni, měl by stát poskytnout určitou formu výpomoci, ať již v podobě zájmových kroužků, sportovních, uměleckých, tak i kroužků prohlubujících zručnost mládeže.

12. Vidíte nějaké mezery v současném systému prevence nebo řešení těchto deliktů? Pokud ano, jak byste je doporučil/a vyplnit?

Prevence by se měla částečně přesunout z osobních setkání také na sociální sítě, kde by měli být mladiství seznamováni s důsledky jejich jednání. Mělo by to být tvořeno formou online rozhovorů například s trestanci, kteří budou reprezentovat nesprávně zvolenou cestu životem.

I. Úvodní otázky – pracovní zařazení a zkušenosti

1. Jaká je vaše aktuální pracovní pozice, jak dlouho na ní pracujete a jaká je vaše hlavní náplň práce?

Aktuálně pracuji na pozici operativce, úsek odhalování na Oddělení obecné kriminality ve Žďáře nad Sázavou, specializace násilí – loupeže, znásilnění, vydírání, ublížení na zdraví a další násilní delikty. Pracuji zde 7 let.

2. Jaké zkušenosti máte s řešením případů juvenilních loupežných deliktů?

Zkušenost s juvenilními delikty mám, během praxe jsme se setkali s několika mladistvými delikventy napříč veškerými skutkovými podstatami násilných trestných činů.

II. Obecný pohled na juvenilní loupežné delikty

3. Jak byste charakterizoval/a současnou situaci v oblasti juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

V případě tohoto dotazu nejsem schopen zhodnotit stav celého Kraje Vysočina, ale pouze okres Žďár nad Sázavou. Mladiství pachatelé zaujímají procentuálně asi 3% veškeré násilné kriminality na našem okrese. A většina se váže k výchovným ústavům, které zde máme. Loupežné delikty mladistvých delikventů se objevují spíše výjimečně.

4. Jaké hlavní příčiny, podle vás, vedou mladistvé k páchání loupežných deliktů? Myslíte, že se jedná spíše o vlivy rodinného prostředí, vrstevníků, nebo například ekonomické či sociální problémy?

Hlavní motivací je, dle mého názoru, vliv rodinného prostředí, například absence některého z rodičů při rozvodech. Dále to bude i ekonomická situace. Ve věku mladistvého 15-18 let se snaží osoby vypadat dobře, ať jde o drahé oblečení nebo mobilní telefon a bohužel si nemůžou toto finančně dovolit.

5. Všiml/a jste si v poslední době nějakých změn v chování nebo motivaci mladistvých pachatelů?

Změna je především ve vývoji doby, ať se to týká generace Z nebo generace snowflakes a dalších. Tito lidé sebestřední a emocionálně nevyzrálí. Tudíž i jejich motivace k páchání trestné činnosti se mění.

III. Regionální specifika

6. Jak podle vás faktory, menší města, nižší ekonomická úroveň nebo omezené možnosti rodin s nízkými příjmy, ovlivňují sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů?

Všechny výše zmíněné faktory mají vliv na páchání loupežných deliktů. Loupežných deliktů bude více ve větších městech, kde je větší koncentrace osob, je zde i jiná mentalita, více utvořených part či gangů.

7. Vidíte nějaké konkrétní faktory nebo problémy v Kraji Vysočina, které přispívají ke vzniku juvenilních loupežných deliktů?

Ne, v kraji Vysočina žádné takové faktory nevidím. Jsme menší kraj s málo početnými městy, a proto rozvoj této kriminality zde není tak markantní.

IV. Spolupráce mezi institucemi

8. Jak hodnotíte spolupráci mezi jednotlivými institucemi (např. policie, OSPOD, školy) při řešení a prevenci juvenilních deliktů?

Spolupráce policejního orgánu s těmito institucemi je na dobré úrovni. Pouze bych zmínil případy, kde vyjádření těchto institucí je spíše expresivní, snaží se vše zveličit, a jak se lidově říká „z komára, dělají velblouda“.

9. Myslíte si, že je možné tuto spolupráci zlepšit? Pokud ano, jakým způsobem?

Každá spolupráce jde zlepšovat. Chce to samozřejmě oboustrannou snahu o zlepšení. Teď mě, například, napadají společné porady.

V. Preventivní opatření

10. Jaká preventivní opatření zaměřená na mladistvé pachatele podle vás v současnosti fungují nejlépe?

Osvěta možných problémů především na sociálních sítích, kde jsou mladiství nejvíce.

VI. Návrhy na zlepšení

11. Jaké konkrétní kroky nebo opatření byste navrhl/a ke snížení výskytu juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

Zde bych se odkázel na preventivní opatření. Především mladistvé poučovat a stále dokola jim vysvětlovat, jak životem postupovat, aby se vyhnuli trestně právní rovině.

12. Vidíte nějaké mezery v současném systému prevence nebo řešení těchto deliktů? Pokud ano, jak byste je doporučil/a vyplnit?

Asi bych zde odkázel na vzájemnou spolupráci PČR, OSPOD a dalších institucí, které se mladistvým věnují. Pořádat společně besedy, cvičení, otevřené diskuze a propagovat se více na sociálních sítích.

Příloha 6: Přepis rozhovoru s informantem Havlíčkův Brod

I. Úvodní otázky – pracovní zařazení a zkušenosti

1. Jaká je vaše aktuální pracovní pozice, jak dlouho na ní pracujete a jaká je vaše hlavní náplň práce?

Jsem ustanoven na služebním místě komisaře na Službě kriminální policie a vyšetřování, Oddělení obecné kriminality, Územní odbor Havlíčkův Brod, jako operativec. Ve službě jsem celkově již 38 let a na OOK sloužím 33 let. Jsem profilován jako specialista na násilnou kriminalitu, požáry, výbuchy, převaděčství a mravnostní delikty.

2. Jaké zkušenosti máte s řešením případů juvenilních loupežných deliktů?

Za mou letitou praxi jsem prověřoval několik mladistvých, jakožto pachatele loupeží.

II. Obecný pohled na juvenilní loupežné delikty

3. Jak byste charakterizoval/a současnou situaci v oblasti juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

Nemohu se plně vyjádřit k situaci na celém Kraji, ale na území Havlíčkobrodska, se situace nejeví zas tak vážná. Mládež tu sice páchá trestnou činnost, ale k loupeži jako takové, se uchýlí málo kdy.

4. Jaké hlavní příčiny, podle vás, vedou mladistvé k páchání loupežných deliktů? Myslíte, že se jedná spíše o vlivy rodinného prostředí, vrstevníků, nebo například ekonomické či sociální problémy?

Na základě svých zkušeností se domnívám, že hlavní příčinou bývá spíše finanční stránka věci. Pachatel chce získat finanční prostředky pro ukojení svých potřeb, ať již to jsou návykové látky nebo oblečení. Občas se stane, že pachatel věc, kterou odcizí, následně normálně užívá. Nemá strach z dopadení a následného nalezení předmětné věci u jeho osoby. Skutek spáchal, protože se mu daná věc líbila a neviděl jiný způsob jak ji získat.

5. Všiml/a jste si v poslední době nějakých změn v chování nebo motivaci mladistvých pachatelů?

Dle mého názoru, se vyskytuje stále více mladistvých pachatelů, kteří jsou závislí na omamných a psychotropních látkách. Skutek již dopředu neplánují a jedná se většinou o nahodilou situaci.

III. Regionální specifika

6. Jak podle vás faktory, menší města, nižší ekonomická úroveň nebo omezené možnosti rodin s nízkými příjmy, ovlivňují sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů?

Domnívám se, že mladiství žijící v menším městě budou v nižší míře páchat loupežné činy, protože zde panuje menší míra anonymity. O vlivu nízkých rodinných příjmů jsem hovořil již v předchozí otázce. Finance jsou určitě spolu s rodinným prostředím také velmi ovlivňujícím faktorem.

7. Vidíte nějaké konkrétní faktory nebo problémy v Kraji Vysočina, které přispívají ke vzniku juvenilních loupežných deliktů?

Řekl bych, že je zde málo možností pro využití volného času mladistvých a dětí mladších 15. let. Děti často tráví čas na sociální sítích nebo sledují různé streamery na internetu, kteří jim do života moc dobrých vzorů a zkušeností nedají.

IV. Spolupráce mezi institucemi

8. Jak hodnotíte spolupráci mezi jednotlivými institucemi (např. policie, OSPOD, školy) při řešení a prevenci juvenilních deliktů?

V případě Územního odboru Havlíčkův Brod si nemohu na situaci stěžovat. Občas se najde lehký problém, ale vše je o vzájemné komunikaci, takže v celkovém měřítku jsem spokojen.

9. Myslíte si, že je možné tuto spolupráci zlepšit? Pokud ano, jakým způsobem?

Vše jde zlepšit. Občas by bylo dobré se například sejít na poradě a vyříkat si určité záležitosti ohledně praktického využívání našich oprávnění.

V. Preventivní opatření

10. Jaká preventivní opatření zaměřená na mladistvé pachatele podle vás v současnosti fungují nejlépe?

Bohužel jich moc nevidám. Víím, že občas chodí kolegové do škol promlouvat se studenty, ale nemyslím si, že je to ta správná cesta. Nedokážu odhadnout, které fungují nejlépe.

VI. Návrhy na zlepšení

11. Jaké konkrétní kroky nebo opatření byste navrhl/a ke snížení výskytu juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

Myslím si, že nejlepší by bylo mladistvé zaměstnat. Ať už ve formě rozvoje sportovního vyžití, umělecké tvorby nebo ruční výroby. Pokud by si našli koníček, kterému se budou věnovat, neměli by tolik času na nudu s vrstevníky. Právě v těchto případech děti zkouší návykové látky a následně si na jejich koupi obstarávají finanční prostředky.

12. Vidíte nějaké mezery v současném systému prevence nebo řešení těchto deliktů? Pokud ano, jak byste je doporučil/a vyplnit?

Prevence je dle mého názoru nedostačující. Mělo by se provádět více besed a některé by se měly přesunout do internetového prostoru. Oslovit například nějakou osobnost, ke které mladí vzhlíží, a je pro ně zajímavá. Mohla by promluvit o problémech užívání návykových látek, důsledcích jejího užívání a možné trestně-právní rovině.

Příloha 7: Přepis rozhovoru s informantem Pelhřimov

I. Úvodní otázky – pracovní zařazení a zkušenosti

1. Jaká je vaše aktuální pracovní pozice, jak dlouho na ní pracujete a jaká je vaše hlavní náplň práce?

V současné době jsem služebně zařazen jako komisař na Oddělení obecné kriminality Územního odboru PČR Pelhřimov, a to na pozici operativce na úseku násilné kriminality. Zároveň působím i jako metodik/školicel kriminální služby pro domácí násilí na ÚO Pelhřimov. Na této pozici pracuji necelé 4 roky. Mojí hlavní náplní je – spolu s kolegou – vést prověřování veškerých trestných činů spadajících do úseku násilné kriminality, včetně domácího násilí, a také se dle potřeby věnujeme případnému zanedbání lékařské péče ve zdravotnických zařízeních.

2. Jaké zkušenosti máte s řešením případů juvenilních loupežných deliktů?

Za necelé 4 roky jsem vedl prověřování celkem dvou případů, kdy se mladiství, potažmo nezletilí, dopustili loupeže.

II. Obecný pohled na juvenilní loupežné delikty

3. Jak byste charakterizoval/a současnou situaci v oblasti juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

Nevím, jestli jsem schopen posoudit kraj Vysočina, jakožto celek. Pokusím se tedy popsat, jak to vnímám já osobně. Není to tolik obvyklý trestný čin, ke kterému by docházelo u mladistvých s určitou pravidelností. Napadají nahodile, nevybavují si případ, že by kupříkladu u nás byla skupina mladistvých, jež by systematicky tuto trestnou činnost páchala. Ve dvou zmíněných případech, které jsem prověřoval, šlo v prvním

případě o loupež mezi spolužáky odborného učiliště (která vyplynula ze šikany poškozeného) a ve druhém případě si náhodně pachatelé vybrali podnapilého muže, jehož v noci na cestě domu z restauračního zařízení přepadli.

4. Jaké hlavní příčiny, podle vás, vedou mladistvé k páchání loupežných deliktů? Myslíte, že se jedná spíše o vlivy rodinného prostředí, vrstevníků, nebo například ekonomické či sociální problémy?

Vliv rodinného prostředí je rozhodně jednou ze stěžejních věcí, která na potencionální mladistvé pachatele působí. Ať chceme, nebo ne, rodina je základní „stavební“ složkou při formování osobnosti dítěte a jeho návyků chování. Dále je určitě jedním z dalších stěžejních vlivů působení vrstevníků, pokud se dítě cítí poněkud ostrčené a vnímá velkou potřebu zapadnout do kolektivu, může tímto vlivem sklouznout k disociálnímu chování, které by, v případě jiných okolností, u takového jedince vůbec nevykvetlo. Přiměřenými pedagogickými postupy lze toto chování eliminovat. Ekonomické a sociální problémy takovou roli v mnou prověřovaných případech nehrály, nicméně si dovedu představit, že i tyto vlivy mohou z dítěte postupně vyprofilovat pachatele násilné trestné činnosti.

5. Všiml/a jste si v poslední době nějakých změn v chování nebo motivaci mladistvých pachatelů?

Nevšiml. Všechny okolnosti týkající se motivace a chování mladistvých pachatelů, jež jsem měl tu možnost prověřovat, jsou již velmi dobře literárně popsány a dosud jsem se nesetkal s anomálií, která by z odborných poznatků z posledních let nějak vybočovala.

III. Regionální specifika

6. Jak podle vás faktory, menší města, nižší ekonomická úroveň nebo omezené možnosti rodin s nízkými příjmy, ovlivňují sklony mladistvých k páchání loupežných deliktů?

Kdysi jsem četl studii, bohužel jí již nedokáži citovat, ze které byl vytvořen graf Vámi jmenovaných faktorů v porovnání se sklony mladistvých páchat násilnou trestnou činnost, jako takovou. Byla zde zahrnuta i loupež, přičemž k této trestné činnosti se uchýlovaly spíše děti z rodin se sociálními a ekonomickými problémy, které pocházely spíše z menších a větších měst. Nicméně, v mé praxi jsem se setkal s případem, kdy

mladistvý pocházející ze samoty, s dobrým rodinným zázemím, jenž do školy docházel v menším městě, začal právě tuto trestnou činnost páchat vlivem školního kolektivu, jehož byl součástí. Ostatní členové kolektivu byli ze slabších sociálních vrstev, žijící u pěstounů, tudíž jejich vliv byl v jeho případě zásadní. Nelze tedy explicitně tvrdit, že tento trestný čin mohou páchat pouze děti z určité sociální vrstvy obyvatel, ale procentuálně je u takových dětí možnost větší. Pokud se na to podíváme přímo z hlediska etiologie násilné kriminality, hrají zde roli zejména roviny biologická, psychologická a sociokulturní. Právě ta sociokulturní je zásadní, neboť jejím vlivem mohou jedinci násilí považovat za součást společenského prostředí. Dalším velkým faktorem je v posledních letech vliv medií, na který se občas zapomíná. Jde o to, že média věnují pozornost zejména těm případům, které jsou senzační a více závažné a vzbuzuje v lidech neodůvodněný strach. U dětí, které se své chování teprve učí, zde funguje proces nápodoby a právě média mohou mít velký vliv na jejich případnou násilnou kriminalitu, protože mohou svým dosahem ovlivňovat dětské myšlení a jednání.

7. Vidíte nějaké konkrétní faktory nebo problémy v Kraji Vysočina, které přispívají ke vzniku juvenilních loupežných deliktů?

Ve většině případů se jednalo o „hec“ mezi vrstevníky. Pokud si dobře pamatuji, ve velkých městech Kraje Vysočina, v kterých je početná romská komunita, býval v minulosti problém s těmito mladistvými pachateli, kteří neváhali páchat loupeže na náhodných kolemjdoucích. Jejich motivace byla čistě vidina ekonomického zisku. Jednalo se ale spíše o jedince, kteří vybočovali z jakéhosi standardu této komunity, nelze tedy všechny tzv. házet do jednoho pytle. V těchto extrémních případech se jednalo vždy o výrazně finančně nezabezpečené rodiny, které svým dětem nevštěpovaly jakékoli základní zásady společensky přijatelného chování a svým laxním přístupem v nich rodina vytvořila disociální, potažmo antisociální prvky v jejich chování. Zároveň tyto rodiny nestály o jakékoli poskytnutí prevence ze strany odborných pracovišť, ať už státních či neziskových organizací. V současné době jsem ale podobný problém nezaznamenal a tento konkrétní trestný čin se, alespoň na okrese Pelhřimov, děje nahodile.

IV. Spolupráce mezi institucemi

8. Jak hodnotíte spolupráci mezi jednotlivými institucemi (např. policie, OSPOD, školy) při řešení a prevenci juvenilních deliktů?

Doba v tomto velmi pokročila a musím objektivně říct, že ta spolupráce, alespoň v našem okrese, je na velmi dobré úrovni. Spolupráce s OSPOD, školami, ale i Bílým kruhem bezpečí či Intervenčním centrem je vcelku propracovaná. Podstupujeme společná školení týkající se násilných trestných činů i trestných činů mladistvých pachatelů a konkrétní pracovníci jsou s těmito problematikami dobře obeznámeni. Spolupráci mohou tedy maximálně kvitovat.

9. Myslíte si, že je možné tuto spolupráci zlepšit? Pokud ano, jakým způsobem?

Každý máme to své odvětví, specializaci, které se věnujeme a můžeme mít odlišné názory na to, jak konkrétní situaci řešit. A je to tak v pořádku, neboť všichni nejsme odborníci na všechno a každý se ten svůj dílek stavebnice snaží dělat co možná nejlépe. Každá instituce má své kompetence a nesetkal jsem se s tím, že by bylo vysloveně z jedné institucí vůči druhé nijak vytýkán kupříkladu způsob implementace těchto kompetencí. Spolupráce v současné době funguje velmi dobře. Pro zajímavost, u Bílého kruhu bezpečí dříve působil pracovník, který se při každé příležitosti obul do PČR, neboť se domníval, že nečiníme tak, jak by bylo záhodno. Nicméně jakmile došlo k dialogu, jeho argumenty nikdy neobstály, a to zkrátka proto, že nebyl dostatečně obeznámen s trestním právem, nechápal rozdíl mezi prověřováním a vyšetřováním apod. Je to tedy hodně individuální a každý jedinec z těchto institucí by se měl, pokud možno, připravit a dovzdělat natolik, aby své kroky obhájil a především, aby se mohl vůbec zúčastnit dialogu, v němž je probírána činnost některého z ostatních institucí. Osobně si nemohu nyní na spolupráci s ostatními institucemi stěžovat.

V. Preventivní opatření

10. Jaká preventivní opatření zaměřená na mladistvé pachatele podle vás v současnosti fungují nejlépe?

Represivní přístupy, jakožto reakce na spáchanou trestnou činnost mladistvých, se jeví jako málo efektivní. Více a více se objevují pochybnosti o účinnosti sankční politiky vůči dětským pachatelům. Prevence kriminality je neoddelitelnou součástí

kriminologické nauky a nabývá interdisciplinárního charakteru. Vymezení pojmů a obsahu prevence násilné kriminality dětí není tak jednoduchou záležitostí, a pokud vím, i v odborné literatuře jednotné vymezení nenajdeme. Pokud se podíváme na prevenci z hlediska dělení na sociální a prevenci viktimmnosti, v případě mladistvých pachatelů násilné trestné činnosti mi přijde spíše záhodno uplatnit první možnost. Zkrátka se pokusit vytvářet podmínky společenského života v oblasti ekonomické, sociální, výchovné (potažmo vzdělávací), volnočasové, psychologické apod. Zaměřit se na změnu nepříznivých aspektů života jednotlivých dětí a společnosti jako celku. Příkladem, jak tohoto dosáhnout, bych zmínil dbát na povinnost školní docházky, sociální bydlení, efektivní politiku vzdělávání a zaměstnanosti. Mezi zásadní a typické objekty opatření sociální prevence na prvním místě patří rodina, dále školní prostředí, sféra trávení volného času apod.

VI. Návrhy na zlepšení

11. Jaké konkrétní kroky nebo opatření byste navrhl/a ke snížení výskytu juvenilních loupežných deliktů v Kraji Vysočina?

V této otázce bych se odkázal na předchozí odpověď. Jak jsem již uvedl, loupeže mladistvých/nezletilých pachatelů se u nás na okrese dějí nahodile a domnívám se, že v současné době je jejich výskyt v celém Kraji Vysočina malý.

12. Vidíte nějaké mezery v současném systému prevence nebo řešení těchto deliktů? Pokud ano, jak byste je doporučil/a vyplnit?

Určitě bych více dbal na to, aby byla striktně vyžadována školní docházka, aby nezaměstnaní rodiče těchto dětí byli prospěšní společnosti a měli stálé zaměstnání, aby děti navštěvovaly mimoškolní aktivity, ať už se jedná o uměleckou činnost či sportovní a především, aby děti měly dobré vzory, které jsou hodny následování. Nikdy se to nepovede na sto procent, vždycky se objeví odchylky, ale je potřeba podporovat instituce, které se tomu budou věnovat v maximální možné míře a ideálně, aby jejich činnost byla opravdu efektivní.